

«...ЧЫМ ЦЯСНЕЙ СУВЯЗЬ МАСТАКА З УСІМ ШМАТГРАННЫМ
ЖЫЦЦЁМ САВЕЦКАГА НАРОДА, ТЫМ БОЛЬШ ВЕРНЫ
ШЛЯХ ДА ТВОРЧЫХ ДАСЯГНЕННЯЎ І ЎДАЧ»

Л. І. БРЭЖНЕЎ.

(Са Справаздачнага даклада ЦК КПСС XXIV з'езду Камуністычнай партыі Саветаў Саюза).

ПРАЛЕТАРЫІ УСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

Літаратура і Мастацтва

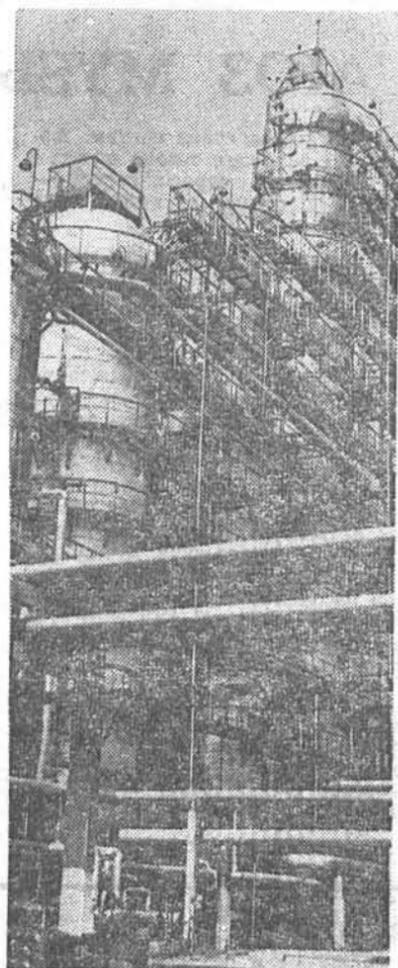
ВЫДАЕЦЦА
3 1932 г.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАБЛЕННЯ СІОУЗА ПІСЬМЕНІКАЎ БССР

№ 14 (2645)

Пятніца, 6 красавіка 1973 года.

Цана 8 кап.

НЕПАРЫУНАЯ сувязь з народам, самы чынны ўдзел у яго вялікай пераўтваральнай працы былі і застаюцца свяшчэнным абавязкам дзеячоў нашай літаратуры і мастацтва—ад першых дзён існавання Краіны Саветаў.

У цэхах заводскіх карпусоў, на калгасных і саўгасных нівах, у лабараторыях вучоных пісьменнікаў і мастакоў сустракаюцца з героямі пяцігодкі, і людзі сённяшняга дня ўваходзяць у творы правобразамі людзей будучыні.

І сёння наша літаратура і мастацтва вядуць з цэлым народам гутарку, і сёння яны чуйна падслуховваюць біццё мільёнаў сэрцаў, каб палымнымі расказаў пра гераічны час унесці свой уклад у вялікую народную справу.

На нашых здымках:
Якуб Колас, Піліп Пестрак і Міхась Клімковіч (справа налева) на Кіраўскім заводзе ў Ленінградзе.

Іван Мележ сярод калгаснікаў-землякоў.

Рыгор Шырма, Алесь Савіцкі і Міхась Калачынскі (справа налева) на палетках саўгаса «Бягомльскі».

Яўген Зайцаў сярод рабочых Мінскага завода імя С. М. Кірава.

Пятрусь Броўка і Максім Лужанін (справа налева) на Віцебскім дыяновым камбінаце.

САЮЗ МУЗЫ І ПРАЦЫ

Гэта сустрэча стала святам. Артысты Беларускага тэатра оперы і балета прымалі дарогіх гасцей — рабочых Мінскага аўтамабільнага завода.

Аб рабоце абодвух калектываў, аб іх планах і даўняй дружбе, якая звязвае рабочых з артыстамі, гаварылі дырэктар завода І. Дзямін і дырэктар тэатра М. Шаўчук.

З цёлымі словамі прывітання выступіла народная артыстка СССР Т. Ніжнікава. Яна падзянавала рабочым завода, якія ў гэты вечар прынялі ў сваю сям'ю — запісалі ганаровымі членамі брыгады камуністычнай працы народных артыстаў БССР Т. Шымко, З. Бабін, Н. Давыдзенка, А. Карзянкову, А. Кагадзеева, народнага мастака рэспублікі Я. Чамадурава, заслужаных артыстаў БССР Л. Гарэліка, І. Шыкунову, Л. Бржазоўскую, Ю. Траяна.

— Мы пастараемся быць дастойнымі гэтага высокага звання. Будзем часцей сустракацца ў цэхах завода, сваім мастацтвам дапамагаць вашай рабоце, — сказала яна.

У сваю чаргу артысты назвалі

ганаровымі членамі свайго калектыву лепшых людзей завода — наладчыка прасвага цэха Я. Камарыста, галоўнага канструктара завода, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі СССР М. Высоцкага, вадзіцеля-выправавальніка эксперыментальнага цэха, Героя Сацыялістычнай Працы К. Паўлянковіча, брыгадзіра ліцейнага цэха шэрага чыгуны А. Меркуля і іншых.

Аўтазаводцы ўстанавілі дзве прэміі за выканаўчае майстэрства, якія штогод будуць уручацца артыстам тэатра. Тэатр перадаў аўтазаводцам пераходны вымпел для ўручэння лепшай брыгадзе.

Пасля ўрачыстасцей адбыўся святочны канцэрт, у якім прынялі ўдзел салісты тэатра Н. Давыдзенка, В. Кірычэнка, В. Саркісян, А. Саўчанка, Я. Паўловіч, В. Садоўская, В. Лапо, а таксама самадзейныя калектывы аўтазавода — народны ансамбль танца, народны хор, вакальна-інструментальны ансамбль «Журавінка», мужчынскі хор. Канцэрт прайшоў з вялікім поспехам. Яшчэ мацней стала дружба двух калектываў.

Р. ЯУРАЕУ,
заслужаны артыст БССР.

З МЭТАЙ далейшага развіцця агітацыйна-мастацкіх брыгад і агітэатраў, больш актыўнага ўдзелу іх у барацьбе працоўных за выкананне народнагаспадарчага плана трэцяга, рашаючага года дзевятай пяцігодкі сакратарыят ВЦСПС і сакратарыят ЦК ВЛКСМ прынялі рашэнне аб правядзенні ў 1973—1974 гадах усесаюзнага агляду агітбрыгад пад дэвізам — «Рашаючаму году — ударную працу!».

У аглядзе прымаюць удзел калектывы агітацыйна-мастацкіх брыгад і агітэатраў заводаў, фабрык, прадпрыемстваў і арганізацый, калгасаў і саўгасаў, навучальных устаноў, клубаў, дамоў і палацаў культуры.

ТРЭЦЯЯ
ЎСЕСАЮЗНАЯ—
У БРЭСЦЕ

У салоне Брэскага аддзялення Саюза мастакоў БССР разгорнута экспазіцыя трэцяй Усесаюзнай выстаўкі акварэлей...

Сам па сабе гэты факт выклікае цікакасць. Не часта ў абласных гарадах наладжваюцца такія прадстаўнічыя выстаўкі — больш чатырохсот работ самых вядомых акварэлістаў Саюза ў гэтыя дні. Тэматычны дыяпазон выстаўкі вельмі шырокі — тут і партрэт, і нацюрморт, і пейзаж. Тут можна ўбачыць работы, прысвечаныя рабочаму чалавеку і ін-

тэлігенцы, працоўнаму сялянству і вяртаўнікам нашых мірных палаткаў — слаўным воінам Савецкіх Узброеных Сіл.

Наведвальнікі выстаўкі падоўгу затрымліваюцца ля акварэлей, якія апываюць строгу прыгажосць сталіцы нашай краіны, апавядаюць пра мінулае і сённяшні дзень прыгажуня Ленінграда.

Трэцяя Усесаюзная выстаўка акварэлей расказвае і пра цудоўнае і мудрае мастацтва старажытнай Арменіі, песенна-рамантычнай Прыбалтыкі, яркай, нібы колеры вясёлкі, Малдавіі, пра суровую Поўнач і пчолады Поўдзень. Расказвае яна і пра нашу родную Беларусь. Вельмі прыемна было сустрэць у экспазіцыі выстаўкі работ беларускіх мастакоў А. Паслядовіч, Г. Вапчанкі, Ф. Гумена.

А. ГАРАЙ.

ВІНШУЕМ
З УЗНАГАРОДАЙ!

Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР за заслугі ў развіцці Беларускага савецкага опернага мастацтва і ў сувязі з пяцідзесцігоддзем з дня нараджэння народнага артыста Беларускай ССР саліста Дзяржаўнага ордэна Леніна акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларускай ССР Генералаў Анатоль Міхайлавіч узнагароджаны Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

НОВЫ НАРОДНЫ

За высокае выканаўчае майстэрства, актыўны ўдзел у мастацкім абслугоўванні насельніцтва калегія Міністэрства культуры БССР прысвоіла званне народнага ансамблю песні і танца «Свіцязь» Навагрудскага раённага дома культуры.

Здаўна славіліся сваёй работай харавы і танцавальны калектывы Навагрудскага раённага дома культуры. У 1966 годзе яны былі аб'яднаны ў ансамбль песні і танца, якому далі

назву «Свіцязь». Сюды прыйшлі новыя ўдзельнікі — спевакі і танцоры — рабочыя, служачыя, выкладчыкі тэхнікума і школ Навагрудна.

Праз год пачалося актыўнае творчае жыццё ансамбля. Пра яго майстэрства загаварылі ў рэспубліцы. Ансамбль — нязменны ўдзельнік усіх аглядаў і фестываляў самадзейнага мастацтва ў раёне і вобласці. Свае адметныя фарбы ўносіць «Свіцязь» і ў адказныя рэспубліканскія паказы дасягненняў аматарскіх калектываў.

Ансамбль падрыхтаваў 6 вакальна-

харэаграфічных кампазіцый: «Свіцязь», «Крыжачок», «Вішанька», «Дзівочы карагод», «Паўлінка», «Было ў цешчы сям'яра зяцёў». Танцоры з захапленнем выконваюць беларускія народныя танцы, а таксама «Волжскую надрылю», «Танец з лыжнікамі» і інш. У рэпертуары харавой групы ансамбля — песні савецкіх кампазітараў і народныя песні.

Артысты-аматары частыя і жадааныя госці ў калгасах і саўгасах раёна. Летась, напрыклад, для працоўнікоў вёскі было наладжана 14 канцэртаў.

Мастацкі кіраўнік ансамбля Яўген Шахарэвіч, балетмайстар Аляксандр Крайнік.

Чацвёрты пленум праўлення Саюза пісьменнікаў СССР, прадстаўнічы форум мастакоў слова краіны... На ім адбылася цікавая і змястоўная размова аб месцы пісьменніка і яго задачах у выкананні планаў пяцігодкі і канкрэтна — трэцяга, рашаючага года пяцігодкі. Пленум засяродзіў сваю ўвагу на такім важным, баявым, аператыўным жанры, як мастацкі публіцыстычны нарыс. Цікава выступалі вядучыя савецкія пісьменнікі, людзі, якія паспяхова распрацоўваюць тэму сучаснасці і ў мастацкіх творах, і ў жанры публіцыстыкі: К. Сіманаў, В. Кажэўнікаў, Г. Радаў, М. Грыбачоў, В. Казачэнка, Р. Эсенаў, А. Алімжанав. З пленума вынікаюць вельмі важныя задачы і для нашай беларускай пісьменніцкай арганізацыі. У Беларусі ідзе паспяховае выкананне планаў пяцігодкі ў

Іван
ШАМЯКІН

ПЯЦІГОДКА

прамысловасці, сельскай гаспадарцы, у навуцы, культуры. На аснове рашэнняў пленума прэзідыум праўлення Саюза пісьменнікаў Беларусі і партбюро зараз вырацоўваюць план мерапрыемстваў, накіраваных на тое, каб наблізіць пісьменнікаў да жыцця і як мага развіць жанр мастацкай публіцыстыкі.

У аснове артыкула, які прапанована ўвазе чытачоў, пакладзена выступленне першага намесніка старшыні праўлення СП БССР І. Шамякіна на IV пленуме праўлення СП СССР.

у часопісе сёння не можа даць таго эфекту, мець такога ўздзеяння на чытача, якое ён меў у першыя пяцігодкі, у гады Айчыннай вайны, калі друкаванаму слову належала дамінуючая інфармацыйная і прапагандысцкая роля. Цяпер гэта роля пераходзіць да тэлебачання. Аб гэтым, дарэчы, добра гаварыў на ўсесаюзным пленуме Афанасій Сальніскі...

«Літаратурная газета» карыстаецца вялікай папулярнасцю ў чытачоў нават самых далёкіх ад літаратуры прафесій. Тыраж яе павялічваецца з году ў год менавіта дзякуючы вострай праблемнай публіцыстыцы.

Мы не можам пахваліцца такой публіцыстыкай ні ў адным з друкаваных органаў нашай рэспублікі. Няма ў нас таго, што ёсць у другім «сшытку» «Літаратурнай газеты».

Мы, як, бясспрэчна, і нашы таварышы ў іншых нацыянальных саюзах, сур'ёзна думаем над прычынамі, якія перашкаджаюць развіццю мастацкай публіцыстыкі. Ды не толькі адной публіцыстыкі — з'яўляючы паўнакроўных мастацкіх твораў на тэму сучаснасці.

У чым жа прычына? Мала таленавітых людзей? Не. Таленавітыя пісьменнікі ёсць ва ўсіх жанрах. Узровень прозы, паэзіі, драматургіі, асабліва прозы на тэмы гераізму народа ў вайне, гісторыі народа, жыцця вёскі ў дарэвалюцыйны час і ў першыя гады Савецкай улады, папулярнасць кніг В. Быкава, М. Лынькова, І. Мележа, І. Навуменкі, П. Пестрака, п'ес А. Макаёнка гавораць аб тым, як высока вырасла майстэрства нашых пісьменнікаў. Ужываючы модны цяпер тэрмін, можна сказаць, што многім кнігам беларускай літаратуры можна смела прысвойваць знак якасці.

Аднак, акрамя п'ес А. Макаёнка, усе гэтыя кнігі — аб мінулым. Ні адзін з названых мною пісьменнікаў і многія дзесяткі іншых не падступілі яшчэ да актуальных тэм сучаснасці, да тых жыццёвых праблем, якія асабліва хваляюць нашых сучаснікаў — людзей 70-х гадоў.

Папрок гэта жорсткі, і, я ведаю, некаторыя мае калегі не любяць яго. Яны могуць сказаць, што такі вывад банальны і спрошчаны, што, маўляў, у творчасці ўсё больш складана. Але думаю, мы павінны з партыйнай прычынаваасцю і самакрытычнасцю прызнаць: уся справа ў тым, што слаба мы ведаем чалавека эпохі навукова-тэхнічнай рэвалюцыі, эпохі разгорнутага будаўніцтва камунізму, не даходзім яшчэ да ўсіх надазвычайных складаных, супярэчлівых і ў той жа час велічных праблем нашага часу. Слаба іх ведаем, таму што слаба звязаны з жыццём, з працоўнымі калектывамі заводаў, новабудуемых інстытутаў, канструктарскіх бюро, саўгасаў і калгасаў.

«ПІСЬМЕННИК І ПЯЦІГОДКА» — тэма вельмі шырокая, таму што ўся наша работа, ва ўсіх жанрах і відах літаратуры, уся арганізацыйная і прапагандысцкая дзейнасць павінна быць накіравана на тое, каб дапамагчы народу найлепшым чынам ажыццявіць грандыёзныя планы партыі — планы пяцігодкі.

Я з цікавасцю праслухаў вялікі, змястоўны, аналітычны даклад Г. М. Маркава.

Думаючы аб нашых задачах, я ўспамінаю другі пленум — пленум ЦК КПБ, які адбыўся месцамі назад і на якім абмяркоўваліся вынікі снежаньскага Пленума ЦК КПСС і намячаліся мерапрыемствы па павышэнню эфектыўнасці прамысловай і сельскагаспадарчай вытворчасці, паскарэнню навукова-тэхнічнага прагрэсу. Пры вялікіх дасягненнях рэспублікі, якія выклікаюць захапленне, гордасць і радасць кожнага беларуса, побач з дасягненнямі аб паспяховым выкананні планаў двух гадоў пяцігодкі, на пленуме ЦК КПБ быў зроблен і вельмі глыбокі аналіз недахопаў, аналіз прычын, якія перашкаджаюць нам рухацца наперад яшчэ больш хуткімі тэмпамі, была там насапраўднаму ленінскай крытыка і самакрытыка. Асабліва на мяне такі дыялектычны падыход да дасягненняў і недахопаў, такая страсная партыйная накіраванасць на вырашэнне самых складаных праблем, якія ўзнікаюць ва ўсіх галінах сацыялістычнай вытворчасці, зрабілі вельмі вялікае ўражанне.

Пасля пленума ЦК КПБ мы правялі ў Саюзе пісьменнікаў гадавыя справаздачныя сходы творчых секцый. Правялі пленум праўлення, які таксама владзецца пад рубрыку «Пісьменнік і пяцігодка». Ён у нас праходзіў у рэчышчы тых жа задач, што абмяркоўваліся на ўсесаюзным пленуме. Толькі мы вылучалі іншы жанр, не менш аператыўны — паэзію, тэма нашай гаворкі была «сучаснасць і паэзія» — аб грамадзянскіх пазіцыях паэзіі і паэтаў, аб традыцыях Маякоўскага ў сучаснай беларускай паэзіі. Размова доўжылася шырокая і, безумоўна, змястоўная. Але мяне не пакідала пачуццё, што ў аглядзе ўсёй праўдывы, усіх сваіх поспехаў і недахопаў, у паста-

ноўцы задач і вырацоўцы канкрэтных творчых і арганізацыйных мерапрыемстваў мы ўсё ж не змаглі яшчэ падняцца да той глыбіні аналізу, бескампраміснасці і самакрытычнасці, якая была на снежаньскім Пленуме ЦК КПСС, на партыйных пленумах і акцыях. Мяне радуе, што на IV пленуме праўлення СП СССР мы наблізіліся да такой размовы.

З яго трыбуны мы, прадстаўнікі нацыянальных рэспублік, гаварылі аб дасягненнях сваіх літаратур.

Дастаткова пералічыць імёны аўтараў, назвы кніг, нарысаў, артыкулаў, што з'явіліся за апошнія гады, каб упэўніцца, што ў галіне мастацкай публіцыстыкі ў нас ёсць пэўныя здабыткі.

Сапраўды, дакументальныя аповесці А. Савіцкага, В. Мысліўна, нарысы Я. Сіпакова, В. Палтаран, В. Якавенкі, артыкулы многіх пісьменнікаў, у тым ліку такіх шырока вядомых, як П. Броўка, М. Танк, Я. Брыль, А. Кулакоўскі, Т. Хадкевіч, многія нарысы і артыкулы ў часопісах «Неман», «Польмя» даюць усе падставы гаварыць аб пэўных поспехах гэтага жанру.

Але мы разумеем, што маем толькі сярэдні ўзровень публіцыстыкі, і разумеем, што такі ўзровень не можа ўжо задавальняць сённяшняга чытача — чалавека, які рухае навукова-тэхнічны прагрэс.

Сёння ў цэнтры ўвагі ўсёй грамадскасці — эфектыўнасць вытворчасці. У цэнтры ж нашай пісьменніцкай увагі павінна стаць эфектыўнасць кожнага нашага друкаванага і вуснага выступлення ў любым жанры, няхай гэта будзе артыкул, нарыс, верш, песня, апавяданне, аповесць, п'еса.

Разам з тым трэба памятаць, што ў наш час развіцця такіх масавых сродкаў інфармацыі, як радыё і тэлебачанне, з надрукаваных у газетах, часопісах артыкулаў, нарысаў могуць прыцягнуць увагу шырокага кола чытачоў толькі тыя, у якіх стаяцца сапраўды важныя і сур'ёзныя вытворчыя і маральна-этычныя праблемы і ў якіх бачны чалавек, герой.

Сярэдні апісальны нарыс, артыкул у газеце,

НАМ ПАВЕДАМЛЯЮЦЬ

3 ВІЦЕБСКА

Творчасць маладога віцебскага кампазітара Якава Касалапава набыла ўсё больш шырокую папулярнасць. Яго песні, арыгінальныя апрацоўкі беларускіх народных мелодый, творы для фартэпіяна, хору, а капэла гучаць у выкананні самадзейных і прафесійных выканаўцаў.

Цікавай падзеяй для аматараў музыкі быў аўтарскі вечар кампазітара. У ім прынялі ўдзел аркестр народных інструментаў і дзіцячы хор музычнай школы № 2 г. Віцебска, выкладчыкі і студэнты музычнага вучылішча.

Шмат песень напісана кампазітарам для дзяцей. У канцэрте прагучала песня «Хлопчыкі», адзначаная прызавым месцам на нядаўнім рэспубліканскім конкурсе на лепшую песню для дзяцей, упершыню выконвалася песня пра Героя Савецкага Саюза Зіну Партнову.

Аўтар пазнаёміў слухачоў з новай сюітай і двума творамі для фартэпіяна.

А. ЦЕМІН.

У сакавіку 1963 года пры Віцебскім медыцынскім інстытуце быў створаны невялікі студэнцкі хор. Арганізатар яго — малады віцебскі музыкант Юрый Гразноў.

Цяпер хор вырас да 70 чалавек. У рэпертуары калектыву — звыш ста твораў савецкіх і замежных кампазітараў, кампазітараў-класікаў. У 1967 годзе капэла была ўдасцелена звання лаўрэата Усеаюзнага фестывалю самадзейнага мастацтва, прысвечанага 50-годдзю Савецкай улады, праз год ёй прысвоілі званне народнай.

Апошні час капэлу звязвае моцная творчая дружба з віцебскім кампазітарам Якавам Касалапавым. Яна ўключыла ў свой рэпертуар два яго творы — «Жаўрук» і «Песню пра Веру Харужую».

За дзесяць гадоў работы капэла заваявала сэрцы слухачоў не толькі ў Віцебшчыне, але і за яе межамі. У

паснаццаці гарадах краіны аматары харавога мастацтва далі звыш 400 канцэртаў.

Ю. ДОКТАРАУ.

Даўнія сувязі звязваюць калектывы Ленінградскай кансерваторыі імя Рымскага-Корсакава і выкладчыкаў музычных навучальных устаноў Віцебска. Вядомы педагогі горада на Няве часта прыязджаюць у Віцебск, дзеліцца вопытам, дапамагаюць практычнай парадамі, дэманструюць сваё майстэрства.

На гэты раз ленінградцы прынялі ўдзел у чатырохдзённым рэспубліканскім семінары выкладчыкаў па класе баяна і акардыона, які праходзіў у Віцебскім культасветвучылішчы.

Педагог кансерваторыі В. Максімаў зрабіў аналіз адкрытых урокаў, падзяліўся сваім вопытам.

Значнай музычнай падзеяй з'явіўся канцэрт баяніста студэнтаў Ленінградскай кансерваторыі, лаўрэата міжнароднага конкурсу Аляксандра Дзмітрыева і дыпламанта гэтага ж конкурсу Анатоля Кузняцова ў Віцебскім музычэлішчы.

А. ПАЛОНСКИ.

3 БРЭСТА

Святочны настрой у педагогаў і вучняў Брэсцкага музычнага вучылішча. Яны атрымалі выдатны падарунак — новы вучэбны корпус. У ім — 61 клас для індывідуальнага навучання, канцэртная зала на 500 месца, рэпетыцыйная і спартыўная залы, бібліятэка з вялікім фондам нотнай літаратуры.

Адкрыццё новага вучэбнага корпуса — значная падзея ў культурным жыцці горада. На ўрачыстасцях з поваду адкрыцця будынка выступілі сакратар гаркома КПБ А. Грыдзенка, дырэктар вучылішча К. Манучараў. Навасёлаў павіншвалі начальнік Упраўлення навучальных і навуковых устаноў і кадраў Міністэрства культуры БССР А. Дамасевіч, загадчыца кафедры Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі дацэнт І. Цвяткава, заслужаны дзеяч культуры рэспублікі М. Салапаў.

У. ФЭДАРАУ.

ЯНЫ сустрэліся ва ўтульнай зале літаратурнага музея Янкі Купалы: П. Мядзёлка, народная артыстка БССР Р. Кашэльнікава і артыстка А. Доўгая.

У зале — журналісты, акцёры, студэнты, маладыя рабочыя. Яны сабраліся сюды з нагоды 60-годдзя з дня першай пастаюўкі Купалавай «Паўлінкі».

У многіх у руках — веснавыя кветкі.

— 60 гадоў «Паўлінцы», — сказаў вучоны сакратар музея Аляксей Есакоў, — а яна не старэе. Спектакль па гэтай п'есе на сцэне тэатра імя Янкі Купалы — адзін з самых любімых народаў. Гэта самая высокая адзнака яго мастацкіх вартасцей...

Як жа нарадзілася сцэнічная Паўлінка?

Задумшны голас Паўліны Мядзёлкі завароўвае. Свізга па-срэбрыла скроні, але прыгожымі і маладымі засталася яе вочы і ясна ўдзяляе, якой яна была — першая Паўлінка.

— Я тады вучылася ў Пецярбурзе, — раскажа Паўліна Вікенцьеўна. — Ставіў п'есу аматарскі гурток студэнтаў — беларусаў. Мне прапанавалі сыграць Паўлінку. Сам Янка Купала прапанаваў. Цяжка давалася роля. Але дапамаглі рэжысёр і аўтар, які прысутнічаў на рэпетыцыях. Спектакль атрымаўся і потым ішоў з вялікім поспехам.

Вось яны — тры Паўлінкі: А. Доўгая, П. Мядзёлка, Р. Кашэльнікава. Фота Д. ЧАХОВІЧА.

СУСТРЭЛІСЯ ТРЫ ПАЎЛІНКИ

— Калі я атрымала ролю Паўлінкі, то пачала ўважліва ўчытвацца ў тэкст, і ён раскрываўся перада мной усё новымі і новымі гранямі. Я старалася зразумець чым жыве мая гераня, мая Паўлінка, чаго хоча, каго любіць? — успамінае славуцкая выканаўца ролі Паўлінкі на тэатральнай сцэне Раіса Кашэльнікава. — З гадамі гераня рабілася ўсё больш блізкай мне... Але надыходзіць час, з роляй трэба расставіцца, перадаваць яе іншай артыстцы...

— Раіса Мікалаеўна дзялілася са мной сваім вопытам, ведамі, дапамагала знайсці ў характары Паўлінкі, тое, што мне блізка. У 1964 годзе я прайшла па конкурсе на гэтую ролю ў тэатры імя Ян-

кі Купалы, з таго часу іграю, — раскажае артыстка Ала Доўгая.

Усім тром выканаўцам задаю адно і тое ж пытанне:

— Чым даарага для вас Паўлінка?

П. Мядзёлка: Я любіла яе за тое, што яна чалавек — сумее, хвалюецца, веселіцца... Цяпер успамін пра яе нараджае ў мяне ўспамін і пра Янку Купала, пра паэта, якога я вельмі люблю.

Р. Кашэльнікава: Паўлінка скарыла мяне сваім багатым духоўным светам, непадробным народным гумарам, мяккім лірызмам.

А. Доўгая: Мне падабаецца, што яна дзяўчына гарэзлівая, працавітая, вясёлая, з сэрцам, адкрытым для добра... **Л. КОЗІНА.**

І ПІСЬМЕННІК

Калі нікалі пачынае здавацца, што ўся структура нашых творчых арганізацый, уся наша доволі шырокая арганізатарская работа, незлічона колькасць сходаў і пасяджэнняў не лепшым чынам садзейнічае збліжэнню пісьменнікаў з жыццём народа. Часам з-за перагружанасці ўнутрысаюзнай і рэдакцыйнай работай мы праходзім міма цэлых кантынентаў новага ў жыцці.

Я ўспамінаю адзін факт. Ёсць у Віцебскай вобласці Докшыцкі раён, дарэчы, да яго ад Мінска ўсяго кіламетраў сто — сто дваццаць. Пасля вайны раён гэты грымеў партызанскай славай, у Бягомльскіх лясах была адна з баявых партызанскіх зон. І яшчэ адным «славіўся» раён: беднасцю. Беднасць гэтая ішла ад беднасці зямель. Мабыць, няма другога такога раёна ў Беларусі, дзе б палеткі былі так густа ўсеяны каменнем. Быццам там, на зямлі аднаго раёна, расталі ўсе леднікі, якія прынеслі каменні Скандынаўскіх гор. У першыя пасляваенныя гады ў рэспубліканскіх органах сур'ёзна ставілася пытанне аб перасяленні людзей у больш урадлівыя раёны, а ўсе землі партызанскай Бягомльшчыны быдо вырашана засадзіць лесам. Але людзі, хоць і жылі ў тыя гады ў беднасці, не захачелі вяздзецца ў абжытых мясцінах. І вось за апошнія сем гадоў адбыўся «докшыцкі цуд»: раён, які займае апошні месца па групе глебы, выйшаў на ўраджайнасці на адно з першых месцаў. І адбылося гэта тады, калі першым сакратаром РК КПБ была выбрана хударлявая, непрыкметная з выгляду, у жыцці сціплая жанчына — Ульяна Крышталевіч. Мы, пісьменнікі, ведалі з газетных рэпартажаў аб поспехах раёна. А пераадолець сто кіламетраў ніяк не маглі.

Летам мінулага года ЦК КПБ арганізаваў семінар пісьменнікаў і кампазітараў у Докшыцкім раёне. Тры аўтобусы пісьменнікаў і кампазітараў два дні ездзілі па раёну, сустракаліся з працаўнікамі палёў, слухалі іх расказы, глядзелі на поле, дзе спеў небывалы ўраджай нават для мінулага засушлівага года, і не пераставалі здзіўляцца і захапляцца. Вось толькі адна дэталю раённага пейзажу: усе палыявыя дарогі ператварыліся ў глыбокія калідоры — з абодвух бакоў дарог звалена сабраная з палеткаў каменне. Палі цяпер можна апрацоўваць машынамі.

Пасля гэтага семінара аб героях Докшыцкага раёна з'явіліся цікавыя мастацкія нарысы, цыклы вершаў і нават паэма. Вось што значыць «адкрыць тэму»!

Хачу прывесці прыклад творчага поспеху пісьменніка, які, як кажуць, увесь час трымае руку на пульсе часу; які сур'ёзна вывучае новыя працы, пранікае ў іх сутнасць, па-марксісцку аналізуе і абагульняе. Вядома, калі ўсе мы працілі слёз і чарніла, аплакваючы адыход моладзі

з вёскі ў гарады, крушэнне патрыярхальных традыцый старой вёскі. Аднак колькі б мы ні плакалі, чытачы — і тыя, хто пераехаў у горад, і тыя, хто застаўся ў вёсцы, — нікога з «плакальшчыкаў» не ўвялічалі лаўрамі.

А вось Андрэй Макаёнак паглядзеў на міграцыю моладзі, я сказаў бы, з пазіцыі сённяшняга дня, з вышні навукова-тэхнічнай рэвалюцыі, ва ўзаемасувязі з усімі тымі працэсамі, якія адбываюцца ў нашым грамадстве, і напісаў вясёлы па характарах, па сітуацыях і сур'ёзную па праблемах, якія вырашаюць героі, камедыю «Таблетку пад язык». Павінен паведаміць, што многія літаратары, нават маладыя і здольныя, сустрэлі гэтую рэч літаральна ў штыкі, у тым ліку некаторыя калегі Макаёнака па жанру. Вельмі ж нечаканы такі погляд на вёску. А цяпер мы бачым, што ў Маскве ў Тэатры сатыры, і ў Мінску, і ў іншых гарадах на спектакль «Таблетку пад язык» немагчыма трапіць, білеты прададзены на два месяцы наперад. Прычым, з задавальненнем ідуць і тыя, хто мігрыраваў з вёсак і трывала ўладкаваўся ў гарадах, і тыя, хто па-ранейшаму, але на новай тэхнічнай аснове, вырошчваюць хлеб, даюць людзям мяса, дояць кароў. У нашым Акадэмічным тэатры няма ні на адзін спектакль столькі заявак з калгасаў, саўгасаў, як на «Таблетку пад язык». І амаль пасля кожнага спектакля адбываюцца гарачыя дыскусіі. Вось якая «вытворчая эфектыўнасць» твора, канфлікты якога падледжаны ў жыцці.

Паколькі я загаварыў пра камедыю, хочацца выказаць яшчэ адну думку. У апошні час мы неяк сарамліва абыходзілі маўчаннем сатыру і гумар. А між іншым, не патрабуецца даказваць, што сатыра і гумар — самы эфектыўны, дзейны, любімы чытачамі і слухачамі жанр мастацкай творчасці. Нельга не заўважыць, што сатыра збіваецца на дробнатым'е, на крытыку з аглядак, невядома кім і калі ўведзена градацыя — якія прафесіі могуць быць аб'ектам сатыры, а якія не, ад якога службовага ўзроўню можна крытыкаваць. Дзёўная градацыя! У той жа камедыі Макаёнака ёсць вобраз нарыхтоўшчыка раённага маштаба. Дык нарыхтоўшчыкі ўсіх рангаў прынялі гэта за абраз іх прафесій.

Выхаванне камуністычных адносін да працы, камуністычнай маралі немагчыма без суровай барацьбы з вынарыстаннем усіх сродкаў ідэалагічнага арсеналу супраць любых праўд марнатраўства, тунельства, кансерватызму, коснасці, нацыяналізму, нізкапаклонства перад буржуазнай культурай, мяшчанства і да т. п.

Паварот пісьменнікаў да актуальных тэм сучаснасці — гэта клопат не толькі кіруючых органаў нашых саюзаў, гэта клопат усёй грамадскасці і ў першую чаргу тэарэтыкаў літаратуры, крыты-

каў. На жаль, не ўпершыню мы павінны са смуткам канстатаваць, што крытыка ўсё яшчэ больш ахвотна, аналізуе творы на традыцыйны тэмы чым на тэмы новыя, нязвыклія. У Беларусі гэта асабліва ярка праўдзяецца. Ды, відаць не толькі ў нас такое становішча. Хацелася б, каб наш новы ўсеаюзны часопіс «Літаратурное абозрение» стаў тым рулявым, які панярнуў бы крытычны каравель на курс, імя якому — сучаснасць.

У перыяд падрыхтоўкі да вялікага свята — 50-годдзя СССР і ў дні саміх урачыстасцей мы ўзяліся на новую ступень братэрства нашых народаў, новую ступень эканамічных і культурных сувязей паміж нацыянальнымі рэспублікамі. Абагульняючы паўвекавы вопыт барацьбы і будаўніцтва ў сям'і адзінай, усе мы адчулі сябе духоўна ўзбагачанымі.

Глыбокія філасофскія палажэнні даклада таварыша Л. І. Брэжнева аб 50-годдзі ўтварэння СССР адкрылі новыя перспектывы для ўмацавання дружбы, братэрства, ўзаемасувязей і ўзаемаўзабагачэння нашых культур і нашых літаратур, якія складаюць адзіную сацыялістычную культуру новай гістарычнай агульнасці людзей — саўвечнага народа.

Цяпер вельмі важна паспяхова прадоўжыць развіццё нашых літаратурных сувязей на новым узроўні, у святле марксіска-ленінскіх палажэнняў гістарычных дакументаў, у святле задач, якія паставіла наш годка.

Нядаўна ў беларускай прэсе апублікаваны «Дагавор на сацыялістычнае спаборніцтва паміж працоўнымі Беларускай ССР і Літоўскай ССР на 1973 год». Гэты выдатны дакумент ярка адлюстроўвае сутнасць братняга адзінства нашых народаў і сутнасць сацыялістычнага спаборніцтва на дзённым этапе.

Я пашчадаваў, што ў пераліку праблем, па якіх намячаецца пашырэнне творчых сувязей паміж рэспублікамі, адсутнічаюць нашы літаратурныя праблемы. Але абмен вопытам ідэа-палітычнай работы, бясспрэчна, мае на ўвазе і літаратурныя, мастацкія праблемы.

Канечне, такія дагаворы паміж рэспублікамі вельмі да многага абавязваюць і пісьменнікаў, пашыраюць поле нашай публіцыстычнай дзейнасці. Яны паслужаць справае яшчэ больш песнага збліжэння нашых літаратур.

Наперадзе ў нас цікавая і сур'ёзная работа: дапамагчы працаўнікам нашых рэспублік перамагчы ў гэтым сацыялістычным спаборніцтве. Хачу запэўніць літоўскіх сяброў, што мы, беларусы, не пакрыўдзімся, калі пераможа Літва. У любым выпадку мы станем багацейшымі, бо яшчэ мацнейшай стане наша дружба, наша братэрства. Ёсць лозунг дзевятай пяцігодкі: найбольшая аддача з найменшымі затратамі рэсурсаў. У адносінах нашай лісьменнічнай працы лозунг гэты патрэбна адкарыктаваць: найбольшая аддача з найбольшымі затратамі творчых рэсурсаў.

Такое патрабаванне партыі, патрабаванне пяцігодкі!

З АЛЫ І ФАЕ Цэнтральнага дома літаратуры тры дні поўніліся галасамі пасленцоў многіх краін свету.

У Маскву з'ехаліся пісьменнікі, якія ўвесь свой талент і прызванне аддаюць дзецям і юнацтву, тым пакаленням людзей, ад якіх залежыць наша будучыня.

Нацыянальныя сцягі, расставленыя ўздоўж сталаў, за якімі сядзелі побач пісьменнікі Савецкага Саюза і Амерыкі, Балгарыі і Бангладэш, Венгрыі і В'етнама, Францыі і Фінляндыі, Англіі і Аргенціны, Ганы і Гер-

ру. Дарэчы сказаць, гэта не толькі арыгінальная, а надзвычай плённая практыка літаратурнай журналістыкі.

Як прыемна бачыць вынікі тых кантактаў, тых знаёмстваў, што адбываюцца на падобных сустрэчах, і ўзаемна ўзбагачаюць наша супрацоўніцтва.

Радасна было нам, членам беларускай дэлегацыі, і на сёлетняй сустрэчы ў цёплым, сонечным сакавіцкім дні 1973 года ўбачыць сваіх даўніх знаёмых — балгарскага пісьменніка Пятра Дзімітрава—Рудара, бал-

нас адкрыта самая шырокая дарога. На рускай мове, на мовах усіх народаў Савецкай краіны выдаецца ўсё лепшае, што ствараюць для дзяцей пісьменнікі свету.

Дзеці ўсіх народаў, дзеці планеты з самага малку павінны быць сябрамі, ведаць, што такое дабро і справядлівасць, хто і што пагражае іх шчасцю.

Старэйшы наш пісьменнік Аляксей Якімовіч, выступленне якога слухалася з вялікай цікавасцю, расказаў аб кнізе, напісанай пасля вайны беларускімі дзецьмі — сведкамі фашысцкіх злачынстваў. Кніга «Ніколі не забудзем» стала грозным абвінавачваннем чалавеканавісці і т в у. Яна вытрымала ў нас некалькі перавыданняў, выйшла на многіх іншых мовах, і нават у такой, здавалася б, далёкай ад Беларусі краіне — у Японіі

— У імя чалавецтва, у імя дзяцей усяго свету трэба выкрываць усё, што не дае дзецям быць шчаслівымі! — пачулі мы ў час нашай размовы ўсхваляваны заклік дэлегата Японіі Рохей Коміямы.

— Мы павінны дзецям нашым дзецім мір, — сказаў П'ер Гамара, — а гэта для нас перш за ўсё выйшліца ў сапраўдным брацтве людзей.

— Дзіця павінна вучыцца жыць у будучым грамадстве, — заявіў вядомы пісьменнік, дырэктар Міжнароднай юнацкай бібліятэкі ў Мюнхене Вальтэр Шэрф.

Вобразна сказаў старшыня арганізацыі нашага камітэта гэтай сустрэчы Сяргей Міхалкоў:

— Розныя ёсць кнігі для дзяцей. Ёсць кнігі — настаўнікі, строгія і патрабавальныя. Ёсць кнігі — сябры. Ёсць кнігі — чарадзеі, якія лёгка і радасна твораць чуды. Ёсць кнігі — салдаты. І кожная добрая дзіцячая кніга — гэта свята для тысяч і тысяч юных людзей.

Гэтыя думкі знайшлі сваё завяршэнне ў хваляючым дакуменце, адзінадзюшым звароце ўдзельнікаў Міжнароднай сустрэчы дзіцячых і юнацкіх пісьменнікаў да ўсіх дзеячоў літаратуры, якія аддаюць свой талент і сваё натхненне юным грамадзянам нашай планеты:

— Дзецям патрэбны кнігі, якія асвятляюць іх верай у сябе, верай у людзей, у перамогу праўды і справядлівасці!

— Калі сённяшнія дзеці вырастуць сябрамі, у заўтрашнім свеце не будзе канфліктаў і войнаў!

Па агульнаму прызначэнню пісьменнікаў самых розных краін, гэтая Міжнародная сустрэча, незвычайна для кожнага з нас, яе ўдзельнікаў, паліслужыць добрай заручкай умцавання сяброўства і супрацоўніцтва ўсіх людзей, якія па закліку сэрца нясуць высокі абавязак служэння дзецям, нашай будучыні.

ПА ЗАКЛІКУ СЭРЦА, ПА ВЫСОКАМУ АБАВЯЗКУ

Васіль ВІТКА

маніі, Польшчы і Румыніі, Італіі і Іспаніі, Сенегала, Сірыі і Сінгапура, Манголіі, Турцыі, Чэхаславакіі, Югаславіі і Японіі, — сцягі самых розных колераў у гэтыя хвіліны зіхалі той урачыстай вясёлкай пацужыц, якімі была прасякнута ўся праца Міжнароднай сустрэчы: «Пісьменнікі свету і выхаванне падрастаючага пакалення».

У мяне і ў маіх таварышаў на памяці міжнародная сустрэча, якая адбывалася ў чэрвені 1964 года ў Празе. У нашу беларускую дэлегацыю тады ўваходзілі П. Кавалёў, А. Пальчэўскі, Я. Семяжон і я. Было многа цікавых знаёмстваў, устанавіліся сувязі, якія потым мелі плённы ўплыў на далейшую працу кожнага з нас, пісьменнікаў і перакладчыкаў.

На маскоўскай сустрэчы мне было прыемна пазнаёміць вядомага французскага пісьменніка П'ера Гамара з нашай паэтэсай Эдзі Агняцкай, якая, дасканала авалодаўшы мовай, паспяхова перакладае французскую класічную і сучасную паэзію. Для нашых французскага калегі дарогі падарункам была кніга вершаў Гіёма Аполінера, род якога паходзіць з Беларусі. Эдзі Сямёнаўна пераклала не толькі вершы славаціта паэта Францыі, яна доўга працавала над вывучэннем вытокаў творчасці Аполінера, яго радаслоўя. Яна не абмінула і тых цікавых звестак, якія сабралі французскія даследчыкі спадчыны паэта. Яго жыццё і творчасць быў поўнацю прысвечаны нумар вядомага часопіса «Эроп». Галоўны рэдактар «Эроп» П'ер Гамара падарваў беларускай перакладчыцы новы, вельмі цікавы нумар часопіса, цалкам прысвечаны Малье-

гарскага паэта Нікалая Сакалова, чэшскую пісьменніцу Веру Адлаву, славацкага паэта і мастака Рудо Морыца, польскага паэта Ігара Сікірыцкага, убачыць старых сяброў, пазнаёміцца і пасябраваць з новымі — і з братніх рэспублік, і з многіх замежных краін.

Людзі, якія жывуць у розных канцах свету, але заняты аднымі турботамі — якім павінен вырасці новы чалавек, і за сталом канферэнцыі, і ў кожнай гаворцы на ўлюбай сустрэчы, — усюды знаходзілі агульную мову.

Амерыканская пісьменніца Іў Мэрыям, выступішы з яркай, усхваляванай прамовай, прачытала верш: «Я хачу даць жыццё дзіцяці, якое запыталася б у мяне: «Мама, што значыць слова «вайна?»».

Гаварылі мы на розных мовах, але адзін клопат аб'ядноўваў усіх — дачмагчы дзіцяці стаць чалавекам.

Дэлегаты канферэнцыі выказалі рашучы, гнеўны пратэст не толькі супроць атручвання прыроднай атмасферы, асяроддзя, у якім жыве наш сучаснік, але і супроць атручвання сьвядомасці дзяцей спекулятыўнай, гангстэрскай кніжнай прадукцыяй, якая шырока выдаецца і распаўсюджваецца ў краінах капіталістычнага Захаду.

І як жа радасна было чуць у выступленнях замежных гасцей словы ўдзячнасці савецкай літаратуры, вопыт якой узбагачае зарубешных пісьменнікаў, што аддаюць сваё сэрца і талент дзецям.

У кнізе, прызначанай для дзяцей, не можа быць месца пропаведзі жорсткасці, гвалту, духу наківы, непавагі да чалавека. Добрай кнізе ў

лікія пераклады Янкі Брыля з творчасці вядомых польскіх празаікаў, артыкулы пра польскую літаратуру і яе сувязі з літаратурай Беларусі, складзеныя ім зборнікі і анталогіі.

Штогадовая прэмія імя Максіма Рыльскага, якая нядаўна ўстаноўлена Саветам Міністраў УССР, прысуджана паэту Міколу Тарэшчанку (пасмяротна) за пераклады на ўкраінскую мову твораў рускіх і савецкіх пісьменнікаў. Сярод пісьменнікаў, якіх пераклаў Мікола Тарэшчанка, — Янка Купала.

ЖЫЦЦЮ МЫ ВЫХОДЗІМ

«МАЛАДОСЦІ» — 20 ГОД

Споўнілася дваццаць год з таго часу, як выйшаў першы нумар літаратурна-мастацкага і грамадска-палітычнага часопіса «Маладосць». З гэтай нагоды наш карэспандэнт сустрэўся з галоўным рэдактарам часопіса Генадзем Бураўкіным і задаў яму некалькі пытанняў.

— Генадзь Мікалаевіч, за два дзесяцігоддзі ў часопісе выпрацаваліся свае традыцыі, сфарміраваўся свой спецыфічны стыль. Ці не маглі б вы расказаць пра іх падрабязней?

— Дваццаць год назад было прынята рашэнне выдаваць новы часопіс, прызначаны для моладзі. Гэта было яшчэ адным сведчаннем клопотаў Камуністычнай партыі і савецкага ўрада аб развіцці беларускай літаратуры, клопотаў аб тым, каб у яе быў больш шырокі плацдарм для ўзлёту, каб у літаратуры, якія пачынаюць сваю творчую дарогу, была яшчэ адна магчымасць выяўляць свае таленты. І нават чыста вытворчая біяграфія «Маладосці» добра адлюстроўвае развіццё літаратурнага працэсу рэспублікі. Спачатку часопіс быў «тонкім», з 1957 года ён змяніў сваё аблічча, стаў часопісам «тоўстым», і адпаведна з гэтым стаў больш сур'ёзным, больш праблемным.

Сёння часопіс «Маладосць» застаецца па-ранейшаму адзіным маладзёжным часопісам рэспублікі. Адсюль і самая вялікая наша задача — адлюстроўваць жыццё моладзі рэспублікі, яе поспехі, ў стваральным жыцці, у пабудове камунізму. І другая наша задача — расціць змену маладых публіцыстаў і пісьменнікаў. За дваццаць год часопіс назапасіў пэўныя традыцыі і вопыт. Адным з першых часопіс пісаў пра будаўніцтва гідразлектрастанцыі «Дружба народаў», Салігорскага гіганта, пра ўсе пачыны жывёлаводаў і паляводаў рэспублікі. Адзін з гэтых набыткаў «Маладосці», які мы хочам развіваць і папярэдня, — пэрыядычны рэпартажы з будоўляў. Нашы чытачы, пэўна, памятаюць «Будні Салігорскія» Ул. Нядзведскага, вершы Р. Барадуліна з нафтабуды, з Бярозаўскай ДРЭС і інш. Да гэтай традыцыі мы думаем вярнуцца. Па дамоўленасці з ЦК ЛКСМБ, мяркуем паслаць групу маладых паэтаў на буйныя будоўлі пяці-

годкі. Гэта тонкая і складаная справа. Можна, мы атрымаем не ўсё, на што спадзяемся, але само тое, што маладзёжыя пэрыядычныя рэпартажы з атмасферай будоўлі, з жыццём рабочых, мы лічым надзвычай важным для іх творчасці.

Другая традыцыя, выпрацаваная «Маладосцю», — гэта публіцыстычныя фотарэпартажы і фотанарысы. Амаль у кожным нумары мы даем фотанарысы ці фотарэпартажы, каб не толькі словам, але і фотааб'ектывам паказаць жыццё рэспублікі. Удалымі, на нашу думку, былі фотарэпартажы Ул. Мяжэвіча, а таксама В. Ждановіча.

Мы хочам развіваць публіцыстыку, каб шырэй адлюстравалі сённяшні дзень жыцця моладзі рэспублікі. Не заўсёды мы за ім, гэтым сённяшнім днём, паспяваем, не заўсёды ён выгледвае ў нас такім яркім, як у сапраўднасці. І тут не толькі наша віна. Мала публіцыстаў! Наша задача — расціць іх.

Большыя ў нас традыцыі ў выхаванні літаратурнай моладзі. Бо ўсе ж пісьменнікі так званая сярэдняга пакалення прайшлі праз «Маладосць»: Васіль Быкаў, Іван Навуменка, Міхась Стральцоў, Іван Пашнікаў, Барыс Сачанка, Вячаслаў Адамчык, Уладзімір Дамашэвіч, Іван Чыгрынаў, Анатоль Кудравец і многія іншыя. Таксама і паэты: Ніл Гілевіч, Пятрусь Макаль, Анатоль Вярцінскі, Рыгор Барадулін, Юрась Свірка, Уладзімір Паўлаў, Васіль Зуёнак, Янка Сіпакоў, Васіль Макарэвіч, Мікола Маляўка, Рыгор Семашкевіч і іншыя. Практычна немагчыма назваць усе імяны, бо праз «Маладосць» прайшлі літаральна ўсе з сярэдняга пакалення, альбо яны пачыналі тут, альбо дзякуючы «Маладосці» сцвердзілі сябе, як пісьменнікі. Многія з іх, стаўшы вядомымі не толькі ў рэспубліцы, але ў Саюзе і за яго межамі, не парываюць сувязі з нашым часопісам. Я магу назваць Васіля Быкава, які амаль усе свае творы друкаваў упершыню ў нас, Івана Навуменку, Івана Чыгрынава, Рыгора Барадуліна і інш.

Добрай традыцыяй было і застаецца надалей тое, што мы падаём творчасць маладых у агульным рэчышчы літаратурнага працэсу, падкрэсліваем, што маладыя пісьменнікі — толькі адзін з атрадаў літаратуры сацыялістычнага

ЁСЦЬ КНІЖКІ, на якіх выходзіць не адно пакаленне чытачоў. І хоць напісаны яны шмат гадоў назад, па-ранейшаму хваляюць дзіцячыя сэрцы, абуджаюць іх розум. Такіх прыкладаў у беларускай дзіцячай літаратуры шмат. «ТВТ», «Палескія рабінзоны» і іншыя аповесці Я. Маўра, творы Я. Купалы, Я. Коласа, З. Бядулі, К. Чорнага з цікавасцю чытаюць і школьнікі сямідзесяціх гадоў.

Увайшлі ў творчы набытак літаратуры і аповесці пісьменнікаў іншых пакаленняў.

Але ці ўсё так добра з сённяшняй дзіцячай аповесцю? Чытаеш, перачытаеш некаторыя з іх, і такое адчуванне, што пра тое, аб чым расказваюць аўтары, ужо ведаеш па ранейшых творах. Падабенства сюжэтных ходоў, бязлікія героі, павярхоўныя вобразы дарослых. Усё дзеянне будзеца па загадкай складзенай схеме. Аўтары клопаюцца толькі аб адным: аб займальнасці. Падзеі награвашваюцца адна на другую, і, як кажуць, чым далей у лес, тым больш дроў.

Вось невялікая аповесць «Верхавы на белым кані» са зборніка «Буслы над Бесыдзю» Уладзіміра Старчанкі. Добра, з густам аформлена кніжка. Так і карціць яе разгарнуць. Назвы раздзелаў адразу заінтрыгоўваюць. Вось, напрыклад: «...Першая запісь в судовым журнале. — Экзамен на морыя. — По Беседе к Белому. — Дым над Чертовым Замчидем. — Странный след. — Партизанская землянка». У аўтара ўсё разлічана на нечаканасць. Гэтай нечаканасцю падзей, як кажуць, і найперш прыцягваецца ўвага юнага чытача да кнігі. На той жа эфект разлічана і шматэпаічная выдавецкая анатацыя.

Папльвём разам з аўтарам на брыгу «Грамабой» па пльні сюжэтных ходоў аповесці. Дзеянне яшчэ толькі пачало разгортвацца, працывіты першыя старонкі, а наіўная «загадкавасць», падмацаваная драннай літаратурнай мовай, б'е праз край, псуе чытацкі настрой...

«Сделано было великолепное тво-

рение рук человеческих проворным топором известного в здешних местах плотника деда Евмена в виде самой обыкновенной большой рыбацкой лодки», «...и лодка стала, как сказал бывший черноморец, почти новой».

Час пазнаёміцца і з самімі героямі. «...Славка, человек с богатейшей фантазией. Ему не составило никакого труда описать в деталях Бородинское сражение...». «Петька во всем старался брать пример со своего друга Маласа, но в отличие от него имел один недостаток — был, что называется, толстяком». Наогул,

МАГЧЫМАСЦІ

у аўтара нелады з элементарнымі правіламі мовы.

Аповесць насычана выпадковымі параўнаннямі. Усё робіцца дзеля таго, каб яшчэ больш здзівіць юнага чытача. І ў той жа час героям аповесці нестае жывой гутарковай мовы.

А чаго варты сам сюжэт?! Прайшло каля трыццаці гадоў пасля заканчэння вайны, а вораг, які хававецца ў некалькіх кіламетрах ад вёскі (заўважце, хававецца, і адначасова працуе калгасным вартаўніком і штодня выходзіць на работу, а побач жывуць людзі, якіх ён некалі выдаў), у адной з партызанскіх зямлянак зрабіў патаемца месца і трымае там тры (а чаму тры!) нямецкія аўтаматы і некалькі дыскаў. Проста дзіва даешся парадаксальнашч аўтарскай фантазіі.

Неверагодна, але факт: нічога не ведаюць аб дзеянні партызан у тэатрышых мясцінах і дзеці. Пра гэта ім не гавораць настаўнікі, старэйшыя таварышы. І толькі пасля таго, як дзеці адшукалі зямлянку, якая дазваляла аўтару прывесці некалькі дзясцікаў старонак непатрэбнай гульні з чытачом, былі партызан, а чыпер старшыня праўлення калгаса Самохін расказвае аб геральнай барацьбе на родных месціцах.

ПРАПАГАНДЫСТАМ ДРУЖБЫ ЛІТАРАТУР

У сталіцы Польскай Народнай Рэспублікі Варшаве ва ўрачыстых абставінах адбылося ўручэнне літаратурнай прэміі імя В. Пётшакі выдатнаму беларускаму пісьменніку Янку Брылю. Узнагарода яму прысуджана за папулярнасць польскай літаратуры ў Саюзе.

Нашы чытачы добра ведаюць шмат-

НАСУСТРАЧ

рэалізму. Мы ахвотна прадастаўляем нашы старонкі і старэйшым літаратарам. У нас выступалі неаднойчы народныя патэты рэспублікі Пятрусь Броўка і Аркадзь Куляшоў, актыўна супрацоўнічаюць з часопісам Іван Шамякін, Янка Брыль, Пімен Панчанка, Максім Лужанін, Асіль Вітка, Кастусь Кірэнка.

Нам крыху шкада, што апошнім часам мы малавата адкрываем новых імён. Калі некалькі год назад амаль адначасова з'явіліся такія імёны, як Аляксей Разанаў, Вольга Іпатава, Марыя Баравік, Галіна Каржанеўская, Юрка Голуб, то цяпер такія адкрыцці сталі радзейшымі. Але заўсёды нашы старонкі адкрыты для маладых. Мы іх чакаем!

Увага да маладых, як мы памятаем, была адной з лепшых традыцый «Маладосці».

— Так. Добрая сувязь з камсамолам рэспублікі і заклапочанасць творчасцю моладзі былі закладзены з самага пачатку існавання часопіса. Вельмі сур'ёзным стаўленнем да творчай моладзі, добразычлівацю вызначаліся рэдактары часопіса Аляксей Кулакоўскі, Пімен Панчанка, Аляксей Асіпенка — яны падтрымлівалі ўсё таленавітае, дапамагалі станаўленню таленту, скіроўвалі моладзь у правільным кірунку.

— На Усеаюзнай нарадзе галоўных рэдактараў літаратурных выданняў і на пленуме праўлення Саюза пісьменнікаў СССР многа гаварылася пра сувязь пісьменніка з жыццём краіны. Якія тут у вас набыткі і задачы?

— Усе тыя турботы і праблемы, пра якія гаварылася на нарадзе і на пленуме, хвалююць і наш калектыв. У нас мала твораў, асабліва мастацкіх, пра маладога рабочага, маладога калгасніка, маладога вучонага, увагою — на сучасную тэму. Нельга сказаць, што іх зусім няма. Мы якраз працуем над апошнім вясцю Эдуарда Ярашэвіча пра жыццё сучаснай вёскі, над творам Рыгора Паднявіна «Мы са старолага» — пра сённяшніх маладых рабочых.

Недахопы нашага літаратурнага аддзела мы стараемся ўраўнаважыць актыўнасцю работы аддзела публіцыстыкі. З першага нумара ўвялі новую рубрыку «На ўдарных камсамольскіх» — яна стане рэгулярна з'яўляцца ў кожнай кніжцы часопіса і будзе ахопліваць розныя бакі дзейнасці беларускай камсамолі на новабудоўлях рэспублікі. У нас

апублікаваны матэрыялы з Мазырскага нафтапрацоўчага завода, шыннага камбіната ў Бабруйску, пра меліярацыю Палесся і інш. У пятым нумары пойдзе замалёўкі Валянціна Мысліўца пра магілёўскіх лаўсанаўцаў.

З трэцяга нумара ўведзена рубрыка «Пра маладоша таварыша». Пад ёй мы друкуем расказы старэйшых таварышаў, камуністаў, партыйных работнікаў пра камсамольскія ваяжкі, пра сённяшняю моладзь, пра дасягненні і праблемы камсамольскай работы. Гэтую рубрыку адкрыў першы сакратар Бярозаўскага РК КПБ П. Лебедзеў, у майскім нумары выступіць першы сакратар Шумілінскага РК КПБ В. Храмцоў. Мы імкнемся ў нашых публіцыстычных матэрыялах больш праблема глядзець на жыццё, каб адыходзіць ад голай інфармацыйнасці, рэпартажнасці. У гэтым плане нам здаецца цікавым артыкул Галіны Айзенштат «Поле сямідзесятых», дзе аўтар цікава разважае пра працу сельскіх дзяўчат-механізатараў.

— А якія планы ў галіне крытыкі, літаратуразнаўства, мастацтва?

— Тут мы таксама хацелі б выйсці на праблемную размову. І паспрабавалі гэта зрабіць, надрукаваўшы агляд маладой паэзіі 1972 года Уладзіміра Гніламедава. Рыхтуем агляд маладой прозы мінулага года. Мы робім практыкай публікацыю своеасаблівых творчых партрэтаў. Далі штрыхі да творчага партрэта Пімена Панчанкі, у майскім нумары будзе партрэт Івана Мележа, на чарзе артыкулы пра Івана Навуменку, Андрэя Макаёнка, Івана Пташнікава, Рыгора Барадуліна, Анатоля Вярцінскага і іншых пісьменнікаў старэйшага і сярэдняга пакаленняў.

Сёлета мы збіраемся пачаць цыкл артыкулаў крытыкаў з братніх рэспублік праз развіццё маладой прозы і паэзіі.

Акрамя таго, рэгулярна будзем даваць інтэрв'ю з маладымі дзеячамі мастацтва, рэпартажы з майстэрня мастакоў і скульптараў, творчыя партрэты маладых артыстаў. Ужо змясцілі інтэрв'ю з Ігарам Лучанком і артыкул пра творчасць мастацкі Нэлы Шчаснай, у красавіцкім нумары ідзе рэпартаж з майстэрні Сяргея Вакара, на чарзе артыкулы пра спевакоў Віктара Кучынскага, Тамару Раеўскую, мастака Васіля Шарангозіча.

Ну, і паколькі часопіс маладзёжны, шырока будзем даваць матэрыялы пра спорт. У прыватнасці, нам абяцаў апавесць пра свой выдатны шлях у спорце наш вядомы беларускі асілак Аляксандр Мядзведзь.

НАВІНКИ КНІЖНАЙ ГРАФІКІ

Вонкавыя новыя кнігі, якія выйшлі ў выдавецтва «Мастацкая літаратура»: Максім Лужанін «Рэпартаж з рубцом на сэрцы» (мастак В. Тарасаў), Алег Лойка «Шчырасць» (мастак Л. Чурно), «Азербайджанскія народныя казкі» (мастак Б. Забораў), Аляксей Асіпенка «Парогі» (мастак Г. Малышаў), Міхась Паражневіч «Чырвоны аўтобус» (мастак Ю. Пучынскі), Валянцін Мысліўец «Робчыя людзі» (мастак Г. Шэлег).

Выйшлі ў друку

ВЫДАВЕЦТВА «БЕЛАРУСЬ»

М. Ільіноўскі. Ішла вайна народная. Запіскі сакратара Мазырскага падпольнага райкома партыі. Мемуары. Літаратурная апрацоўка І. Мастакова. На рускай мове. Мастак С. Кавалёў. 1973 г. 236 стар. Тыраж 30.000 экз. Цана 51 кап.

В. Шымук. Леў Даватар. Нарыс. Серыя «Наводныя героі». Мастак Г. Грак. 1973 г. 88 стар. Тыраж 12.000 экз. Цана 12 кап.

ВЫДАВЕЦТВА «МАСТАЦКАЯ ЛІТАРАТУРА»

М. Ваданосаў. Дзе віруе Бяроза.

Аповесці і апавяданні. Мастак В. Харэўскі. 1973 г. 418 стар. Тыраж 10.500 экз. Цана 94 кап.

В. Зуёнак. Сяліба. Вершы і паэма. Мастак В. Батура. 1973 г. 96 стар. Тыраж 6.000 экз. Цана 37 кап.

Б. Кербасаў. Вяслы Джалбані. Аповесць. Пераклад з туркменскай В. Рудавай. Малюні А. Шэварава. 1973 г. 104 стар. Тыраж 7.000 экз. Цана 26 кап.

А. Куляшоў. Мая Бесядзь. Лырыка. Серыя «Вібілія беларускай паэзіі». Франтысіс А. Кашкурэвіч. 1973 г. 176 стар. Тыраж 7.500 экз. Цана 63 кап.

Літаратурная Беласточчына. Вершы і апавяданні. Мастак Г. Шэлег. 1973 г. 120 стар. Тыраж 2.000 экз. Цана 52 кап.

Наогул, узаемаадносінны дзеяч і дарослых у аповесці трымаюцца на выпадковых сувязях. Дзеянне заканчваецца гэтак жа нечакана, як і разгортваецца. Баюдыта злавлілі, а дзеці зноўку прадастаўлены самі сабе. Старшыня калгаса Самохін гаворыць ім: «Сздавайце свой музей, хорошае дело начали...». І далей: «Он взмахнул, прощаясь, рукой и пошел дальше».

Дакладна гэты, можа з большай загадканасцю, сюжэт прапануюць і іншыя аўтары. Што гэта сапраўды і найлепш свядчыць аповесць «Загадка без адгадкі». Калі У. Старчанка

вадой захліпнулася». «Мог бы гэтую Тому-ябеду на горкі яблык збіць. Ну, калі не на горкі, то ўжо мышынныя коскі з бантамі павырываў бы адразу...». «Яна настаўнічае першы год... Маладзенькая такая, — вунь у дэсяцігодку большыя за яе ходзяць». Заўважым, што так гаворыць герой-чацвёракласнік.

Або яшчэ красамоўнасці: «пыллія касавокае», «як у пабітага сабачынаці», «а больш дохленькай троечкі выціснуць не можа».

Прыкладам больш удалага спалучэння гераічнага і паўсядзённага мо-

хлопчыку яго дзядзька-ляснік, сакрэты сваёй работы раскрываюць шафёр, трактарыст.

У творы няма прыгод, ды ёсць жыццё, няпростае, складанае. Пісьменнік выхоўвае свайго героя, ён вучыць яго не пасаваяць перад першымі плякасямі. Праўдзівасць характараў, мяккая манера пісьма — усё гэта, безумоўна, робіць аповесць Д. Слаўковіча цікавай, карыснай для чытача.

Як бачым, для таго, каб твор атрымаўся займальным, не абавязкова ставіць герояў у незвычайныя сітуацыі, важна аўтару толькі на нейкі момант уявіць сабе на месцы дзіцяці, дастаткова глянуць на свет яго вачыма, зацікавіцца пытаннямі, якія яго непакояць.

зробіць станоўчага ўплыву на чытача.

І яшчэ аб адным, думаецца, нельга, недаравальна забываць. Кнігі на школьную тэматыку — гэта не толькі расказ пра вучобу школьнікаў. Школа — гэта і праца на прышкольным участку, і шэфства над ветэранамі вайны, і адпачынак. Інакш кажучы, паўсядзённае жыццё ва ўсіх яго праявах. Жыццё дзіцяці са сваімі законам, клопатамі, радасямі і трывогамі. Вядзе тых у гэты імклівы свет — на с т а ў н і к.

Але менавіта ён пакулі што рэдкі госьць у дзіцячых кнігах. Калі і з'яўляецца на старонках твора, то не надоўга. Нам здаецца, што гэта неапраўдана і недаравальна. Як слухна заўважыў С. Міхалкоў, «хочацца, каб настаўнік часцей ставіўся героем аповесцей, апавяданняў, паэм, спектакляў і фільмаў. Прытым, менавіта героем, а не проста персанажам, гэта значыць, каб выступаў ён у мастацкіх творах тым самым чалавекам безупыднага творчага пошуку і глыбокіх думак, якім ён з'яўляецца на самой справе».

ЖАНРУ І АЎТАР

НАТАТКІ ПРА СЕННЯШНЯЮ ДЗІЦЯЧУЮ АПОВЕСЦЬ

Робіць толькі першыя крокі ў літаратуры, дык аўтар другой аповесці Міхась Зарэмба — у літаратуры не навічок. Тым не меней абодвум бракуе самастойнасці ў раскрыцці тэмы. Іх творы вельмі падобны паміж сабой хадульнымі сюжэтам.

Каб не перакрываць змест твора М. Зарэмбы, спашлемся на рэдакцыйную анаталію: «Два сябры-чацвёракласнікі Шурьж Бобрыкаў і Мечык Аплікоў, якія жывуць у невялічкім вёсцы Букча, знайшлі ў лесе патрон з запіскай. Запіска выцвіла ад часу, і хлопчыкі прачыталі толькі яе пачаткі...» Аб пошуках школьнікаў і расказваецца ў аповесці.

Тэма гераічная, але кніга нічога новага чытачу не дае. Ды і «адкрыць» штосьці новае тут проста немагчыма, таму што сюжэт будзецца на штучнай схеме. Як і ў іншых аўтараў, у М. Зарэмбы дзеці спачатку самі спрабуюць па ўсім разабрацца, аб іх турботах нічога не ведаюць ні бацькі, ні настаўнікі.

Шчыра скажам, не шанцуе аўтару і з мовай. Каб упэўніцца, паколькі яна далёкая ад жывой дзіцячай натуральнай гаворкі, прывядзем прыклады: «нібы вунь які начальнік, — не падступіцца» (пра аднакласніцу), «нібы

жа служыць аповесць Лідзіі Арабей «Сіні бор». Падзеі даўнія ў ёй пераплятаюцца з тымі, што адбыліся зусім нядаўна. Прыемна, што аўтар адмовілася ад традыцыйнага сюжэта пра тых самых шпіёнаў, якіх нават незнарок вырываюць і абясчужваюць юныя героі.

Праўда, і для героя «Сіняга бора» Косічка таямнічае хутка разгадваецца. Ён адразу даведваецца, што цябаты-чалавек з аўтаматам, якога хлопчык нечакана сустраў у лесе, ніякі не фашыст, а артыст, і што ў дэсе здымаецца фільм пра вайну.

Па-свойму вырашае тэму Даір Слаўковіч у аповесці «Хвядоскавы канікулы». Герой яго твора — гарадскі хлопчык летам прыязджае ў вёску да сваякоў. Для яго адкрываецца зусім іншы, незнаёмы з маленства свет. Хвядоска знаёміцца з суседскімі дзецьмі, разам з імі адкрывае для сябе шмат цікавага і незвычайнага. Але ўсе гэтыя адкрыцці не падобныя на нейкія там незвычайныя прыгоды, пошукі здраднікаў і шпіёнаў. Юныя чытачы па-новаму зірнуць на знаёмыя ім факты і з'явы. Хвядоска разам з дарослымі «ходзіць» на работу, ён знаёміцца з людзьмі розных сельскіх прафесій. Шмат цікавага расказвае

як бачым, для таго, каб твор атрымаўся займальным, не абавязкова ставіць герояў у незвычайныя сітуацыі, важна аўтару толькі на нейкі момант уявіць сабе на месцы дзіцяці, дастаткова глянуць на свет яго вачыма, зацікавіцца пытаннямі, якія яго непакояць.

Як тут не прыгадаць словы з аўтарскай прадмовы да цікавай аповесці П. Місько «Навасёлы»: «...нялёгка быць малым, адстойваць сваё «я». Во на кожным кроку з табой абавязкова што-небудзь здараецца, і толькі на погляд дарослых яго дробязнае».

Гэтыя словы з поўным правам можна аднесці і да аповесці Уладзіміра Машкова «Я сам», якая адрасуецца дзеям маладошага школьнага ўзросту. Ян і героі П. Місько, хлопчык Ягорка з кніжкі У. Машкова упершыню пачынае адстойваць сваё «я». Пісьменнік добра ведае дзіцячую психалогію. Яго аповесць, як і папярэднія творы пісьменніка, напісана на высокім мастацкім узроўні. Яна з тых кніжак, якія становяцца добрымі сябрамі дзіцяці.

Наўрад ці можа быць для дзіцячага пісьменніка больш удзяльным, чым пісаць аб вучобе школьнікаў, іх паўсядзённых справах. У аповесцях «Я сам» У. Машкова, «Хвядоскавы канікулы» Д. Слаўковіча, «Сіні бор» Л. Арабей аўтары дасягаюць пэўных поспехаў у гэтым кірунку. І менш шанцуе цікава расказаць пра сённяшняе жыццё школьнікаў ужо знаёмым нам аўтарам У. Старчанку і М. Зарэмбу. Яны нібы вярнуць збочваюць, калі ёсць магчымасць і неабходнасць звярнуць увагу на вучобу герояў, або гавораць пра гэта так, што напісанае не

Пра важнасць дзіцячай літаратуры яскрава сказана і ў Пастанове ЦК КПСС «Аб мерах па далейшаму развіццю савецкай дзіцячай літаратуры». У ёй указваецца на неабходнасць стварэння твораў, «якія будуць выхоўваць у дзіцяці аднаасць камуністычным ідэалам, любоў да Радзімы, высокія маральна-этычныя якасці, пачуццё пралетарскага інтэрнацыяналізму і дружбы народаў, працавітасць, цікавасць да ведаў».

Прыгадаецца — герой адной з аповесцей мінулага года разважае так: «Восень. Ну і надакучае яна сваімі дажджамі, пуднымі, быццам нецкавая кніга. А нецкавая кніжка — заўсёды доўгія».

Не трэба нам нецкавых кніг — ні «доўгіх», ні «кароткіх». Нам патрэбны творы, напісаныя на ўзроўні тых высокіх патрабаванняў, якія прал'яўляў дзіцячай літаратуры Максім Горкі.

Аляксей МАРЦІНОВІЧ.

Уладзімір Іосіфавіч ДЗЯДЗЮШКА

АД ЦК КПБ, ПРЭЗІДЫУМА ВЯРХОЎНАГА САВЕТА БССР І САВЕТА МІНІСТРАЎ БССР

Цэнтральны Камітэт КПБ, Прэзідыум Вярхоўнага Савета БССР і Савет Міністраў БССР з глыбокім жалем паведамляюць, што 30 сакавіка 1973 года пасля цяжкай, працяглай хваробы на 69 годзе жыцця памёр вядомы майстар савецкай сцэны, член КПСС, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі СССР, дэпутат Вярхоўнага Савета БССР, народны артыст Савецкага Саюза Уладзімір Іосіфавіч Дзядзюшка.

ЦЭНТРАЛЬНЫ
КАМІТЭТ КП
БЕЛАРУСІ

ПРЭЗІДЫУМ
ВЯРХОЎНАГА
САВЕТА БССР

САВЕТ
МІНІСТРАЎ
БССР

САВЕЦКАЕ ТЭАТРАЛЬНАЕ МАСТАЦТВА панесла цяжкую страту. Пасля працяглай хваробы памёр вядомы майстар савецкай сцэны, член КПСС, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі СССР, дэпутат Вярхоўнага Савета БССР, народны артыст СССР Уладзімір Іосіфавіч Дзядзюшка.

Нарадзіўся У. І. Дзядзюшка ў Мінску ў 1905 годзе. Сваю сцэнічную дзейнасць пачаў у 1923 годзе ў Трэцім Беларускім тэатры, а з 1937 года нязменна працаваў у Беларускім дзяржаўным ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга акадэмічным тэатры імя Янкі Купалы.

Уладзімір Іосіфавіч — акцёр яркі, глыбока народны, які валодаў вялікім сцэнічным абаяннем. Псіхалагічная прырода ствараемых ім вобразаў у спалучэнні з уласцівай яго творчасці выразнасцю, праўдзівасцю, прыгажосцю і тонкім гумарам вылучылі У. І. Дзядзюшку ў рады буйных талентаў беларускай сцэны.

За сваё багатае творчае жыццё ён сыграў больш

як сто ролей. Яго Крыніцкі («Паўлінка»), Язэп («Салавей»), Крушына («Канстанцін Заслонаў»), Пытляваны («Пяць жаваранкі») і многія іншыя створаныя ім сцэнічныя вобразы вызначаюцца псіхалагічнай абгрунтаванасцю і шчырай праўдзівасцю, велізарнай сілай эмацыянальнага ўздзеяння. Шмат яркіх ролей ён сыграў у савецкіх фільмах.

За вялікія заслугі ў развіцці савецкага тэатральнага мастацтва У. І. Дзядзюшка ўдасцены звання народнага артыста СССР, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі СССР, узнагароджаны ордэнам Леніна, медалямі і ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета БССР.

Усе, хто ведаў Уладзіміра Іосіфавіча, бачылі ў ім вялікага майстра і сціплага працаўніка, актыўнага грамадскага дзеяча, камуніста, які беззапаветна аддаваў усе свае сілы служэнню народу.

Светлая памяць аб Уладзіміру Іосіфавічу Дзядзюшку назаўсёды застаецца ў сэрцах шматлікіх паклоннікаў.

П. М. МАШЭРАЎ, Ф. А. СУРГАНАЎ, Ц. Я. КІСЯЛЕЎ, А. Н. АКСЕНАЎ, Л. Г. КЛЯЦКОЎ, А. Т. КУЗЬМІН, У. Е. ЛАБАНОК, У. Ф. МІЦКЕВІЧ, М. Н. ПОЛАЗАЎ, І. Я. ПАЛЯКОЎ, А. А. СМІРНОЎ, М. І. ЛАГІР, Я. П. НИКУЛКІН, У. І. ПАДРЭЗ, І. М. ТРАЦЦЯК, І. Ф. КЛІМАЎ, Н. Л. СНЯЖКОВА, С. В. МАРЦАЛЕЎ, М. М. СЛЮНЬКОЎ, М. В. КАВАЛЕЎ, Т. Ц. ДЗМІТРЫЕВА, Г. Г. ЯРШОЎ, К. К. КРАПІВА, Л. П. АЛЕКСАНДРОўСКАЯ, З. І. БРАВАРСКАЯ, І. І. ЖЫНОВІЧ, У. У. КОРШ-САБЛІН, А. І. КЛІМАВА, А. Я. МАКАЕНАК, У. В. МАЦВЕЕЎ, І. П. МЕЛЕЖ, І. Ф. МІХАЛЮТА, Ю. М. МІХНЕВІЧ, П. С. МАЛЧАНАЎ, Т. М. НИЖНІКАВА, Я. М. ПАЛОСІН, С. М. ПУЦЫЛЕЎ, В. С. ПРАТАСЕНЯ, Л. Г. РАХЛЕНКА, Л. І. РЖЭЦКАЯ, З. Ф. СТОМА, М. ТАНК, Г. І. ЦІТОВІЧ, І. П. ШАМЯКІН, Р. Р. ШЫРМА.

Міністэрства культуры БССР, Беларускі рэспубліканскі камітэт прафсаюза работнікаў культуры, Беларускае тэатральнае аб'яднанне глыбока смуткуюць аб смерці члена КПСС, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі СССР, дэпутата Вярхоўнага Савета БССР, народнага артыста СССР Уладзіміра Іосіфавіча ДЗЯДЗЮШКІ і выказваюць спачуванне сваякам і блізкім нябожчыка.

Беларускі дзяржаўны ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы з глыбокім жалем паведамляе аб смерці дэпутата Вярхоўнага Савета БССР, народнага артыста СССР ДЗЯДЗЮШКІ Уладзіміра Іосіфавіча і выказвае шчырае спачуванне сям'і і блізкім.

Калектыў Беларускага тэатра юнага гледача глыбока смуткуе з прычыны смерці выдатнага майстра сцэны, народнага артыста СССР Уладзіміра Іосіфавіча Дзядзюшкі.

У АПОШНІ ШЛЯХ

МІНСК РАЗВІТВАЕЦЦА
З УЛАДЗІМІРАМ
ІОСІФАВІЧАМ
ДЗЯДЗЮШКАМ

У панядзелак, 2 сакавіка, працоўныя сталіцы, работнікі мастацтва, пісьменнікі, шматлікія гледачы тэатра развіталіся з выдатным беларускім акцёрам, лаўрэатам Дзяржаўнай прэміі СССР, дэпутатам Вярхоўнага Савета БССР, народным артыстам СССР Уладзімірам Іосіфавічам Дзядзюшкам.

З 10 гадзін раніцы да тэатра імя Янкі Купалы, дзе была ўстаноўлена труна з целам нябожчыка, няспынным патокам ішлі прадстаўнікі грамадскасці. Сказаць апошняе «бывай» выдатнаму майстру беларускай сцэны ішлі таварышы і сябры, паплечнікі па мастацтву, людзі, якіх Уладзімір Іосіфавіч добра ведаў, разам з якімі працаваў.

Ускладаюцца вянкi і жывыя кветкі ад прадпрыемстваў, уста-

ноў, творчых арганізацый, ад сяброў і блізкіх нябожчыка.

Гучаць жалобныя мелодыі. У ганаровай варце змяняюць адзін аднаго прадстаўнікі фабрык і заводаў, артысты, пісьменнікі, мастакі...

...13 гадзін. У ганаровай варце — сакратар ЦК КПБ А. Т. Кузьмін, намеснік Старшыні Савета Міністраў БССР Н. Л. Сняжкова, загадчык аддзела культуры ЦК КПБ С. В. Марцалеў, сакратар Мінскага гаркома КПБ Т. Ц. Дзмітрыева, намеснік загадчыка аддзела культуры ЦК КПБ Я. Б. Парватаў, міністр культуры БССР Ю. М. Міхневіч, пісьменнікі І. П. Шамякін, А. Я. Макаёнак, члены камісіі па арганізацыі пахавання.

Намеснік міністра культуры БССР А. М. Ваніцкі адкрывае

грамадзянскую паніхду. Ён адзначае вялікі ўклад, які Уладзімір Іосіфавіч унёс у скарбніцу савецкага тэатральнага мастацтва, гаворыць пра яго заслугі як грамадзяніна і патрыёта сацыялістычнай Бацькаўшчыны.

З развітальнымі словамі на паніхдзе выступілі народная артыстка БССР З. І. Браварская і драматург А. Макаёнак.

Грамадзянская паніхда закончана. Пахавальнае шэсце накіроўваецца на могілкі.

Пад гукі жалобнай музыкі труна з целам Уладзіміра Іосіфавіча Дзядзюшкі апускаецца ў зямлю. Магільны ўзгорак патане ў вянках і кветках.

НЕЗАБЫЎНЫ

Яшчэ студэнтамі, калі прафесійная сцена была нашай марай і заветнай мэтай, мы палюбілі і ўзялі за ўзор ігру і нават стыль жыцця ў мастацтве Уладзіміра Іосіфавіча Дзядзюшкі. Ён увавасаў для нас тыя рысы сацыяльнага творчага чалавека тэатра, які маюць канкрэтную назву, і яна, гэтая назва, адразу ж аб'явіла многім гаворыць кожнаму: купалаўца. Здавалася, нібы ён быў купалаўцам заўсёды. Так арганічна і натуральна то ў галоўных, то ў эпизодычных ролях выступаў гэты артыст у ансамблі выдатных актёраў Акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы.

Пазней, вывучаючы гісторыю становлення беларускага нацыянальнага тэатра, мы даведаліся, што не адразу Уладзімір Іосіфавіч узяўся на славу ты падмошкі Першага БДТ, што спачатку былі гады вандраванняў па ўсёй Беларусі ў складзе «трупы Галубка», тэатра, які яшчэ меў назву Трэці БДТ. Калектыву на чале з энтузіястам Уладзіславам Галубком далучаў да мастацтва мільёны сялян, рабочых, Пешшу, на грузавіках і на вазах, на матарных лодках і на адкрытых чыгуначных платформах яны прамаралі родны край, і ўсюды пакідалі аб сабе добры ўспамін, бо ігралі цікавы, разнастайны рэпертуар. І дагэтуль нашы старэйшыя таварышы ўспамінаюць легендарны поспех такіх спектакляў галубкоўцаў, як «Мой сябра» М. Пагодзіна, «Гадзішчык і курьця» І. Качаргі, «Дыктатура» і «Дзяўчаты нашай краіны» І. Мікітэнкі, «Чужое дзіця» В. Шкваркіна, «Сержант Дроб» Эд. Самуйлёна. Разам з Ул. Галубком, А. Згіроўскім і К. Былічам Уладзімір Іосіфавіч Дзядзюшка выступаў у галоўных ролях лепшых твораў тагачаснага рэпертуару.

Мабыць на тых пуцявінах і скрыжаваннях вандроўных дарог многае

прызвасіў для сябе Дзядзюшка-артыст. Чалавек ён быў надзвычайна зірлы і ўдумлівы. Яго веданне рэальнага жыцця не мела нічога агульнага з так званым «кніжным» уяўленнем. Шчодро адораны ад прыроды, ён і на акадэмічнай сцэне здзіўляў і радаваў калег жывой непасрэднасцю сваіх знаходак. І тое, як Уладзімір Іосіфавіч «браў» харацтар, асобныя дэталі ў паставе, інтанацыях, нюансах яго персанажаў звычайна былі нечаканымі нават для рэжысёраў, а потым, калі спектакль «абкатваўся» на глядачах, выглядалі адзіна магчымымі і правільнымі.

Больш таго — тысячы глядачоў інакшымі і не маглі «бачыць» таго ж, скажам, Крыніцкага з дзівоным і такім блізкім да песні воклічам «Кханенькая, родненькая!», або Пытляванага з камедыі «Пялюць жаваранкі» К. Крапівы, рабочага Крушыну (Дзядзюшкавы словы звернутыя да Заслонава: «Кастусёк, ты, значыцца, з намі?» — незабыўныя па шчырасці!), або Моцкіна з Макаёнкаўскай сатыры «Выбачайце, калі ласка!» Цяпер, калі мы сталі артыстамі таго ж тэатра, у нас, відаць, ёсць права сказаць, што гэтыя — ды і ці адно гэтыя?! — ролі іграліся артыстам унікальна. У кожнага персанажа быў важкі жыццёвы грунт і выразная, часамі завостраная да гратэску (Моцкін, напрыклад) форма. І ніякай «тэхнікі»: мы ніколі не адчувалі, што Уладзімір Іосіфавіч «будзе» скразную лінію паводзін на сцэне, што ён «ужываецца» ў матэрыял драматурга. От жыцьце сабе такі Крушына ці Іларыён («Я, бабуся, Іліно і Іларыён») — ды і годзе...

Адна з апошніх яго ролей нават назву мела адкрыта «эпізодычную» — гэта Першы пажылы мужчына ў «Традыцыйным зборы» В. Розава. Паводле спектакля, гэты персанаж

успрымаўся чалавекам, які яшчэ носіць у сэрцы водгулле грамадзянскай вайны, рамантыку незабыўнай пары змагання за Савецкую ўладу. І часта здаралася так, што і мы, удзельнікі «Традыцыйнага збору», з унутраным хваляваннем слухалі, як Дзядзюшкаў Пажылы мужчына спяваў (хай сіплаватым, пракуранным і на сцюдзёных вятрах сапсаваным голасам!) будзёнаўскую песню былых гераічных рэйдаў. Штосьці заветнае перадаваў Уладзімір Іосіфавіч, калі ўзмахваў нібы «шабляй» і адчуваў пад сабой гарачага каня... Подых біяграфіі, якой чалавек справядліва ганарыцца, не дэманструючы гэтага, раптам уваходзіў у атмасферу сцэны з удзелам гэтага тактоўнага ў вышэйшым сэнсе слова артыстам, з удзелам Дзядзюшкі.

Тактоўны... Так, ён застаецца ў нашай памяці тактоўным таварышам. Уладзімір Іосіфавіч быў бязлітасна патрабавальным да сябе і да калег, яго хвалявалі рэпертуар і маральнае аблічча кожнага новага купалаўца, здаралася, штосьці яго абурала, ён нерваваўся. Аўтар сапраўды класічных сцэнічных вобразаў, адзін з першых майстроў трупы, ён і ўсхваляваны заставаўся уважлівым і нават далікатным ва ўзаемаадносінах з тымі, з кім ствараў славу акадэмічнай беларускай сцэны і каго прымаў як змену сабе і сваім аднагодкам-ветэранам. Ён уплываў на клімат творчага жыцця калектыву сваім прыкладам адданага служэння тэатру. Яму былі дарагімі і нават свяшчэннымі этычныя нормы паводзін савецкага артыста. Па маштабах зробленага ім у мастацтве мы ставім Уладзіміра Іосіфавіча побач з Уладзімірам Крыловічам, Глебам Глебавым, Барысам Платонавым, Уладзімірам Уладзімірскім, карыфеем купалаўскага калектыву.

Балюча думаць, што яго няма з намі, што ніколі не пачуем мы яго задушэўнага слова, што наша сцэна згубіла такі вялікі талент...

Генадзь АУСЯНІКАЎ,
Павел ДУБАШЫНСКІ,
заслужаныя артысты БССР.

ТАКІМ ЯГО ПАМ'ЯТАЕМ

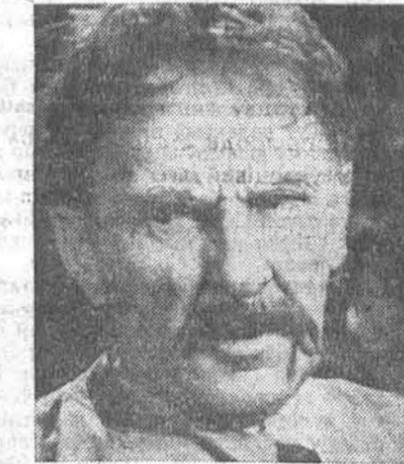
Сцяпан Крыніцкі («Паўлінка»).

Крушына («Канстанцін Заслонаў»).

Пытляваны («Пялюць жаваранкі»).

Чарнушка («Людзі на балоце»).

Іларыён («Я, бабуся, Іліно і Іларыён»).

В ЕЛЬМІ многае зраділа нас з табой, мой дружа, каб мог я знайсці развіццельныя словы. Не таму, што мой сын і твая дачка — стрыечныя брат і сястра. Сябруем мы сорак гадоў. Вясконцыя роздумы і гаворкі аб творчым жыцці і нашым месцы ў гэтым жыцці, сустрачы ў майі майстэрні і ў тваім тэатры... Без гэтага я і не магу думаць аб часе і аб сабе.

Зраділа і тое, чаго я не магу забыць, — створаны табой Крушына, які ўнёсў пранёс праз увесь спектакль пра Заслонава душу рабочага чалавека, сапраўднага чалавека.

Табе выпала быць вандроўным актёрам разам з Галубком і выступаць у самых глухих некалі кутках Беларусі, адкрываючы людзям харацтва і веліч праўды жыцця. Колькі сталых цяпер людзей гавораць табе дзякуй і за гэты працоўны подзвіг!

Не магу забыць, што нашы месцы з табой у зале пасяджэнняў Вярхоўнага Савета Беларускай ССР — побач. Твая чалавечая і грамадзянская за-

НЕ МАГУ З ТАБОЙ РАЗВІТАЦА, ВАЛОДЗЯ...

клапочанасць справамі народа была натуральнай і неад'емнай ад цябе. Ты гэтым жыві як артыст, гэта стала і тваёй істотай — дэпутата, народнага абранніка.

Ты — мой сябра, мой верны таварыш. Ты — з тых, з кім звычайна людзі не развіваюцца. Бачу я цябе ці не, чую твой голас ці не, ты ўсё роўна нібы побач са мной, у майі майстэрні, у майі хаце.

Мабыць, так думаў у гэтыя жалобныя дні не я адзін. Без цябе нельга ўявіць сабе тэатр, трупы купалаўцаў. Купалавец ты не па афіцыйнай назве, а па сутнасці тваёй творчасці. Тэатр застаецца тваім домам, твае сябры — тваімі творчымі аднадумцамі. Без цябе — ці ж будзе «Паўлінка» той, якую мы любім, якая нясе нам ра-

дасць! Ты — аўтар таго харацтва, якое ўваходзіла ў кожную з тых ролей, што ты іграў на сцэне. І гэта было ад сэрца, ад прыроды тваёй, прыгожы чалавечы, і таму ніхто ніколі не гаварыў аб тваім вынаходлівым майстэрстве — проста ты быў і застаешся ДЗЯДЗЮШКАМ. Нікім іншым ты быць не мог і не ўмеў. Хоць пакінуў у летапісе сцэны сувор'е арыгінальнейшых персанажаў, непаўторных тыпаў...

Калі мы хаваем чалавека, мы нібы вяртаем зямлі яе сына. А зробленае ім застаецца з жывымі, не памірае, не знікае... Такі і ты, Валодзя! Вялікі сын сваёй зямлі, удзячны сын, незабыўны...

Зайр АЗГУР,
народны мастак БССР.

БЕЛАРУСІ АДДАНЫ СЫН

Не магу забыць тых паштовак, што атрымліваў ад Уладзіміра Дзядзюшкі ў часе вайны: ён чакаў і патрабаваў, каб я не затрымліваў і адсылаў тэрмінова ў Томск, дзе тады выступаў Першы БДТ, свежыя нумары беларускіх газет і часопісаў, асабліва «Раздавім фашысцкую гадзіну». Тым часам мне здавалася зусім натуральным, што вучань гэтага выдатнага артыста актёр А. Цітоў і ў партызанскім атрадзе заставаўся актёрам, паказаў сцэны з рэпертуару Ул. І. Дзядзюшкі народным месціцам і жыхарам вызваленых вёсак. Мабыць, аб гэтым я паведаміў яму пасля вайны, і ён неяк добра ўсміхнуўся, відаць, узрадаваны, што ў яго быў такі вучань...

Помню, як без напішлівых слоў сябраваў яны — Эдуард Самуйлёнак і Уладзімір Дзядзюшка. Калі Эдуард пісаў п'есу «Сержант Дроб» для Трэцяга БДТ (для «трупы Галубка»), то першым яго мастацкім дарадчыкам быў Дзядзюшка. Яны гадзінамі сядзелі над рукапісам і абмяркоўвалі, як будзе глядзецца на тэатральных падмошках гая або іншая мізансцэна, як прагучыць рэпліка ў вуснах выканаўцы ролі (хто каго будзе іграць «раз-

мяркоўваў» Уладзімір Іосіфавіч, і потым паказваў сам, як будзе выглядаць выкананне тым ці іншым актёрам). Нейкія таямніцы сцэнічнага мастацтва Эдуард Самуйлёнак адкрываў для сябе пад уплывам Дзядзюшкі, хоць той трымаўся знарок «у ценю» і нікому не казаў, што мае дачыненне да нараджэння «Сержанта Дроба».

Калі я глядзеў спектаклі па п'есах К. Крапівы, А. Маўзона і А. Макаёнка, дзе з такім своеасаблівым — дзядзюшкавым! — бляскам выступаў гэты артыст, міжволі думалася аб тым, што і тут ён — саюзнік, дарадчык, сааўтар драматурга. Ён жа ўмеў дзівосна «жыць у вобразе» і тады, калі ў яго не было тэксту, калі яго Пытляваны, Крушына або Моцкін моўчкі назіралі за тым, што адбываецца, слухалі партнёраў, аднымі вачыма спрачаліся ці згаджаліся з іншымі дзейнымі асобамі.

Так — ён быў майстрам і паўз. Сачыць за тым, як перажывае ўсе прыгоды ў сваёй хаце Крыніцкі, напрыклад, нават «без слоў» — гэта таксама было асалодай.

Прыгадваю яшчэ і такі выпадак. Мяне папрасілі ўкраінскія сябры памагчы ім сабраць успаміны пра вядомага драматурга Івана Мікітэнку. Зразумела, першым чынам я звярнуўся да Дзядзюшкі: ён жа іграў у «трупі Галубка» ў спектаклях «Дыктатура» і «Дзяўчаты нашай краіны». Пабураў ён трохі («Які з мяне мемуарыст?!» — кінуў у тэлефон), але напісаў слова сардэчнае, усхваляванае, дакладнае. І я адчуў харацтва яго чалавечай душы зноў: ён умеў шчыра сябраваць, без рытарычных прызнанняў і пацалункаў. Яму былі дарагімі ўсе, хто разам з ім аддаваў талент роднаму народу, памнажаў багацце нашай культуры.

Дзядзюшка — мінчанін. І хоць амаль пятнаццаць гадоў лёс кідаў па шляхах і трактах Беларусі, ён заўсёды лічыў абавязковым для сябе пасля далёкіх вандровак абясаць горад — ад Грушаўкі да Камароўкі, ад Старажоўкі да Ляхаўкі. З ім віталіся сотні мінчан, бо ведалі ў твар гэтага чарадзея беларускай сцэны...

«Любіў»... «ведалі»... «быў»... Балюча і горка гаварыць пра такога чалавека гэтыя словы. Ён з тых, каму наканавана доўгая памяць у сэрцах людзей. З тых, хто застаецца з намі...
Анатоль АСТРЭЙКА.

І ТАК—40 ГАДОЎ...

ФАТАГРАФІЯ НАГАДАЛА

Мабыць, не толькі мы, артысты, пабачыўшы гэты архіўны здымак, прыгадаем незабыўныя для аматараў сцэнічнага мастацтва дні, калі ў Беларусі пастановай ўрада быў арганізаваны яшчэ адзін рэспубліканскі тэатр — Руска драматычны тэатр БССР, які цяпер носіць імя Максіма Горкага. Грамадскасць яшчэ тады, на самым пачатку дзейнасці, новага творчага калектыву, адзначала, што ў стварэнні яго вялікая роля належыць выдатнаму артысту Уладзіміру Уладзіміравічу Кумельскаму (дарэчы, яму першаму сярод акцёраў рускай сцэны нашай рэспублікі было прысвоена ганаровае званне заслужанага артыста БССР). Ён і паставіў спектакль «Ягор Булычоў і іншыя», сцэну з якога вы бачыце на здымку.

Кіраўнік Рускага тэатра БССР 30-х гадоў быў дасведчаным і вопытным майстрам. Пачаўшы артыстычную кар'еру 19-цігадовым юнаком, Уладзімір Кумельскі праходзіў школу на падмошчых тэатраў ад Архангельска да Астрахані, ад Масквы да Уладзівастока, выступаў на сценах Масквы (тэатр Корша і Малы). З 1927 года ён звязваў свой лёс з мастацтвам Беларусі, з'яўляючыся кіраўніком і вядучым акцёрам вандруючых труп. У некрологу з прычыны смерці У. У. Кумельскага падкрэслівалася, што «бадай, няма такога горада або мястэчка на Беларусі, дзе не ведалі б таленавітага артыста».

З самага пачатку дзейнасці Дзяржаўнага рускага драматычнага тэатра БССР гэты рэжысёр прыкладаў намаганні, каб рэпертуар трупы быў змястоўным і цікавым. Лепшыя п'есы савецкіх драматургаў і класікаў былі пасажылены тады — ад Л. Ліонава і Ус. Вішнеўскага да Мальера і Чэхава. Першая (і, здаецца, адзіная) інсцэніроўка рамана «Вязьмо» М. Зарэцкага была падрыхтавана аўтарам сумесна з трупай Кумельскага.

«Ягор Булычоў і іншыя» — спектакль, які цяпер, праз сорак гадоў, прыгадваецца нам радаснай падзеяй у тагачасным тэатральным жыцці рэспублікі, можна лічыць этапным. Тут калектыву праявіў творчую сталасць і ўменне пачаснаму асэнсоўваць складаныя праблемы ідэя-мастацкага плана. Магчыма, высокі ўзровень рэжысуры і акцёрскага выканання гэтага, аднаго з першых на афішы Рускага тэатра БССР, твора выдатнага пралетарскага пісьменніка і было падставой для прысваення пазней тэатру імя М. Горкага.

У адпаведнасці з задумай аўтара, рэжысура і выканаўцы паказвалі праз смерць героя асуджанасць старога свету, усёй буржуазнай дзяржаўнай сістэмы, капіталістычнага ладу. На сцэне жыцця купец Ягор Булычоў, якога так маляўніча і маштабна іграў Ул. Кумельскі, «выламаецца» з асяроддзя, адчувае, што ўсё жыццё прайшоў «не на той вуліцы». Ён шукаў і дапытліва імкнуўся зразумець праўду рэвалюцыйных сіл, здагадваючыся, што яны перамогуць і перапобядзя Расію па невядомых яму справядлівых законах. Тэмпераментны і вольны, гарачы і няўрым-

слывы, гэты Булычоў — Кумельскі выглядаў інтэлектуальна багатым чалавекам. Зразумела, тут выканаўца галоўнай ролі выходзіў з той трактоўкі вобраза, што даваў славыты Барыс Шчукін на вахангаўскай сцэне (вядома, што яго Булычоў быў ухвалены М. Горкім). Але гэта не было механічным перайманнем: Ул. Кумельскі і яго партнёры творча, самастойна трактавалі асобныя кульмінацыйныя мясціны п'есы і стваралі агульную атмасферу, улічваючы найўняны артыстычныя індывідуальнасці ў трупе.

З той пары Руска тэатр БССР паказаў і паказвае часамі надзвычай арыгінальныя спектаклі па п'есах пісьменніка, чыё імя пазначана на фронтоне яго будынка. У гісторыі горкаўскіх пастановак «Барвараў», напрыклад, літаратуразнаўцы і крытыкі і дагэтуль адзначаюць смелае «прачытанне» драмы рэжысёрам В. Фёдаравым з удзелам выдатных артыстаў Я. Палосіна, Г. Абуховіч, Р. Качаткова, Я. Карнавухава, В. Галіны. На мінскай сцэне ў выкананні рускіх акцёраў прадставалі «Мяшчане», «Васа Жалызнова», «Дзеці сонца» (апошняя ставілася тры разы за трыццаць гадоў — упершыню ў 1937 г.).

Захоўваючы традыцыі, закладзеныя яшчэ Ул. Кумельскім, калектыв пад кіраўніцтвам Д. Арлова, С. Уладычанскага, В. Фёдарова і В. Рэдліх паставіў шэраг спектакляў вялікага грамадзянскага гучання і даў арыгінальную трактоўку класічным творам. Варта, скажам, разгарнуць такія старонкі яго гісторыі, як тыя, дзе ў святле рампы жывуць героі «Як гартавалася сталь», або «Брэскай крэпасці», «Караля Ліра» і «Антонія і Клеапатры», «Дзядзі Вані» і «Цара Фёдара», «Узнятай цаліны» і «Антымістычнай трагедыі», «Улады цемры» і «Дзяцей Ванюшына», — і перад вачыма зноў узнікнуць хваляючыя вобразы і незабыўныя сцэны. Быў зроблены і ўклад у сцэнічную Ленінянку — напярэдні вайны Руска тэатр БССР паставіў «Крамлёўскія куранты» М. Пагользіна, дзе ў ролі У. І. Леніна выступаў народны артыст БССР Д. Арлоў.

Глядзім на здымак саракагадовай даўніны. Так, гэта быў публіцыстычны яркі спектакль. Ён хваляваў, выклікаў сярод публікі спрэчкі (помніцца, камсамольцы тых гадоў не маглі пагадзіцца з тым, што купец Булычоў часам абуджаў у гледачоў сімпатыі!), па яго з цікавасцю хвалілі і ў Магілёве, дзе тады стала працаваў тэатр, і ў Мінску ў часе гастролёў летам трыццаці трыга года. Прыгадваюцца выканаўцы ролей, вартыя партнёры Ул. Кумельскага — Г. Захарова (Глафіра), М. Бакарова (Ксенія), В. Баскакава (Шурка), і той непаўторны настрой творчага ўздыму, з якім заўсёды выхаваліся да чарговага паказу ўсе ўдзельнікі «Ягора Булычова і іншых».

Вось аб чым нагадаў мне, вучню і былому артысту трупы Ул. Кумельскага, архіўны здымак сцэны аднаго з першых спектакляў Дзяржаўнага рускага драматычнага тэатра БССР.

Іван ЛІСНЕУСКІ,
рэжысёр Беларускага радыё.

ДЗІВОСНАЯ па прыгажосці тэма, якую спяваюць ва унісон скрыпкі і віяланчэлі, зачароўвае слухачоў. Цішыня, што пануе ў зале філармоніі, нагадвае туго, аб якой гавораць — свяшчэнная. А са сцэны льецца, струменіць мелодыя непаўторнага характава...

То рухавы, то стрыманы, гэты каржакаваты, з пышняй чупрынай русых валасоў дырыжор вядзе за сабой музыку. Выразныя рукі, дакладны жесты. Ніякага пазёрства: дзеля яснасці ён нават ахваруе некаторымі тонкасцямі ў дырыжорскай тэхніцы. Зала слухае музыку. Кіраўнік аркестра не «прышпільвае» Іх да дырыжорскай палачкі, але яго воля перадаецца артыстам то Імппульсўна, то амаль перыкметна. Здаецца, у Іх адзіны подых...

У сферы музыкі драматычнай, эмацыянальнай, палымянай — самая вялікая ўдачы Ю. Яфімава (цяпер ён галоўны дырыжор Дзяржаўнага сімфанічнага аркестра БССР).

Іаганес Брамс... Адзін выдатны дзеяч гаварыў, што любіць твор Брамса — гэта заканапы скарб: хто яго знойдзе, здобудзе нечуванае багацце. Яшчэ ў 1966 годзе на конкурсе дырыжораў у Маскве за выдатнае выкананне Другой сімфоніі гэтага кампазітара Юрыю Яфімаву быў прысуджаны дыплом, і выкананне гэтага твора Дзяржаўным сімфанічным аркестрам БССР пад кіраўніцтвам Ю. Яфімава адкрыла для мінчан менавіта такое багацце: здавалася, што твор гучыць упершыню ў характаве ўсіх «падтэкстаў».

Цяжкасць выканання «заіграннага» класічнага твора ў тым, што слухачам у ім вядома «кожная нота». Выдатныя папярэднікі ствараюць лёзныя традыцыйныя трактоўкі і нярэдка аназваюць на малых дырыжораў псіхалагічны ўплыў, які спосавае іх фантазію. Беларускі дырыжор прачытаў славутою Другую Брамса, па-свойму, пераканальна і цікава. Ён не напіраваў узору, а паглыбляўся ў стыхію музыкі вельмі неспрэдна, адідаючы хрэстаматычныя каментарыі.

Велічна-стрымана гучыць галоўная тэма першай часткі сімфоніі. Тут Ю. Яфімаў захоўвае глыбіню басоў, падкрэслівае мяккасць і пастаральнасць спеваў драўляных духавых інструментаў, вытрымлівае светлы тэмбр валторнаў. Без штучных «стыкаў» ідзе «пераклічка» груп аркестра. Тыповы для Брамса маркіраваныя восьмыя унісоны ўмела адцяняюцца дырыжорам. Невялікая эмацыянальная ўспышка, драматычны ўсплёск, раптоўнае «піяна» і далей — суішчэнне — усё прыводзіць да чароўнага гучання віяланчэлей і альтоў.

Акружленасць жэста, прасякнутага лірычнасцю, патхнёнасцю — у гэтым увесць Ю. Яфімаў, калі ён разам з інструментамі аркестра нібы «прапявае» кожную фразу. Драматычны матыў, тонка пабудаваны на пункцірным рытме, блізкі па характары заклучнай тэме з першай часткі скрыпачнага канцэрта нямецкага кампазітара, перададзены дырыжорам выключна выразна, з адчуваннем эмацыянальнага «падтэксту» арыгінала.

Адажыю, 2-я частка. Незвычайная прыгажосць «мецца-сапранавага» рэгістра віяланчэлей, добрая легата, прывабная працягласць гучання... Рукамі Яфімава перадаюць найменшыя адценні тэмы Брамса, яе «павароты», змену тэмбраў (вельмі выразныя былі скрыпкі). Асабліва ўражвае Яфімаў у бурных драматычных эпізодах, дзе яго жэсты тэмпераментныя, патхнёныя. Дырыжор «запальвае» музыкантаў і слухачоў.

лічны, то лірычна-трапяткі і задумлены.

Карціны мяккага лірычнага пейзажу азьлілі ў другой частцы канцэрта.

Што датычыць крыху прыглушанай гучнасці, мяккіх настэльных фарбаў, знойдзеных тут пяністай, то яны сапраўды захаплялі. Але поўнаасць задума салісты раскрылася ў фінале канцэрта. Праз велічную шырыню, невыказны боль, захапляючыя парыванні і лірычную ціхамірнасць кампазітара, а разам з ім і выканаўцы, прывялі нас да яркай куль-

ТАКІ КАНЦЭРТ — падзея: у адзін вечар выконваліся тры фартэпіяныя канцэрты адным салістам. Другі канцэрт С. Рахманінава, Першы канцэрт Г. Галыніна, Першы канцэрт П. Чайкоўскага ў гэты вечар іграла заслужаная артыстка рэспублікі Ева Эфрон. Сумеснае выступленне пяністкі з Дзяржаўным сімфанічным аркестрам БССР пад кіраўніцтвам народнага артыста РСФСР і заслужанага артыста БССР Віктара Дуброўскага абцячала меламам ра-

НАТХНЕННЕ Ў СУЛАДДЗІ З МАЙСТЭРСТВАМ

дасць, бо гэта майстры сталыя, патхнёныя. Вялікая, значная роля музыкантаў — выканаўцаў у трыдзедзе: кампазітар — артыст — слухач. Задума і сутнасць твора могуць захапіць нас тады, калі артыст — самастойная мастакоўская індывідуальнасць. Такой мы ведаем Еву Эфрон.

Ева Эфрон — пяністка-романтычнага плана. У яе ігры пакарае выключная адухоўленасць, пазычнасць. Раля пад пальцамі салі-

ці спывае шырока і свабодна: наогул Е. Эфрон уласцівы летуценнасць і гнучотнасць, драматызм і філасофская паглыбленасць. Але першы план яе ігры — глыбіня і інтэнсіўнасць суперажывання з аўтарам музыкі. Ян данладна ў свой час сказаў Іаганніс: «Трэба моцна адчуваць, каб іншы адчуваць». У ігры Е. Эфрон раскрылася чужая да характава музыкі душэўная шчодрасць артыстыкі. Колькі ўтоеных ад нашых вачэй унутраных імкненняў і творчай волі было аддадзена падрыхтоўцы такога сіладанага канцэрта!

Тое, што адбывалася на канцэрце Евы Эфрон, не хочацца называць звычайна — выкананне. Гэта быў працэс творчасці — пазычны і натхнёны, у якім непадзельна зліліся ігра салісты, гучанне аркестра і дырыжорскае «кіраўніцтва» святлом і цыямі ў музыцы.

Усе тры часткі Другога фартэпіянага канцэрта С. Рахманінава, прасякнутыя лірыкай і элічнай веліч-

цу, пяністка аб'ядноўвае ў адзіную паэму. Гучыць усхваляваная песня аб Расіі, з яе бяскрайняй прыгнёсцю задуманай прыгажосцю, суровай мужнасцю. Якія шматзначныя першыя акорды саліруючага фартэпіяна, што падобныя да магутных бомаў! Ды і ўся першая частка канцэрта ў артыстычнай трактоўцы Е. Эфрон успрымаецца як абагулены вобраз Радзімы, то ве-

У грацыёзным Алегрэта дырыжор пасля навальнічнай узрушанасці ўмее натуральна і шчыра паглыбіцца ў бесклапотнасць і гарэзлівасць. Добрай зладжанасці і аркестр, і дырыжор дасягнулі ў выкананні сярэдняга раздзела (прэста). Запомніліся адточаныя штрыхі, раптоўная змена нюансаў фортэ і піана. А ў фінале — святочна, магутна, напружана драматычна, у некаторых эпізодах — сакавіта прагучалі струнныя інструменты ў светлай ля-мажорнай лабонай партыі. Уступленне аркестра было яркае, на-

ЗА ПУЛЬТАМ — ЮРЫЙ ЯФІМАЎ

поўненае, выраўненае ва ўсіх рэгістрах. Яфімаў у сваім працятанні Другой сімфоніі нямецкага рамантыка акцэнтнае не пастаральнае фарбы, а драматычны моманты, якія часам у гэтай дырыжорскай інтэрпрэтацыі гучаць з трагедычным напалам. Ёсць у яго трактоўках музыкі нешта ад «рэжысуры»; ён адлюстроўвае асэнсаваны ў творы драматызм жыцця.

Пад кіраўніцтвам Ю. Яфімава аркестр ўпершыню выканаў многія беларускія творы. Сярод іх — Чацвёртую сімфонію Л. Абеліевіча, аднаго з буйнейшых беларускіх кампазітараў-сімфаністаў.

Філарманічная зала ў Мінску. Аркестр рэпетыруе толькі што напісаную сімфонію. Дырыжор імкнецца максімальна выразна раскрыць задуму твора. Яго не задавальняе гучанне фэгота ва ўступе першай часткі, і Ю. Яфімаў звяртаецца да саліста:

— Інтанацыйна не зусім чыста! Прашу вас больш выразна фразіраваць!

Голас дырыжора то прасіць, то «папрабуе», але заўсёды захоўвае стрыманасць. Прыгадваецца эпізод, які апісаны многімі аўтарамі: Артура Тасканіні на рэпетыцыях так бурна разгаваў на няўдачы аркестрантаў, што ў моманты найвышэйшага гневу расціскаў абцасам свой гадзіннік; далялося яму падарыць набор гадзіннікаў на выпадан такіх успішак... Сучасны стыль узаемаадносін паміж кіраўніком і аркестрам вылічвае такія «устышкі», але настойлівым і нават упартым, дырыжор павінен быць. Такі Ю. Яфімаў.

...Тым часам характар музыкі змяніўся, дырыжор імгненна пераўвасабляецца. Ён увесць — нібы спружына. Твар асветлены ўсмішкай. Дакладны жэст падкрэслівае танцавальнасць, грацыёзнасць галоўнай тэмы. Трубы падаюць свой голас іранічна, кантрастна і жыва. Неаднаразова дырыжор спыняе аркестр, звяртае ўвагу музыкантаў на каларытныя дэталі партытуры: у распрацоўцы, у маляўнічым, крыху экзатычным убранні «праплывае» перайначаны ўступ, які шырока гучыць у партыі кларнета пад акампамент маленькіх барабанаў. У агульным руху дырыжор умець падкрэслівае танцавальнае сола, яно адцяняе вытанчанасць гучання. У другой частцы сімфоніі флейта, а затым і скрыпкі спяваюць працяглую, свет-

лую мелодыю. Руні Ю. Яфімава нібы прасяць: «Больш цёплага паучэння». Найбольша ўдача дырыжора — фінал — частка з яркім тэматызмам, значна развітым. Галоўная партыя энергічная, акцэнтны нібы адсечаны яго моцнай далонню; аб'ёмна гучыць у альту і вялянчэлі лабонай партыі, танцавальная, меладычна свежая. У распрацоўцы Ю. Яфімаў дасягнуў магутнага агульнага гучання. Дырыжор выдатна ажыўляе апошнія старонкі партытуры сімфоніі, якая вабіць маляўнічасцю, фантастычным каларытам, пянічотна «вызвоньваюць» чалеста, кілафон, званочкі. Музыка паступова заціхае, «раствараецца»...

Летуценнасць? Так, гэта яна ў драматычным свеце агульнага пафасу твора...

Рэпетыцыя закончылася. Кампазітар і дырыжор доўга яшчэ абмяркоўваюць нявырашаныя пытанні, штосці Ю. Яфімаў падказаў аўтару і той адразу ж ля пульту ўносіць у партытуру змены; кампазітар зазначае штосці нахонт выканання. Знаходзяцца больш цікавыя, пераканаўчыя штрыхі, нюансы. Хвалююцца ўсе, бо заўтра прэм'ера!..

Для маладога дырыжора іх ужо было нямала — больш 20! Чацвёртая сімфонія «Альпійская балада», араторыя «Свяці зара» і «Званы» Я. Глебава. Трэцяя сюіта з балета «Пасля балю» Г. Вагнера; Канцэртна для фартэпіяна з аркестрам Д. Камінскага; Скрыпачны канцэрт А. Янчанкі (саліст Р. Нодэль); яго «Песні Сафо»; вакальна-сімфанічная паэма на вершы Межзлаіцка: «Попел С. Картэса, яго фартэпіяны канцэрт «Бурлеск» (саліст У. Зарэцкі); Канцэртна для скрыпкі з аркестрам Д. Смольскага (саліст Р. Нодэль); сімфанічная паэма «Фрэскі». «Песні для аркестра» А. Мдзівані; 2-я сімфонія «Паміж В. Харужай», «Тарас на Парнасе» К. Цесакова...

Якая рыса Яфімава-дырыжора — выкананне акампаментнаў. З Дзяржаўным сімфанічным аркестрам БССР пад яго кіраўніцтвам ігралі такія выдатныя выканаўцы, як Э. Пелельс, Л. Коган, Д. Башкіраў, Р. Керэр... Дырыжор умець дабавацца зладжанай ігры. Яго акампамент у ансамблі з салістам вельмі чулы. Раздзяляюцца звычайныя тэмы, якія пераходзяць ад саліста да груп аркестра, выдатна ўступае аркестр цалкам...

У пядаўнім канцэрце, дзе выконваліся Канцэрты для скрыпкі Баха, Брамса і Бетховена (салісты Р. Нодэль і В. Крамарова), дырыжору найбольш удаліся два апошнія творы. Аркестр іграў маштабна, ярка, то здзіўляючы цеплынёй, паўнагучнасцю і бляскам у фінале (Канцэрт Брамса), то велічнай строгасцю і сагаццем фарбаў (Канцэрт Бетховена).

Не збіраючыся «спяваць дыфірамбы» Ю. Яфімаву, адначу, што ён самія патэтычныя эпізоды не робіць «музычнай рыторыкай», а ў паэзіі не спакушаецца слязлівай чуллівасцю. Дырыжор тактоўна і тэмпераментна здабывае з аркестра сакавіты тон і карункавыя нюансы, маючы галоўнай мэтай раскрыццё аўтарскай канцэпцыі твора, як яе зразу меў і адчуў ён, аўтар канцэртнай трактоўкі. Хтосьці з выдатных мастакоў заўважыў, што музыка — гэта, па сутнасці, жменя нот, кінутая таленавітай рукою на пяць лінеек паперы, на пяць самых звычайных рысачкаў, і

яна здатная прывесці ў рух лавіну эмоцый і асацыятыўных уяўленняў. Мне здаецца, што такую лавіну Ю. Яфімаў адчувае як гармонію ўсхваляванага роздму кампазітара і аркестра аб жыцці, з яе характаром і пакутам, з барацьбой і перамогамі чалавека...

У Беларусі і за яе межамі Ю. Яфімаў паставіў і выканаў з рознымі аркестрамі значны і шырокі рэпертуар. З замежнай класікі — сімфоніі Бетховена, Вердзі. Вялікае месца ў рэпертуары займаюць творы рускіх і савецкіх кампазітараў: Глінка, Лядаў, Мусаргскі, Чайкоўскі (цікава, што «Манфрэд» быў пастаўлены Яфімавым у аўтарскай рэдакцыі з арганам). Рымскі-Корсакаў, Скрябін, Пракоф'еў, Шастаковіч, Хачатурян.

Варта адзначыць выдатнае выкананне не так даўно напісанай Пятнацатай сімфоніі Шастаковіча, якое было падзеяй у культурным жыцці беларускай сталіцы.

У час нашай гутаркі дырыжор адказаў на некалькі пытанняў.

— Юрый Міхайлавіч, ці будзе пашырацца склад аркестра, якім вы кіруеце, і якая работа вядзецца для павышэння яго майстэрства?

— Наш аркестр цяпер складаецца з 91 выканаўцы. Ён будзе пашыраны да 101

чалавека. Як мы павышаем свой творчы ўзровень? Да гэтага накіравана наша штодзённая работа. Атрыманы новыя духавыя інструменты фірмаў «Сельмер», «Бах», «Хелтон». Безумоўна, яны выдатныя, і дапамогуць нам дабавацца больш чыстага строю і летэй янасці гучання. На жаль, у аркестры яшчэ нямаю музыкантаў (скрыпачы, вялянчэлісты, і асабліва кантрабасісты), якія іграюць на зношаных інструментах. Павышэнню майстэрства артыстаў аркестра садзейнічаюць канцэрты з твораў таінога плана, як «Актэт для духавых» Стравінскага, Трэці Брандэнбургскі канцэрт Баха, дзе ўсе музыканты з'яўляюцца салістамі...

— Якія цікавыя творы чакаюць нашых слухачоў у гэтым і будучых канцэртных сезонах?

— Перш за ўсё, мы з нецярпеннем чакаем выканання твораў беларускіх кампазітараў. Вось некаторыя з іх: Пятая сімфонія Абеліевіча. «Ціль Уленшпигель» Глебава. Вялянчэльны канцэрт Смольскага Купалаўскага араторыя Картэса, твор Мдзівані на словы Еўтушэні «Ванька-ўстанька». Намчаецца правядзенне аўтарскіх канцэртаў Хрэнінава, Тактанішвілі, Шчадрына, Цішчанкі, Сланімскага, Фаліна.

З музыкі замежных кампазітараў мы будзем іграць творы Бартака, Хіндэміта, Лютаслаўскага і Пендзярэцкага. Вядома, аркестр будзе абавязкова выконваць рускую класіку...

Юрый Яфімаў у росквіце сваёй творчасці. Ці раскрыў ён усе магчымасці як мастак? Пакуль што сцвярджаць так ранавата, але дырыжор увесць у пошуках, у рабоце, ён нястомна пашырае рэпертуар, шліфуе сваё майстэрства. Наперадзе — цікавыя музычныя адкрыцці, нязведаныя «мацерыкі».

Станіслаў МАДОРСКИ.

можна выканаць лірычную і сардэчную музыку па-академічнаму і суха; але варта крыху «перахаліць» — і тады музыка становіцца сентыментальнай.

У абодвух выпадках разбураецца абалынасць і жывал чароўнасць дыялога з аркестрам і маналага інструмента-голоса.

Ева Эфрон і Віктар Дуброўскі пазбеглі гэтых небяспек, бо пуцыводнай зоркай для іх была сама музыка. Шчыра і паэтычна гучаў канцэрт Чайкоўскага, дзе кожная ста-

НА СЦЭНЕ БЕЛАРУСКАГА ОПЕРНАГА

З поспехам прайшла Першая рэспубліканская дэкада тэатральнага мастацтва. На сцэне былі паказаны лепшыя спектаклі рэпертуару, артысты сустракаліся з прадстаўнікамі грамадскасці. Оперны тэатр запрасіў для ўдзелу ў спектаклях салістаў з братніх рэспублік.

На здымках, зробленых артыстамі Акадэмічнага тэатра оперы і балета БССР С. Ракоўскім, вы бачыце: салістку Свядлоўскай оперы М. Васільеву ў ролі Маргарыты («Фаўст»), заслужаную артыстку РСФСР В. Бардзіну ў ролі Аіды («Аіда»), саліста Дзяржаўнага тэатра оперы і балета Латвійскай ССР А. Саучанку ў ролі Фаўста («Фаўст»).

мінацыі: трыумфальна-гімна святлу, жыццю...

Іншыя грані таленту п'яністкі раскрыліся ў Першым канцэрце для фартэпіяна з аркестрам савецкага кампазітара Германа Галыніна. Гэты твор сучасны і па вобразах, і па музычнаму ўвасабленню. Кампазітар і выканаўцы вядуць расказ пра нашага сучасніка, чалавека дужага, мужага, які валодае мноствам тонкіх і разнастайных паучэнняў. На першы план у гэтым канцэрце п'яністка выносіць рысы, уласцівыя

нашаму веку: энергію, дынаміку, рамантычную накіраванасць. Гэта асабліва ярка выявілася ў першай частцы і фінале канцэрта, напісаным у характэрны такаты. Адначасова ў другой частцы твора выканаўцы раскрылі свет глыбокіх роздумаў, устрыжваных і па-філасофску пранікнёных.

І слухачам становіцца відавочным, што такое спалучэнне віртуознасці і глыбіні, дынамікі і юнацкай гарэзлівасці, якое прадэманстравала п'яністка ў галынінскім канцэрце,

можна быць даступна толькі выканаўцы з вялікім густам, дакладным адчуваннем стылю эпохі.

Першы фартэпіяны канцэрт П. Чайкоўскага і цяпер выконваецца на эстрадзе і па радыё частцей за іншымі твораў гэтага гена. Канцэрт стаў нібы эталонам вышэйшага дасягнення характэра ў музыцы. Да яго звяртаюцца ў час душэўнай разгубленасці, знаходзячы ў музыцы крыніцу сілы; нярэдка адкрываюць для сябе новае ў гэтай, здавалася б, добра і даўно знаёмай спаведзі чалавечага сэрца. І, як гэта ні парадансальна, выканаўцы сцвярджаюць, што іграць музыку П. Чайкоўскага цяжка. Тут ёсць дзве небяспекі:

ронка напоўнена жывымі чалавечымі паучэннямі, дыялектычным «патокам» роздму і эмоцый.

Пасля канцэрта Віктар Дуброўскі сказаў: — Я выступаў з многімі п'яністамі свету і гэта дае мне права на ацэнку. Ева Эфрон, з якой мы ігралі і раней, належыць да ліку п'яністаў высокага класа. Мне даўно не даводзілася іграць канцэрт Рахманінава так, як задумала яго Ева

Эфрон. Сёння мы ўсе жылі музыкай кампазітара, «дыхалі» адзіным дыханнем з салісткай. Гэта быў натхнёны творчы акт. Думаю, што рэакцыя глядзельнай залы красамоўна падвердзіла правільнасць такой ацэнкі. Ева Эфрон — сапраўдны мастак...

Словы дырыжора былі нібы «перакладам» гарачых апладысментнаў залы на лагічную мову.

І. ЗУБРЫЧ.

ХАРАКТЭРНАЯ асаблі-
васць Льва Гумілеўскага як
партрэта — імкненне да
выяўлення духоўнай сутнасці
чалавека. Гэтай задачы скульптар
падпарадкоўвае ўсе выяўленчыя
сродкі партрэта, — ад пластычных
асаблівасцей натурны да старанна
прадуманай кампазіцыі.

Многія ўдалыя партрэты Л. Гумі-
леўскага, створаныя ў розныя гады,
сведчаць аб умённі выбраць матэры-
ял у адпаведнасці з задумай аб доб-
рым кампазіцыйным мысленні.

Параўноўваючы работы скульпта-
ра, лёгка заўважыць, як Л. Гумілеў-
скі выдзяляе галоўны «стрыжань» у
характары чалавека, як гэтаму га-
лоўнаму ён падпарадкоўвае ўсе пла-
стычныя сродкі.

Няўрымслівы, схільны да сумнен-
няў характар у «Партрэце скульпта-
ра У. Папсуева» падкрэслены выцяг-
нутай, нібы балансуючай кампазіцы-
яй, якая стварае ў глядача неакрэс-
ленае, кожны раз іншае ўяўленне аб
гэтым чалавеку. Затое ў партрэце
ўпэўненага ў сабе, не знаёмага з сум-
неннямі чалавека («Партрэт Ягора-
ва») скульптар уключае ў кампазі-
цыю шырокія плечы, якія нібы слу-
жаць надзейнай асновай для невялі-
кай галавы і моцнай шыі.

У адной з апошніх работ скульпта-
ра — «Партрэце актрысы А. Бенда-
вай» пошукі выразнасці знайшлі ўва-
сабленне ў простае і натуральнае по-
зе маладой актрысы, чалавека тонка-
га і эмацыянальнага. У рабоце над
гэтым вобразам скульптар імкнуўся
парушыць традыцыйнасць пабудовы
партрэта, калі ў кампазіцыю ўключа-
ецца толькі галава, твар, мадэль.
Л. Гумілеўскі смела ўводзіць у кам-
пазіцыю рукі, рух якіх дапамагае яму
перадаць характар чалавека пэўнай
прафесіі. Фігура маладой жанчыны
«чытаецца» з усіх бакоў. Да месца вы-
карыстана і тэатральная маска. Апа-
раўдваючы паставу левай рукі, яна
ў той жа час адрывае вобраз ад звы-
чайнасці, настройвае глядача на
ўспрыманне эмацыянальна складан-
ага вобраза нашага сучасніка. Вы-
разнасці вобраза падначалены і ма-
тэрыял — дрэва. Яго мяккасць, па-
датлівасць адпавядаюць зместу воб-
раза.

Партрэтная творчасць Л. Гумілеў-
скага, на мой погляд, толькі «пера-
ідны мост» ад канкрэтных вобразаў
да больш глыбокіх і складаных пошу-
каў у станковай кампазіцыі. Прабле-
мы суадносіні скульптурных аб'ёмаў
у прастору, іх пластычнае ўзаемаз-
алежнасць, арганізацыя выразнай кам-
пазіцыйнай сувязі ў шматфігурнай
скульптуры — усё гэтыя пытанні для
Л. Гумілеўскага не абстрактныя па-
няцці, а праблемы творчасці, якія
скульптар настойліва спрабуе выра-
шаць у кожнай чарговай рабоце.

Гэта было прыкметна ўжо ў адной
з ранніх яго работ — кампазіцыі

«Навасёлы». Цікавай, пераканаўчай
спробай у гэтым сэнсе быў і скульп-
турны трыпціх «Партызаны». У ім
мастаку ўдалося вырвацца з зачара-
ванага кола «спяняных» наглуха, за-
крытых кампазіцый, характэрных для
многіх нашых скульптураў на пачат-
ку і ў сярэдзіне шасцідзсятых га-
доў.

Л. Гумілеўскаму ўдалося раскрыць
кампазіцыю «Партызан», прымусяць
жыць кожную фігуру ў прастору са-
мастойна, незалежна ад «суседа»,
захоўваючы ў той жа час сувязь з ас-
ноўнай групай. Але сувязь ужо не ме-
ханічную, бо героі кампазіцыі звязаны
сюжэтна, лагічна і псіхалагічна.

Імкненне да кампазіцыйнай свабоды,
«раскаванасці» выявілася і ў
скульптурнай групе «Фантан» для
помніка Я. Купалы ў Мінску, адным
з аўтараў якога быў і Л. Гумілеўскі.
Група «чытаецца», як неад'емная
частка ўсяго комплексу. Ёй уласцівы
ярка выказаны дэкаратыўны пачатак,
і ў той жа час яна сугучна песеннасці
і лірызму Купалавай паэзіі. У гэтай

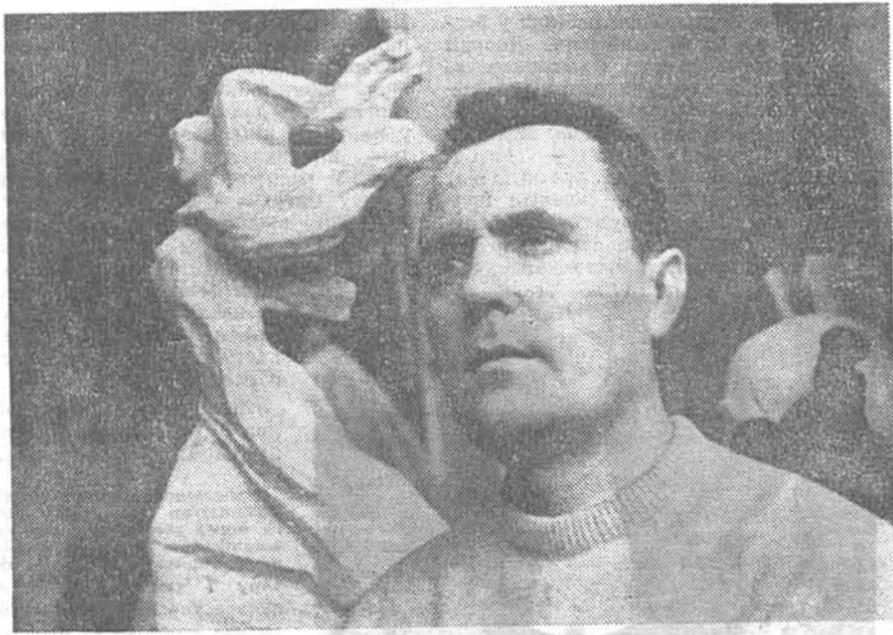
У МАЙСТЭРНЯХ МАСТАКОЎ

СВОЙ ГОЛАС...

рабоце аўтары — А. Анікейчык,
Л. Гумілеўскі, А. Заспіцкі — адкры-
та выступаюць супраць ілюстрацый-
насці, бытавой канкрэтнасці вобра-
заў. Ім важна знайсці, калі можна
так сказаць, матэрыяльны эквівалент
вобразам, народжаным летуценнай
фантазіяй паэта. Таму ў глядача не
выклікаюць прэрэчэнняў стылізаваныя,
крыху «выцягнутыя» фігуры купаль-
шчыц, іх далёкія ад «жыццёвай дак-
ладнасці» позы. Пластычна выразныя
і віртуозна вылеплены валасы дзяў-
чат адмыслова віюцца. Гэта ўзмац-
няе і падкрэслівае дэкаратыўнасць
усёй групы.

Л. Гумілеўскі ў пошуках кампазі-
цыйных рашэнняў заўсёды новы і
арыгінальны. Прычым пошукі яго —
не самамэта. Яны строга падначалены
раскрыццю таго або іншага зместу.

У рабоце жанравага характару
«Партызанская сям'я» скульптар
лёгка спраўляецца з задумай, удала
выкарыстоўваючы традыцыі народ-
най разьбы па дрэву. Ён кампануе
фігуры членаў баявой партызанскай
сям'і вакол гарматы па прынцыпу
«смейнай» фатаграфіі, дзе кожны
персанаж у сканцэнтравана-напружа-
най позе быццам чакае пчаўчка фо-
таапарата. Гэты лагодна-жартаўлівы
тон, абраны скульптарам у характары-
стыцы герояў, крыху грубавата («са-
мадзейная») манера разьбы жыва
асацыююцца з прыёмам і народнай

шукаюць спосабы пашырэння вобраз-
нага ўздзеяння пластыкі на чалавека,
ствараюць новыя формы і жанры
скульптуры. Да нядаўняга часу лічы-
лася, напрыклад, што пейзаж ці на-
цюрморт з'яўляюцца выключна прыві-
лежыя жывапісцаў. Але графікі пера-
канаўча абверглі гэтую думку, ства-
рыўшы выдатныя ўзоры гэтых жан-
раў у лінагравюры, афорце, кілагра-
фіі. А цяпер і скульптары недвухсэн-
соўна паглядаюць на «святыя святых»
жывапісу. Не ведаю, ці будучы калі-
небудзь створаны скульптурныя пейза-
жы, але вось скульптурныя нацюр-
морты нам ужо даводзілася бачыць
на мастацкіх выстаўках. Л. Гумілеў-
скі ў гэтым сэнсе прытрымліваецца
аптымістычнага пункту гледжання.
На выстаўцы «На варце Радзімы»
ён паказаў «Салдацкі нацюрморт»
(таніраваны гіпс), які, мне здаецца,
не пазбаўлены арыгінальнасці.

Некалькі гадзін, праведзеных у
майстэрні скульптара, сталі для мяне
асноўнай падзеяй дня. Было зразуме-
ла, што для Л. Гумілеўскага ў май-
стэрні няма другарадных рэчаў — ён
з аднолькавым захапленнем расказ-
ваў і пра работу над помнікам бра-
там-падполшчыкам Косцю і Валодзею
Сянько, і пра трагічны вобраз Пуш-
кіна, і пра рамантычны эцюд, прысьве-
чаны камсамольцам дваццятых гадоў.
Аднак адчувалася па ўсяму, што най-
больш важкай і значнай ён лічыць
работу над помнікам У. І. Леніну ў
Пружанях. Пакуль што гэты помнік
толькі ў эскізах, у праектах, але ўся
творчасць Л. Гумілеўскага дае падста-
вы меркаваць, што ён будзе цікавы.

С. ПЕТЭРСОН.

КАЛІ НЕКАЛЬКІ гадоў назад у
мінскіх інтэр'ерах і на выстаў-
ках упершыню з'явілася дэка-
ратыўная чаканка па металу, некато-
рыя мастацтвазнаўцы спрабавалі да-
ведаць «правамернасць» развіцця ў нас
гэтага віду мастацтва — быццам бы
неўласцівага беларускаму мастацтву
традыцыям. А між тым чаканка — і як
рамясто, і як мастацтва — здаўна
бытвала на беларускай зямлі. Аб гэ-
тым сведчаць архіўныя запісы і пра-
ведзеныя нядаўна экспедыцыйні секта-
ра Зводу помнікаў АН БССР, якія
выявілі цікавыя мастацкія творы з
металу. Дастаткова сказаць, што бе-
ларускія чаканшчыкі пастаўлялі сваю
прадукцыю ў царскія палацы, і май-
стэрства іх данілася гэтак жа высока,
як і майстэрства разьбіроў па дрэву,
збройнікаў, ганчароў.

У беларускіх вёсках, асабліва ў
тых, дзе і цяпер жывуць татары, якія
раней, магчыма, садзейнічалі развіц-
цю медна-чаканнага рамяства на Бе-
ларусі, і сёння можна ўбачыць мед-
ныя рэчы хатняга ўжытку — місы,
кубі, упрыгожаныя чаканкай. Таму
адраджэнне ў рэспубліцы мастацкай
чаканкі, праўда, ужо на зусім іншай
аснове і не без уплыву сучасных школ
мастацкай апрацоўкі металу ў сусед-
ніх прыбалтыйскіх, а таксама і закаў-
казскіх рэспублік, зусім заканамер-
нае.

Сёння гэты від творчасці разві-
ецца ў асноўным у рамках дэкаратыў-
на-манументальнага і афарміцельска-
га мастацтва. Ён, як гаворыцца, пры-
шоў да спадобы сучаснай архітэкту-
ры. Цяга да натуральных матэрыялаў
у афармленні інтэр'ераў заахоўвала
мастакі да пошуку новых дэкаратыў-
ных якасцей дрэва, керамікі і металу.

Адной з першых у Беларусі дэка-
ратыўна-манументальных чаканак з'я-

ЧАКАНКА—ТРАДЫЦЫІ І СУЧАСНАСЦЬ...

вілася геральдычнае пано, створанае
аўтарскім калектывам у складзе ма-
стакоў М. Данцыга, В. Няпомнячча-
га, А. Сурскага і майстроў-выкаваў-
цаў В. Чубарава, Ю. Калістратава,
А. Шпігуна для беларускага павільён-
на на міжнародным кірмашы ў Лейп-
цыгу.

Таму беларускага прадстаўніцтва
на гэтым слаўным кірмашы раскры-
валася ў эфэктнай кампазіцыі са ста-
ражытных гербаў беларускіх гарадоў,
якія на працягу стагоддзяў пастаў-
лялі свае тавары ў Лейпцыг. Чакан-
ная геральдыка служыла своеасаблі-
вым гістарычным фонам для велізар-
нага металічнага герба Беларускай
Савецкай Сацыялістычнай Рэспублі-
кі.

Гэтая тэма была развітая аўтара-
мі далей пры афармленні рэстарана
«Юбілейны» ў Мінску.

Перад мастакамі стаяла даволі
складаная задача — арганізаваць
прасторы вельмі вялікай і не надта
ўтульнай залы, расставіць у ёй неаб-
ходныя сэнсавыя і эмацыянальныя
акцэнтны.

Задача ўскладнялася тым, што ар-
хітэктарамі гэтыя акцэнтны прадугле-
джаны не былі, таму мастакі вырашылі
пайсці на чыста дэкаратыўны пры-
ём, які быў кантрастны да сухаватай
архітэктуры. З пункту гледжання тра-
дыцыйнага ўяўлення аб сінтэзе архі-
тэктуры і мастацтва ён здаецца крыху
нязвычайным — абліцаваная абпаленая
сасновай дошкай тарцовая сцяна за-
лы, упрыгожана чаканымі гербамі
гарадоў Беларусі, нагадвае гарадскія

вароты і выглядае крыху тэатральнай.
Але гэтая тэатральнасць дапамагае
стварэнню ў наведвальніка пачуцця
ўрачыстасці, прыўзнятасці. Яна на-
паўняе сучасны інтэр'ер «водарам гі-
сторыі».

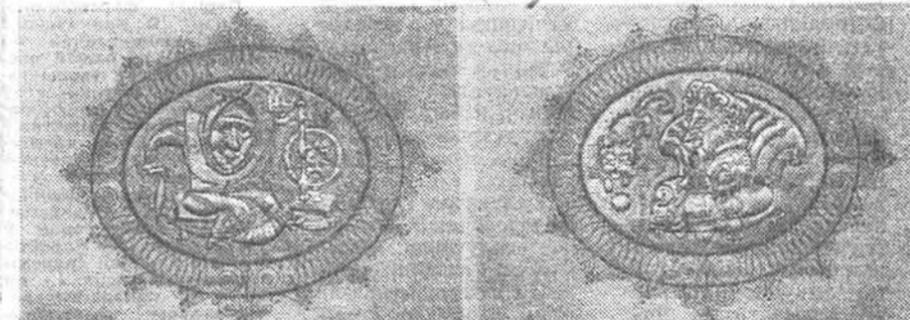
Аксамітавая фактура дрэва, каван-
ныя клёпкі і чырванаваты водбліск
чаканнай медзі ствараюць у зале рэ-
старана адчуванне рукатворнасці,
целыні, прыцягваюць увагу да ціка-
вых, вытрыманых у агульным наст-
роі дэталей, срод якіх найбольш ці-
кавыя рэканструюваныя і выкананыя
ў метале А. Сурскім геральдычныя
знакі беларускіх гарадоў.

Пры распрацоўцы інтэр'ера залы
рэстарана «Юбілейны» адбылася да-
волі нечаканая «пераацэнка каштоў-
насцей», калі не архітэктура «дыктуе
свае ўмовы» дэкаратыўнаму мастац-
тву, а мастацтва бярэ на сябе функцыі
архітэктуры па арганізацыі прасторы,
па стварэнні адзінага стылю памяш-

нання, па распрацоўцы, калі можна
так сказаць, мікрананіравання залы.

У апошні час гэты прыём становіць-
ца ўсё больш распаўсюджаным. Доб-
ра гэта? Несумненна, не. Бо свед-
чыць перш за ўсё аб млявасці, стэ-
рэатыпінасці архітэктуры. Таму маста-
кі-дэкаратары вымушаны «прымаць
агонь на сябе» і намагацца «выцяг-
нуць» сухі, нейтральны інтэр'ер пры
дапамозе дэкаратыўнай архітэктуры.

Развіццё мастацтва чаканкі, як і
ўсякае іншае мастацтва, патрабуе
ад майстра самай сур'ёзнай спецыялі-
зацыі. Яно не церпіць дылетантызму.
А між тым, менавіта чаканкай у нас
у рэспубліцы займаюцца і скульпта-
ры, і жывапісцы, і графікі, і афармі-
целі. Адбываецца гэта таму, што на-
шы вышэйшыя і сярэднія мастацкія
навучныя ўстановы да апошняга
часу не рыхтавалі мастакоў-чаканшчы-
каў, а жыццё патрабавала свайго, по-
пыт на чаканку па металу быў і за-

Насценныя планшэты ў трыкутажным атэлье па вуліцы Веры Харужай у Мінску.

ПА ВЫСТАВАЧНЫХ ЗАЛАХ

ПРАўДА Пачуццяў

«Я часта прыходжу ў гэтую выставачную залу. Заўсёды тут экспануюцца цікавыя работы. Вось і сёння мне падалося, што на выстаўцы П. Раманоўскага няма ніводнай карціны, якая б не прыцягнула ўвагі. Усё вельмі жыва, натуральна...» — такі запіс зрабіў у кнізе водгукаў на персанальнай выстаўцы П. Раманоўскага, якая адкрылася днямі ў памяшканні Саюза мастакоў БССР інжынер-канструктар Я. Пашкевіч.

«Вобразныя, жывыя, яркія, непаўторныя характары на палотнах мастака. Кожны партрэт па-свойму захапляе, выклікае думку...» — гэта напісалі студэнты. А крыху ніжэй: «Мне хацелася б адзначыць галоўную рысу Ваших работ — шчырасць!» — словы калегі-мастака.

У кнізе водгукаў запісы студэнтаў, рабочых, педагогаў, геолагаў, ваенных...

Ужо з першых мінут знаёмства з выстаўкай твораў П. Раманоўскага, адчуваеш сур'ёзнасць адносінаў мастака да сваёй творчасці, адчуваеш пільнасць яго назіранняў, праўдзівасць інтанацый.

Мастак не намагаецца здзівіць нас пэўным тэхнічным прыёмам, нечаканымі «навацямі» формы. Ён прасты, як прастыя яго героі, матывы прыроды, якія ён адлюстроўвае, якімі захапляецца. Нас прыцягвае да работ П. Раманоўскага праўда пачуццяў і праўда адлюстравання.

П. Раманоўскі ў лепшых сваіх партрэтах намагаецца глыбока пранікнуць у вобраз, характар мадэлі. Яго цікавяць «жывыя» твары людзей, справы, у якіх можна ўбачыць самыя характэрныя рысы нашага сучасніка, — адданасць сваёй справе, працавітасць, удумлівасць, унутраную інтэлігентнасць.

Падобна таму, як пра акцёра гавораць, што яго амплуа — характэрныя ролі, так і пра П. Раманоўскага можна сказаць, што ён жывапісець «характэрнага плана». Яго цікаваць да мадэлі — гэта перш за ўсё цікаваць да незвычайнай чалавечай асобы, неардынарнага характару. Таму нават у навідах, нават у партрэтных эцюдах, выкананых П. Раманоўскім, чалавек прадстае цікавай асобай са сваім, непаўторным унутраным светам. Гэта поўнасцю можна аднесці да такіх работ, як «Міся», «Міша чытае», «Каця». У партрэце «Таня» нас захапляе майстэрства, з якім мастак даследуе працэс мыслення падлетка, сочыць за нараджэннем думкі, за радасцю творчасці.

Сучасныя рабочы. Які ён? Многіх

мастакоў цікавіць тэма рабочага класа, многія мастакі аддаюць ёй свой талент і захапленне. Хвалюе яна і П. Раманоўскага. На выстаўцы ён паказаў партрэты шахцэраў І. Міхайлава і Г. Кажухова, сталяра А. Волкава і горнага майстра П. Архіпенкава. Зразумела, што не ўсе гэтыя работы раўназначныя. Адна больш дасканалыя, другія менш. Але ёсць у іх нешта характэрнае толькі для творчасці П. Раманоўскага. Гэта — пільнасць да самых «дробных» праяў чалавечай асобы, увага да тых характэрных асаблівасцей, якія ўласцівы сучаснаму рабочаму, рабоча-інтэлігенту.

На выстаўцы шмат пейзажных эцюдаў. У пейзажах «Алея», «Вёска Павязынь», «Бэз», «Бэз цвіце», «Свіслач», «Зімовы пейзаж», «Пасля дажджу» ёсць дынаміка пачуццяў, душэўнасць, цеплыня і любоў да ўсяго прыгожага ў прыродзе. Яны быццам напісаны на адным дыханні, у мінуты натхнення — столькі ў іх непаўторнасці і свежасці.

Мастак любіць адлюстроўваць пераходны стан прыроды. Схаваны, унутраны рух часу, змена год «пачытаецца» ў эцюдах «Першая зеляніна», «Апошні снег», «Восень у Батанічным садзе», «Вечарэ». Адчуваецца, што мастак добра ведае і любіць родную прыроду, а гэта адна з галоўных якасцей сапраўднага пейзажыста.

Горш удаюцца П. Раманоўскаму індустрыяльныя і сучасныя гарадскія пейзажы. Яны выглядаюць іншы раз выпадковымі, штучнымі.

У заключэнне хацелася б сказаць, што, відаць, дарэмна мастак не прадставіў на выстаўку свае тэматычныя карціны «Сяброўкі», «У час канікулаў», «На ўборцы капусты», «Ленін у Смольным» і некаторыя партрэты і пейзажы з фондаў Беларускага дзяржаўнага мастацкага музея. Гэтыя работы, несумненна, узбагацілі б нашу ўяўленне аб яго творчасці.

К. БАРЫСАЎ.

НАСТАЎНІК ТРЫМАЕ ЭКЗАМЕН

Здаецца, самымі вясёлым і шумнымі ўракамі ў школе былі ўрокі малявання. На іх можна было размаўляць з суседзямі, заглядаць да яго ў альбом, нават прайсціся па класе ў пошуках патрэбнага алоўка, акварэльнай фарбы ці звычайнага чырвонага ласціка. Ды і настаўнік малявання нечым няўлоўна адрозніваўся ад астатніх педагогаў — можа тым, што часцей усміхаўся, размаў-

не больш як добра забытае старое. Гэты тэзіс, аднак, наўрад ці можна прыняць безагаворачна. Прамое цытаванне традыцыйнага не заўсёды да месца. У тым і заключаецца талент і майстэрства мастака, каб здолець пераасэнсаваць мастацкую спадчыну свайго народа, надаць традыцыйнаму сучаснае гучанне. Тут яму можа прыйсці на дапамогу і фантазія, і гумар.

Чаканні фрыз на тэму знакаў задзяку для кафе «Планета» мастак А. Сурскі, архітэктары Г. Сысоў і Ю. Мельнікаў вырашылі, напрыклад, як яўную стылізацыю паводле матываў грэчаскай міфалогіі і грэчаскай мастацкай спадчыны. Але падлі яе з гумарам, трапіна спалучылі з дэкарыраваннем сцен пад зорнае неба, з рознакаляровай падсветкай сцен і таму гэтая стылізацыя не выклікае прэрэчання, яна апраўданая.

«Іранскі стыль», калі можна так сказаць, вызначае і афармленне інтэр'ера трыкатажнага атэлье па вуліцы Веры Харужай у Мінску, якое выканалі мастакі Б. Забораў і А. Сурскі. Чаканні насценныя планшэты ў барочных рамах з драўнянай сцяны, сканія карункі дэкаратыўных рашотак, якія раздзяляюць памяшканні, завятыя дробнымі кольцамі дэкаратыўныя бараны — яўна гратэскныя. Але гэты гратэск выглядае натуральным, бо аўтары іранізуюць не столькі над тэмай, колькі над самім барочным стылем.

Так, творчая практыка робіць для сябе часам нечаканыя вывады з «модных» тэндэнцый сучаснага мастацкага развіцця. І пакуль вакол іх вядуцца тэарэтычныя спрэчкі, (практыка) на справе вырашае задачы, якія паўстаюць перад мастакамі.

Л. ЛЯХНЕНКА.

ляў з намі, як з дарослым. Іншы раз падсядаў побач, браў твае алоўкі і, захапіўшыся, нават не заўважаў, што сам выканаў за цябе заданне. З ім было лёгка гутарыць, бо ён, здаецца, нічому і не вучыў, а толькі міжволі падказваў нешта, падштурхваў фантазію, прымушаў падумаць, разабрацца ў незразумелым самому.

Ён быў дзіўны чалавек, наш настаўнік малявання, — яму, напрыклад, нельга было схлусіць, бо ён свята верыў усяму, што мы прыдумлялі. І таму, што ў двары расце сіняе дрэва, і таму, што бурак бывае такі вялікі, што не памяшчаецца ў кузаве грузавіка, і таму, што чырванавардзейцы ездзілі на чырвоных конях.

Тады, у далёкім дзяцістве, нам былі незразумелыя «паводзіны» нашага настаўніка малявання. І толькі зараз стала ясна — мастак у душы, ён ставіўся да нас, як да малодшых калегаў, паважаючы, пестуючы ў нашых сэрцах парасткі мастакоўскага бацьчання, парасткі творчасці.

Сёння, разглядаючы работы настаўнікаў малявання мінскіх школ, якія выстаўлены ў памяшканні Саюза мастакоў БССР, я прыгадваю свайго настаўніка, думаў пра тое, што ён, напэўна, марыў стаць мастаком і, напэўна, стаў бы ім, калі б не мы, не нашы дзіцячыя фантазіі, не наша захапленне і любоў, якім ён так і не здолеў «здрэціць».

У выстаўцы прымаюць ўдзел дванаццаць настаўнікаў малявання — Р. Грамыка, Л. Гладкіх, В. Дыкштэйн, Н. Замскі, Ж. Крукоўская, Н. Міц, Н. Паўлоўскі, Ю. Панамароў, Н. Прышчып, Л. Пульман, Я. Саковіч, Н. Ясонаў. Не ўсе іх работы роўныя, не ўсе выкананыя ў прафесійным сэнсе бездакорна — ёсць у іх і хібныя малюнка, каларыта, кампазіцыі, але не пра гэта я думаў і не пра гэта хачу сказаць. Я шукаў у работах настаўнікаў малявання непаўторнасць і шчырасць успрыняцця, радасць ад сустрэчы з прыгожым, жаданне данесці гэтую радасць да гледача. Шукаў і знаходзіў амаль у кожнай рабоце.

Адмысловай фантазіяй, сапраўдным густам, трапным адчуваннем ма-

тэрыялу вызначаюцца аплікацыі Н. Паўлоўскага «Жывое», «Кракавяк», «Дзвіна і Друйка», «Белая ў чырвоныя яблыкі». У гэтых работах ёсць нешта ад дзіцячай непаўторнасці, ад гэтай непаўторнай уласцівай толькі дзецям упэўненасці, што свет менавіта такі прыгожы, якім ты яго сабе ўяўляеш. Але гэта зусім не азначае, што работы Н. Паўлоўскага выглядаюць прымітыўна — у іх захавана тая мера прастаты, якая вызначае сапраўды мастацкі твор. Акрамя таго, гэтыя работы пададзены з мяккім, нейкім нават летуценным гумарам, які дапамагае ўспрымаць іх умоўнасць.

Вельмі смешных зверанят, сабак, коцікаў малое Л. Пульман. Але за прастотай і сціпласцю гэтых малюнкаў — пільнае мастакоўскае вока, здольнае заўважыць і перадаць рух і настрой прыроды. Аб сапраўды мастакоўскім, прафесійным узроўні, на якім працуе Л. Пульман, сведчаць і яго малюнкi пярком.

Ціхая рачулка, ваколца невялікай вёскі, маленькі дварык, старыя пахіленыя вароты — аўтар здолеў у гэтых простых матывах расказаць пра многае. Пра радасць збліжэння з прыродай, пра журботу вятэрніх золкаў, пра някідкую прыгажосць беларускіх краёвідаў.

На выстаўцы шмат эцюдаў, якія сведчаць аб прафесіяналізме аўтараў. Сярод іх — «Сонечны дзень», «Вёска ля ручая» Н. Замскага, «Украіна Мінска» Я. Саковіча, архітэктурныя замалёўкі Н. Міц, «Нацюрморт з грыбамі» Ж. Крукоўскай, «Прасялак» Л. Гладкіх і іншыя.

Шкада аднак, што выстаўка складзена з работ настаўнікаў малявання толькі мінскіх школ. Відаць, многія і многія педагогі з Гродзеншчыны і Брэстчыны, Магілёўшчыны і Віцебшчыны, Міншчыны і Гомельшчыны з задавальненнем прынялі б удзел у першай рэспубліканскай выстаўцы работ настаўнікаў малявання. Ды і для саміх настаўнікаў такая выстаўка была б добрай школай, сапраўдным і сур'ёзным экзаменам.

А. БЕЛАВУСАЎ.

К. СЕМУХА. Ты мне вясною прыснілася (лінагравюра).

«ДАРАГІЯ сябры мае, супрацоўнікі Уздзенскай дзіцячай бібліятэкі!

Піша вам былі вашы чытач Генадзь Крайко. Цяпер я працую камандзірам верталёта на далёкай поўначы. Ніякай буды ў нас асабліва складаны і небяспечны рэйс: шукалі групу геалагаў, якія трапілі ў бяду. Хоць і цяжка было, а заданне выканалі — выратавалі людзей.

Часам міжвольна задумваюся: што занесла мяне сюды, на поўнач, дзе наўкола снягі, сярод якіх можна нечакана спаткаць небяспеку, дзе пануе доўгая паллярная ноч? Адкуль тая рамантыка паўночных палётаў пачалася? І ў памяці адразу ўсплываюць невялікі, чыста пабелены пакойчык, бібліятэчныя стэлажы і мы, купка хлапчанаў, ля жоўтага доўгага стала, што не дыхаючы слухаем, як бібліятэкар чытае ўголос урывкі з кнігі Вадаўляна «Палярны лётчык». Потым былі гады вучобы, сталасць, а разам з ім прыходзілі цвярозныя планы, разважання, разлікі сваіх сіл і магчымасцей. І, нарэшце, канчатковае рашэнне. Але іскра, відаць, запала значна раней, там, у невялічкім пабеленым пакойчыку...

Такія лісты ў нашай бібліятэцы не бываюць. Прыходзіць яны і з Магілёўшчыны ад тэхніката-тэхнолага Анатоля Раманяка, і з Ленінграда ад ваеннаслужачага Уладзіміра Грышчука, і з Сібіры ад геолога Станіслава Шыльцо, і з казахстанскіх стэпаў ад трактарыста Івана Махначы. А нагадаў я пра іх пасля выступлення аднаго з маіх калег на абласной нарадзе бібліятэкараў.

— Будзе пара — будзе і трава. І без прафрыянтацыі, — сказала загадчыца бібліятэкі, — іводзім падстрыгач яшчэ краўцом не зрабіўся. Вучыш-вучыш інашага, а ён пасля і вітацца з табою на вуліцы не жадае, адварочваецца. А скончыць школу — адно на ўме: каб як бліжэй да «чыстае» работы прыстроіцца, праспект лагічна паціраць. Тут табе і ўся арыентацыя...

Нейкі працэнт горкае праўды ў гэтых словах, вядома, ёсць. Ды і аўтар іх, відаць, выходзіла з канкрэтных выпадкаў. Але пагадзіцца з ёю поўнаасцяпа не вельмі.

Ёсць на Уздзеншчыне, на берагах сівога Нёмана, вёска Магільнае, а ў ёй сярэдняя школа. Звычайная, як сотні іншых вясковых дзесяцігодкаў. Але стрэнеш тут і не зусім звычайнае. Ну хачя і школьнае лясніцтва, члены якога — вучні старэйшых класаў — збіраюць насенне розных парод дрэў, садзяць лес, дглядаюць і ахоўваюць яго, асабліва ў гарачы час летніх адпачынкаў, калі

на берагі Нёмана і прыбярэжныя сасоннікі наплывае з гораду «дзевятый вал» турыстаў — «арганізаваных» і «дзікуноў». Члены лясніцтва працуюць у самай цеснай сувязі са школьнай бібліятэкай.

Даводзілася мне прысутнічаць у гэтай школе на вусным часопісе «Рука працавітыя», на ранішніку «Слава хлебаробу!». Абодва мерапрыемствы былі арганізаваны школьнай бібліятэкай сумесна з піянерскай арганізацыяй і класнымі кіраўнікамі. З якой цікавасцю слухалі вучні спецыялістаў сельскай гаспадаркі, медсястру тутэйшай балыніцы, работніка мясцовага лясніцтва. А калі праходзіла віктарына, то нават для шасцікласнікаў пытанні

ДАРОГУ ПАДКАЗАЛА БІБЛІЯТЭКА...

ставіліся даволі канкрэтныя: якія сельскагаспадарчыя машыны працуюць на палетках калгаса «Нёман»? Якія маркі трактараў замацаваны за механізаванымі звоніямі ў першай і трэцяй брыгадах? Хто з хлебаробаў занесены ў кнігу гонару ў калгасе «Нёман», на тэрыторыі якога размешчана школа? Пасля кожнага пытання — лес узнятых рук. І не толькі таму, што пытанні задаюцца дзецьмі тых жа механізатараў, палюдаў, але і таму, што бібліятэкар Т. Мажэйка, дырэктар І. Жыгалковіч ўвесь педагагічны калектыў школы гэтак арганізавалі справу, што жыццё школы самым цесным чынам пераплялося з жыццём калгаса. А пасля заканчэння школы многія з былых вучняў ідуць працаваць на палі і фермы калгаса, у калгасныя майстэрні. І працуюць так, што нават узнагароды за выдатную працу атрымліваюць.

Уздзенская раённая дзіцячая бібліятэка зрабіла спіс прафесій, неабходных для раёна. Тут і трактарысты, і жывёлаводы, і раслінаводы, і шаферы, і слесары, і бібліятэкары, і іншыя. Адпаведна прафесіям з гэтага спіса плануецца і работа па праф-тэхнавуучанню, вядома, прымяняльна да спецыфікі бібліятэкі і ўлічваючы, наколькі гэта магчыма на сённяшнім дні.

Цяжкасць? Ды яны на кожным кроку. Скажам, праводзіць бібліятэкарка экскурсію на жывёлагадоўчыя фермы калгаса «Інтэрнацыянал», у калгасную кузню ці на млын. Паказаць чытачам тут ёсць што: на кожным кроку розныя машыны, механізмы. Але паспрабуй «звязаць» іх з кнігай, калі такіх кніг амаль няма! Выручае перыёдыка, асаб-

ліва часопіс «Бярозка».

Наогул, экскурсія, мне здаецца, з'яўляецца адной з найлепшых форм прапаганды розных прафесій, таму што дазваляе хоць на нейкі момант далучыць дзяцей да той атмасферы, у якой працуе спецыяліст, даць найбольш яркае ўяўленне аб характары яго працы і яе грамадскай важкасці. У школах ужо дзесяткі год экскурсіі лічыцца адным з важнейшых фактараў выхавання. А вось у бібліятэках яна існуе на правах падчаркі — бо, бачыце, гэта не чыста «кніжная» форма работы. Але затое з якой ахвотай бягуць у бібліятэку хлопчыкі і дзяўчынкі, калі аб'явіцца экскурсія! Як яны рыхтуюцца да яе! Чытаюць, што ўдаецца да-

стаць, абмяркоўваюць маршрут і гульні на зваротным шляху, дамаўляюцца аб абавязках кожнага. Як цікава прайшла, напрыклад, праведзеная летась экскурсія на жывёлагадоўчыя фермы саўгаса «Уздзенскі», у час якой яны сустрэліся з жывёлаводамі П. Ліпаём, Л. Сасноўскай, пазнаёміліся з разнастайнымі механізмамі, што шырока выкарыстоўваюцца ў сучаснай жывёлагадоўлі. І калі я чуў магутны гул «Беларусоў», што калонай праходзіць ля бібліятэкі ў напрамку сельгастэхнікі, а праз тоўстае шкло кабін бачу ўзружаныя, нават закладзеныя твары нядаўніх нашых чытачоў, ну, хачя б Алеся Равінскага, братаў Віктара і Уладзіміра Шавелья, Івана Гардзева і іншых, то міжволі ўспамінаю экскурсію чытачоў у Уздзенскае сельскае прафесійна-тэхнічнае вучылішча № 10, удзельнікамі якой былі некалі і гэтыя сённяшнія механізатары.

Ёсць у бібліятэцы традыцыі: праводзіць не толькі экскурсіі і «агентычкі» «Кім быць?», не толькі сустрэчацца з цікавымі людзьмі розных прафесій, але час ад часу запрашаць на сустрэчы былых сваіх чытачоў. Такіх, як лепшы трактарыст Уздзенскага райаб'яднання «Белсельгастэхніка» Л. Саковіч, шаферы Уздзенскай аўтабазы Г. Кухарчык і А. Семянчук, навуковы супрацоўнік Інстытута матэматыкі Акадэміі навук БССР В. Бернік, інжынер-вакуумшчык аднаго з навукова-даследчых інстытутаў А. Кутылоўскі і многія іншыя.

Вядома, ёсць у бібліятэцы і тэматычныя паліцы «Буду механізатарам», «Юным жывёлаводам», кніжныя выстаўкі «Піянерам аб сельскай гаспадар-

цы», «Чалавек працаю славіцца», а для самых маленькіх чытачоў — выстаўка «Чым пахнуць ра-мёствы». Ля іх праводзіцца і гутаркі, і агляды новых кніг, і гучныя чытанні. Праводзіцца і больш буйныя мерапрыемствы — такія, як канферэнцыя па кнігах беларускіх аўтараў аб розных прафесіях. На канферэнцыю, што праводзілася па кнігах Ул. Шыльцо «Колькі машын на палях?», П. Місько «Падарожжа ў калгас», Л. Лявонава «Гаспадар зямлі», А. Чаркасава «Магутны твой зямляк» і шэрагу іншых, быў запрошаны пісьменнік, аўтар некалькіх пазнавальных кніг для падлеткаў Анатоль Чаркасаў.

Ці ўсё мы робім, што можам, у дапамогу праф-тэхнавуучанню? Не. Нам многае замінае ў рабоце. Перш за ўсё, раздразнёнасць патрабаванняў, якія ставяцца да дзіцячых бібліятэк. Я не за аднабавасць у рабоце. Але стрыжнёвымі задачамі ў рабоце павінны быць тыя, якія ставіць перад намі жыццё. Тады самі сабою адмятуцца і распыленасць, неакрэсленасць у рабоце дзіцячых бібліятэк на пэўны год, і цэлыя стагі нікому непатрэбнай канцыляршчыны.

І яшчэ, што замінае дзіцячым бібліятэкам разгарнуць сапраўдную работу ў дапамогу праф-тэхнавуучанню, — мізэрнасць іх штатаў. Зараз штат бібліятэкі залежыць у першую чаргу ад колькасці кніжнага фонду. Кніга — гэта той будаўнічы матэрыял, з якім працуе бібліятэкар. А хацеў бы я паглядзець на будоўлю, дзе колькасць рабочых залежыць ад колькасці завезенай цэглы! Такіх будоўляў, відаць, у нас няма. Праўда, штаты залежаць ад колькасці чытачоў, якія ходзіць у бібліятэку па кніжкі, і ад таго, колькі гэтых самых кніжак запісана, выдадзена наведвальнікам. Якіх кніжак — усё роўна. І ніяк лям, штаты, не залежаць ад неасрэднай, жывой работы з жывымі людзьмі, ад прапаганды лепшых твораў савецкай дзіцячай літаратуры, ад работы па праф-тэхнавуучанню.

Зараз у бібліятэкараў з'явілася ходкае слоўца — «эфектыўнасць». Моднае, нічога не скажаш. Яно азначае, што якасць кожнага «мерапрыемства» — ад кніжнай выстаўкі да канферэнцыі чытачоў — ацэньваецца колькасцю кніжак па дадзенай тэме, што былі выдадзены пасля правядзення чарговага «мерапрыемства». Чыталіся яны потым, ці не, і як прайшлі праз душу чытача, не мае значэння...

Я — супраць такой «эфектыўнасці». Я — за рэнтабельнасць усёй бібліятэчнай работы, у тым ліку і па праф-тэхнавуучанню.

Д. СЛАЎКОВІЧ,
загадчык Уздзенскай раёнай дзіцячай бібліятэкі, пісьменнік.

ЗАКОНЧЫУСЯ яшчэ адзін этап юбілейнага фестывалю самадзейнага мастацтва — дэкада спектаклей народных тэатраў рэспублікі. Мінчане паглядзелі 12 работ.

Адбылася канферэнцыя рэжысёраў народных тэатраў, метадыстаў дамоў народнай творчасці і дамоў мастацкай самадзейнасці, якая падвяла вынікі гэтай дэкады. З глыбокай зацікаўленасцю абмяркоўваўся на ёй сённяшні дзень тэатральнай мастацкай самадзейнасці рэспублікі, праблемы яе далейшага развіцця.

З дакладам выступіў кандыдат мастацтвазнаўства С. Пятровіч.

— Вынікі фестывалю самадзейнага мастацтва і тэатральнай дэкады, — гаворыць дакладчык, — пераконваюць нас у тым, што народная творчасць рэспублікі сустрэла 50-годдзе СССР добрымі вынікамі. Пра гэта сведчыць і рэпертуар калектываў, і ўзровень рэжысёрскай работы, і майстэрства актёраў-аматараў, якія значна выраслі.

У рэспубліканскім фестывалі ўдзельнічала 36 тысяч самадзейных калектываў. Сярод іх — 49 народных тэатраў, больш за пяць тысяч драматычных гурткоў і звыш трох тысяч агітацыйна-мастацкіх брыгад. Нарадзілася чатыры тысячы новых калектываў. За гэтымі лічбамі стаць вялікая армія людзей, улюбёных у самадзейнае мастацтва, якія патрабуюць да сябе ўвагі, клопатаў. Вялікае значэнне надаецца сёння якасному росту нашай самадзейнасці, павышэнню майстэрства тых, хто заняты ў аматарскіх калектывах.

Прыемныя змены адбыліся ў рэпертуары. Гэта асабліва прыкметна ў рабоце тэатральнай самадзейнасці. На аматарскай сцэне прайшлі спектаклі на гісторыка-рэвалюцыйную тэматыку, пра геральдзіку і гады Вялікай Айчыннай вайны, аб сённяшніх буднях савецкіх людзей: «Разлом», «Рускія людзі», «Паміж ліўнямі», «Сям'я», «Вогненны мост», «Салаўіная ноч», «А зоры тут ціхія...», «Паэма пра сякера» і многія іншыя.

Шырока ставяцца творы нацыянальнай драматургіі — «Вайна вайне», «Паўлінка», «Прымакі», «3 народам», «Ганка», «Людзі на балоце», «Брэсцкая крэпасць», «Мурын бор», «На вярне пішні», «Трыбунал».

ПУЛЬС ЧАСУ

«Пяцігодка ў дзеянні» — такі дэвіз заключнага этапу агітацыйна-мастацкіх брыгад Міншчыны. Права ўдзельнічаць у гэтым спаборніцтве заваявалі сем лепшых калектываў вобласці.

Агітацыйна-мастацкая брыгада — перш за ўсё мабільнасць. Рэквізіт, бутэфорыя, нарэшце, само кампазіраванне павінна быць лаканічным. Агіт-брыгада — гэта пульс часу, гэта яго дакладны крок. На любой пляцоўцы, ніхай гэта будзе сцэна чырвонага кутна прадпрыемства ці сельскага клуба, або проста палывы стан — брыгада выступае ў час абедзеннага перапынку. У аператыўнасці сваёй агіт-брыгады жанр набліжаецца да журналістыкі — паказчыкі працоўных дасягненняў і прозвішчы перадавікоў вытворчасці, якія артысты-аматары называюць са сцэны, павінны быць самымі свежымі, дакладнымі, а сатырычнай старонка — надзёнай, пабудаванай на канкрэтных фактах.

У праграме кожнай брыгады прыкметна было імкненне расказаць, як хораша, пгчасліва жывуць сёння працаўнікі калгаснай вёскі, якім здарослым багаццем яны валодаюць.

На жал, у агітбрыгадах яшчэ вельмі мала ўвагі аддаецца пошукам арыгінальных сцэнарных форм, захапляючай і нечаканай падачы са сцэны дакументальнага матэрыялу. Выступленні пераважнай большасці агіт-калектываў будуюцца па прынцыпу канцэртнай праграмы, калі паміж самастойнымі нумарамі мастацкай самадзейнасці вядучыя добрасумленна паведамляюць аб тых дасягненнях, якія мае іх раён сёння. Між тым, такая пабудова выступлення брыгады, як мне здаецца, няправільная ў самай сваёй аснове.

Сцэнарый агітацыйна-мастацкай брыгады — гэта маленькі драматычны твор, усе эпізоды якога строга падпарадкаваны якой-небудзь задуме. Таму танцы і песні, якія ўключаюцца ў сцэнарый, павінны быць сюжэтнымі, г. зн. дапамагаць раскрываць асноўную ідэю твора. Задача складаная і, мабыць, далёка не кожны калектыў можа справіцца з паспяховым яе вырашэннем.

Самым цікавым у плане пошуку

НА ТРАКТАРЫМ, ВА УНІВЕРСІТЭЦЕ КУЛЬТУРЫ

Універсітэт культуры быў створаны пры палацы культуры Мінскага трактарнага завода чатыры гады назад. На двух факультэтах лекцыі чытаюць кандыдаты мастацтвазнаўства Т. Гаробчанка, Т. Барысава, В. Смалі і іншыя.

Узросць слухачоў, іх жыццёвы вопыт і адукацыя розныя: побач з маладым токарам — сталавар, які хутка пойдзе на заслужаны адпа-

чынак. Любоў да мастацтва, літаратуры аб'ядноўвае гэтых людзей. Праграма складзена так, каб цікава і як найлепш расказаць пра музычную культуру рускага і беларускага народаў, пра гісторыю кінамастацтва савецкіх рэспублік, творчасць лаўрэатаў Ленінскай прэміі і г. д. Традыцыйнымі сталі сустрэчы з артыстамі і кінарэжысёрамі. Цікава прайшлі сустрэчы з вядомымі кінарэжысёрамі М. Кручковым і М. Губенкам, а таксама з рэжысёрам М. Калініным.

Вялікую папулярнасць універсітэт культуры заваяваў у рабочых. Заняткі наведваецца каля тысячы слухачоў. Вось што гаворыць аб гэтым інжынер-канструктар М. Касцялецкая:

— Я атрымала тэхнічную адукацыю, але хачу ведаць, што адбываецца ў мастацтве — тэатры, кіно, музыцы. Таму і наступіла на факультэт «Кінамастацтва нашых дзён». Дзякуючы гэтаму з кожным днём паглыбляю свае мастацка-этычныя веды.

Палац культуры не ўмяшчае ўсіх жадаючых наведаць універсітэт. Таму пры інтэрнаце № 3 адкрыты нядаўна яго філіял. Тут створаны факультэт музыкі. У план уключаны такія тэмы, як «Народная музычная культура», «Аб чым гаворыць музыка», «Музыка і літаратура» і інш.

Л. НЕСЦЯРОВІЧ,
метадыст палаца культуры.

ШУКАЦЬ

i

ЗНАХОДЗІЦЬ

Сцэны са спектаклю «Паўлінка» у пастаноўцы Пінскага народнага драматычнага тэатра і «Вучань д'ябла» у пастаноўцы Барысаўскага народнага драматычнага тэатра.

«Амністыя». Самадзейныя калектывы гартуюць сваё майстэрства ў спектаклях паводле твораў рускай класікі і асабліва А. Астроўскага, А. Чэхава, Л. Талстога, М. Горкага, а таксама і твораў зарубежных аўтараў.

Гаворачы пра вышкі дэкады тэатральнага самадзейнага мастацтва, дакладчык спыняецца на аглядах, якія прайшлі ва ўсіх абласцях рэспублікі. Добрымі калектывамі заявілі сябе Баранавіцкі, Пінскі, Слонімскае народныя тэатры, калектывы мінскіх трактаразаводаў, гродзенскіх тэкстыльшчыкаў і інш. За апошнія гады прыкметна вырас і пасталеў народны тэатр Магілёўскага палаца культуры завода штучнага валакна. Радуе актыўнае творчае жыццё ў Мазырскім народным тэатры.

Далей дакладчык гаворыць пра недахопы ў рабоце народных тэатраў. Непакое тое, што працягла час не працаваў Брэсцкі народны тэатр чыгуначнікаў. Такое ж становішча і ў Брагінне, у тэатры аршанскіх чыгуначнікаў і Полацкім народным тэатры. Не сказалі сваё слова на аглядах Рэчыцкі і Жлобінскі народныя калектывы. Калі падсумаваць сказанае, то атрымаецца, што 14 народных тэатраў у абласных аглядах не ўдзельнічалі.

І яшчэ. Знізіўся ўзровень тэатральнай самадзейнасці ў Магілёўскай і Мінскай абласцях. У Магілёве на абласны агляд выйшаў толькі адзін калектыв Горацкага раённага дома культуры, ды і той паказаў слабы спектакль. Зрэдку з'яўляюцца новыя работы народнага тэатра Магілёўскага аўтазавода імя Кірава. Спынілася творчае жыццё ў Бялыніцкім

тэатры юнага глядача і ў Краснапольскім. Не ўдзельнічалі ў аглядах Слуцкі, Цімкавіцкі і Маладзечанскі (мэблевай фабрыкі) народныя тэатры. Нешта важнае ўпусцілі ў сваёй рабоце і абласныя ўпраўленні культуры, і дамы народнай творчасці, і дамы мастацкай самадзейнасці дзвюх абласцей рэспублікі.

Непасрэдня ж удзельнікі дэкады самадзейнага тэатральнага мастацтва яшчэ раз падвердзілі сваю жыццядольнасць. Многія са спектакляў, паказаных у Мінску, набліжаюцца да прафесійнага ўзроўню.

Асобнай гаворкі заслугоўваюць народныя агіттэатры «Усмешка» і «Польмя». Артысты агіттэатра Стаўбцоўскага раённага дома культуры паказалі праграму, лакалічна названую «Луста хлеба» — своеасаблівы гімн рукам, якія пахнуць хлебам і водарам роднай зямлі.

Надзённасць, баявісць — характэрныя рысы гэтай, безумоўна, цікавай праграмы. Увачавідкі бачыш, за што агітуе і куды кіча калектыв тэатра «Польмя». Праўда, ёсць пэўныя пралікі ў рэжысёрскім вырашэнні праграмы, але надзвычай добра, што ў наяўнасці праграма, якая патрэбна сёння працаўнікам вёскі, ёсць сцэнарый, які нарадзіўся ў самім калектыве.

Сур'ёзнае прырачэнне выклікае выступленне нашай славітай «Усмешкі». Усе мініяцюры пастаўлены з бласкі, іх па-майстэрску выконваюць артысты тэатра. Але, відаць, для агіттэатра аднаго гэтага мала. Юбілейная праграма павінна быць больш мэтанакіраванай і баявітай. Неабходна

сур'ёзна прапрацаваць над сцэнарыйем.

У праграме дэкады значылася і опера «Цар-дзяляр», якую паказаў адзіны ў рэспубліцы калектыв народнай опернай студыі Мінскага палаца культуры прафсаюзаў. Завяршылася дэкада тэатральнага самадзейнага мастацтва купалаўскай «Паўлінкай», якую паставіў Пінскі народны тэатр (рэжысёр — заслужаны дзеяч культуры БССР І. Сакоўскі, мастацкае афармленне А. Белавуса). Спектакль нарадаваў сваёй народнасцю, музычнасцю, гумарам, трапнымі акцёрскімі ўдачамі. Найбольшае ўражанне ў гледача пакінулі Г. Кабадзейцава (Агата), А. Бажэлка (Францысь), М. Муляр (Сцяпан Крыніцкі), З. Друп (Паўлінка), Г. Міхайлава (Альжбета).

Старшы выкладчык Мінскага педагагічнага інстытута імя Горкага А. Каляда спыніўся на праблемах рэжысуры ў народных тэатрах рэспублікі. Ён адзначыў, што рэжысура імкнецца найбольш поўна вылічыць разнастайнасць граней таленту самадзейных артыстаў.

Рэжысёр Магілёўскага народнага тэатра завода штучнага валакна, заслужаная артыстка РСФСР Э. Міхайлава сваё выступленне прысвяціла пытанням культуры работы ў калектыве, яго ансамблевасці.

Дэкада тэатральнага самадзейнага мастацтва — наша свята, наша творчая справаздача і наша акадэмія. — Гаворыць рэжысёр народнага тэатра палаца культуры Мінскага трактарнага завода, заслужаны работнік культуры БССР А. Бяляеў. — На жаль, мы пастаўлены ў такія ўмо-

вы, што не заўсёды маем магчымасць сачыць і знаёміцца з работай іншых народных тэатраў Беларусі, не ведаем, чым яны жывуць, якія ў іх радасці і засмучэнні. Абавязкова трэба налажыць абмернавыя спектаклі.

На канферэнцыі таксама выступілі дырэктар Мінскага абласнога дома мастацкай самадзейнасці прафсаюзаў Т. Курыла, метадыст Віцебскага абласнога дома народнай творчасці В. Маёраў, выконваючы абавязкі рэжысёра Барысаўскага народнага тэатра В. Бельтаў, заслужаны дзеяч мастацтваў БССР Ул. Стальмах. Яны гаварылі пра неабходнасць узмацніць вучэбна-выхаваўчую работу ў самадзейных калектывах, пра тое, каб, нарэшце, шэфства дзеячоў мастацтва над самадзейнасцю стала нормай жыцця, той ніколай майстэрства, у якой маюць вялікую патрэбу артысты-аматары.

Намеснік міністра культуры БССР Р. Г. Мачулін падвёў вышкі канферэнцыі. Ён уручыў дыпломы першай ступені ўдзельнікам дэкады тэатральнага самадзейнага мастацтва народным тэатрам Мінскага трактарнага завода і Магілёўскага завода штучнага валакна, Мазырскаму, Пінскаму і Слонімскаму тэатрам, тэатру мімікі і жэста Беларускага таварыства глухонямых, народнай опернай студыі Мінскага палаца культуры прафсаюзаў. Дыпламамі другой ступені ўзнагароджаны агіттэатры «Усмешка» і «Польмя», Браслаўскі народны тэатр і тэатр палаца культуры прафсаюзаў. Барысаўскі народны тэатр атрымаў дыплом трэцяй ступені.

новых сцэнарных і сцэнічных форм здаўся мне калектыв агітбрыгады Дзяржынскага раённага дома культуры «Колас». Кіраўнік Л. Пераўман адмовілася ад традыцыйнай плакатнай падачы матэрыялу, ад традыцыйных галопных тэмпа-рытмаў, а паспрабавала пагаварыць з глядзельнай залай аб сур'ёзных рэчах удумлівай мовай. Але слабым аказалася выкарыстанне майстэрства ўдзельнікаў і цікавая задума не атрымала патрэбнага мастацкага вырашэння.

Калектыв агітбрыгады калгаса «Чырвоны сцяг» Стаўбцоўскага раёна «Колас» характэрны іншым. У склад яго ўваходзяць педагогі А. і В. Агароднікі, даяркі Г. Крыжакоўская і С. Рокаш, конюх М. Шашко, брыгадзір паляводчай брыгады Д. Дударэвіч, сакратар партыйнай арганізацыі калгаса З. Булош, аграном С. Саматыя, Выдатнае яднанне. Асабліва хочацца адзначыць калгаснага конюха Міхаіла Шашко, які быў не толькі артыстам-выканаўцам, але і агітбрыгадным паэтам.

Журы агляду-конкурсу ўзнагародзіла дыпламамі і граматамі шэраг лепшых агітбрыгад.

М. СМІРНОУ.

Калгасны конюх Міхаіл Андрэевіч Шашко — чытальнік, спявак і паэт.

Артыстам агітбрыгады Дзяржынскага раённага дома культуры «Колас» дапамагаюць лялькі... Фота А. ДУДКІНА.

НА БЫСТРЫНІ ЖЫЦЦЯ

АГЛЯД АГІТАЦЫЙНА-МАСТАЦКІХ БРЫГАД У ГОМЕЛІ

267 брыгад працуюць у абласці. 24 выйшлі пераможцамі на раённых і гарадскіх творчых спаборніцтвах, а шэсць лепшых з іх выступілі на абласным аглядзе. У агітацыйна-мастацкіх брыгадах удзельнічае больш трох тысяч самадзейных артыстаў.

Народныя ў першыя гады Савецкай улады, намасольска-маладзёжныя брыгады і ў нашы дні прапагандуюць героіку рэвалюцыйнага мінулага, рамантыку працоўных будняў, ідэалы камуністычнай будучыні, за якія «кожны дзень ідуць на бой». Шматлікія гледачы, якія прысутнічалі на аглядзе, горача падзялялі радасці, поспехі і няўдачы сучасных «сінеблузінаў». Важна тое, што раўнадушных не было.

Агітбрыгада Брагінскага раённага дома культуры «Заўсёды ў дарозе» атрымала дыплом першай ступені. Сельскія працаўнікі з задавальненнем слухаюць і вясёлую песню, і вострую сатыру, глядзячы задорны маладзёжны танец. Праграма брыгады нагадвае спецасаблівае падарожжа па раёну, у якім раскажваецца пра жыццё і працу калгаснікаў, рабочых саўгасаў, інтэлігенцыі. Хораша заявілі сябе артысты-аматары Л. Дзядзенна, В. Гардзена і Л. Каваленка. Многа сіл і намаганняў прыклаў кіраўнік брыгады Я. Шайкевіч, каб выступленне калектыву было цікавым і змястоўным.

Кожны нумар агітбрыгады «Будзьце здаровы!» Рагачоўскага раённага дома культуры (кіраўнік А. Сількевіч) дасціпна аформлены і выразна выкананы. Агітбрыгада з Рагачова — адзін з цікавейшых калектываў вобласці. Мастацкім словам і песняй брыгада дапамагае працаўнікам горада

і раёна несці ганаровую вахту трэцяга года пцігодкі.

Агітбрыгада Рэчыцкага гарадскога дома культуры «Праца і дружба твораць цуды» (кіраўнік В. Тамашук) складалася з 22 чалавек. Яна заўсёды мабільная, выступае на любой сцэнічнай пляцоўцы і ў любых умовах. У праграме шмат дасціпнага, трапна славяцкага ўдзельнікі перадаюць вытворчасці, крывіюць тых, хто перашикае жыццё людзей і іх працы. Адлюстравана тэма 50-годдзя СССР. Цікавы вобраз калгасніка стварыў старэйшы ўдзельнік самадзейнасці, артыст народнага тэатра В. Васіленка. І ўсё ж сцэнарый праграмы трэба дапрацаваць. Відаць не варта змяшчаць жанр літаратурна-музычнай кампазіцыі з драматычным матэрыялам сатырычнага агляду. Некаторыя сцэнікі, напрыклад «Халуга», лагічна не завершаны. Рэчыцкая брыгада — дружны, зладжаны калектыв, у якога наперадзе шмат яшчэ творчых пошукаў і ўдач. Калектыву ўзнагароджаны дыпламам першай ступені.

«А што ў вас?» — так называлася праграма агітбрыгады Жлобінскага раённага дома культуры (кіраўнік Г. Станіславава), прысвечаная культуры і побыту сельскіх населеных пунктаў. Прыцягнула увагу сцэна «Прыезд агранома», у якой узнята праблема ўладкавання маладых спецыялістаў на вёсцы. Адчуваецца, што жлобінцы горача жадаюць дапамагчы нашаму сучасніку, узяць яго на вялікія справы.

Літаратурна-музычную кампазіцыю «Вогнішча дружбы» прапанавала агітбрыгада Мазырскага завода меліярацыйных машын. На жаль, тэма 50-годдзя СССР не ат-

рымала пераканаўчага мастацкага вырашэння. Сцэнарый патрабуе дапрацоўкі, а ўся праграма — далейшай рэпетыцыйнай работы.

У вобласці добра ведаюць агітбрыгаду Светлагорскага завода штучнага валакна «Аптымісты» (кіраўнік С. Лундзін). Самадзейныя артысты калектыву з вялікай цеплынёй раскажваюць пра лепшых людзей свайго прадрпрыемства — герояў вайны і мірных будняў, пра дружбу братніх народаў. Выступленне брыгады выклікала сімпатый і апладысменты глядзельнай залы.

Вышкі агляду былі падведзены на навукова-практычнай канферэнцыі «Творчасць у агітацыйна-мастацкай брыгадзе». Якой павінна быць агітбрыгада? На якім матэрыяле будаваць сцэнарый? Дзе браць тэмы для працы? Гэтыя і іншыя праблемы баявога жанру самадзейнага мастацтва былі абмеркаваны на канферэнцыі.

Задачы аддзялення культасветработы Гомельскага музычна-педагагічнага вучылішча Г. Піноўскі прааналізаваў работу рэжысёра над сцэнарыйем. Выпытанне падзялілі кіраўнік калектыву з Рэчыцы В. Тамашук, рэжысёр з Рагачова А. Сількевіч, загадчык аўтаклуба Лоеўскага раённага дома культуры В. Зыбянон, старшыня рэспубліканскага журы агляду агітбрыгад Т. Курыла, дырэктар Гомельскага дома народнай творчасці Л. Рудзійкоў.

На канферэнцыі гаворылася і аб тым, што ў вобласці мала працуюць сельскія агітацыйна-мастацкія брыгады, не хопіць кваліфікаваных кіраўнікоў, не вырашана і сцэнарная праблема. Думаецца, што дамы народнай творчасці і мастацкай самадзейнасці ў бліжэйшы час дапамогуць сельскім агітбрыгадам, якія знаходзяцца на перэднім краі барацьбы за ўраднай трэцяга года пцігодкі.

М. БАНДАРЭНКА, член журы Гомельскага абласнога агляду агітацыйна-мастацкіх брыгад, старшы рэдактар Гомельскай студыі тэлебачання.

ПАЎДНЁВАЯ АСЕЦІЯ

Аляксандр ПУХАЕЎ

Калі б сваё апошняе жаданне
У жыцці мне давалося выбіраць,
Варожасць бы хацеў спаліць дазвання
І гора лютай смерцю пакараць.

А каб парою пешы або коннік
У дом мой ноччу не паблытаў шлях,—
Трымаць хацеў бы сэрца на далоні,
Масты ў цяснінах—на сваіх грудзях.

Жыць без Радзімы—
Як арлу без крылаў,
Як рыбе задыхацца — без вады.
Што здужаў я —
Ва ўсім Радзімы сіла,
Я з ёй карэннем зросся назаўжды.

Адно дыханне ў нас,
Адно ў нас сэрца,
Жыву з Радзімай доляю адной.
Мне лёгка
на яе зямлі памерці,
Ды толькі цяжка
расставацца з ёй.

Георгій ДЗУГАЕЎ

З Н О Ў
ПРЫЙШЛА ВЯСНА

(З франтавога бланкета)

Зноў у мой акуп прыйшла вясна,
Бліснуў на шыку прамень употай.

Як ты без мяне цяпер адна,
За якою ты сядзіш работай!
Можа з воўны валіш капялюш! —
О, як рукі мільгаць імгненна! —
Ен прыкрыў бы галаву ад сцюж,
Ен прыкрыў бы ў спёку ад праменняў.

Ды не трэба зараз ён тут мне,
На вайне зручней стальная каска.
І ў баі ад кулі захіне,
І вады зачэрпнеш па-салдацку.

Лепш з калыскі коўдру ты адкінь,
Калі мамы ў гэты час няма там, —
Я зірнуць хачу, які мой сын,
Ці сапраўдным ён расце салдатам.

Знаць хачу, які ён бачыў сон
І якія вочы ў майго сына,
Як фашыстам помсціць будзе ён,
Як ён будзе бараніць Айчыну!

Хаджы-Мурат
ДЗУЦЦАЦІ

Змагаліся вы,
І сябе не ўяўлялі
У будучыні —
на скверах,
на плошчах,
у вёсках родных
З горда закінутымі галавамі
На п'едэсталах халодных.
Не думалі вы
пра смерць,

Калі грудзмі на шыкі
ішлі без лат,
без шчытоў,—
У адных гімнасцёрках...
Не думалі вы
пра чыны,
Пра залатыя зоркі.
Знішчаючы ворага,
Вы проста жыцця не ўяўлялі
З рабскай юдоляй.
Вы проста мірыцца не ўмелі
З норавамі чужымі,

з чужою воляй.
У варожае лагава
вы ішлі
бязлітасна і сурова—

Да родных сем'яў ішлі,
да працы ішлі дамоў вы...
Свет быў чорны такі,
Калі вы,
паміраючы,

на яго глядзелі
Чорнае святло,
чорнае паветра —
Ад зямлі да неба!
А вам
светлае святло

так было трэба!
Не, паміраць вы зусім не хацелі.
Да перамогі ішлі вы —
І цяжка пайшлі

У чорную цемь.
Ноч жыве.
Вы размаўляеце ціха
з карэннем,
З травой шэпчаецеся,
Сусвет
слухаеце з сутарэння...

Маё сэрца,
як чорнае неба,
над вамі
У бясмар'е і ў непагоду...
Як безыменныя зоркі,
на ім гарыце вы заўсёды.

Коста МАРГІЕЎ

Я ХЛОПЕЦ З ГОР

Я хлопец з гор, я нарадзіўся там,
Дзе для арлоў прастору гэтак многа,
І змалку брат я горцам пастухам,
Па ранішняй расе мая дарога.

Я хлопец з гор, і горы — гонар мой,
Яны мае і ў радасці, і ў горы,
Нідзе не ўбачу я красы такой,
Адвечныя браты мы — я і горы.

Я хлопец з гор ды мора я люблю,
Блакiт яго мне бляскам вочы спеліць...
Нырца даю і пырска хваль лаўлю...
А горы ўсё ж, прызнаюся, мне лепей.

Я хлопец з гор, і колькі б я ні плыў,
Заўсёды бераг мой — крутыя горы,
Дзе кружаць над цяснінамі арлы,
Дзе неба нада мной — блакітным
морам.

Я хлопец з гор, я ўвесь дазвання — іх,
З вяршынь відаць дарогі ў свет
бясконцы...

Купацца буду ў кроплях дажджавых
І ў возеры чырвоным—сонцы.

Пераклаў Г. КЛЯЧКО.

УКРАЇНА

Пятро ГАРЭЦКІ

МАЯ ЗЯМЛЯ

I.
Я цвёрда веру, што жыве яна,
Што сок яе, як кроў
у чалавека,
І што зямля народжана здаўна,
Каб сэрцам быць красой
жыцця на веки.

У садзіку вішнёвым маладым,
У аксаміце траў на лугавіне,
У квецені, у каласку тугім,
У салаўінай песні на каліне.

II.
І хто сказаў, што ты, зямля,
нямой
Бываеш у часы бяды і шчасця?
Была і ёсць, і будзеш ты жывой
З адкрытым сэрцам і душою
насцеж.

Заўжды я чую — дышае зямля,
Твае лаўлю я трапяткія словы.
А ты гаворыш ціха, спакваля
У родным полі спевам
каласковым
О, не была ты ў грозны час
нямой,

Пакутвала не моўчкі і гарэла,
А супраць ворага ўздымала
голас свой
І ўсенароднай помстаю кіпела.
Зямля жыве. Яна сатканая
з красы.

Зірні пяшчотна ў ранкавую
цішу,
На дужых грудзях нівы каласы
Яна з любоўю мацеры калыша.

III.
Казаў заўсёды мой любімы
тата,

Як пабачыш згубленым
зярнятка,
З халадком у сэрцы не прайдзі,
У зямлю зярнятка пакладзі.
Дык тады пад сонцам
прамяністым

Колас выкіне яно зярністы.
Можа стрэнеш стомленай
птушынку,

Не пакінь у цяжкую хвілінку,
Абыякавым не будзь тады,
Дай ёй хлеба, кропельку вады.
Сын зямлі — на ёй пакінь свае
сляды.

...На палетку вецер каласы
разгушкаў,
І шумяць сады, спяваюць
птушкі.

Рад за тое я, што з даўніны
След бацькоўскі
Славім мы — сыны.

III.
Ты скажаш, юнак: «Гэта ўсё
у даўніне».

А я пра бяду не забыўся.
З духмянай пшаніцы ўсё мне
Уночы пірог смачны сніўся.

А потым не спалася. Хутка
ўставаў,
Як ранак пастукаўся ў шыбку.
І чорнага хлеба акрайчык
я браў,
Што бацька мой рэзаў
на скібкі...

Падрос я, і сам жа тады
па вясне

У полі за гаем, за лугам,
Хадзіў басанож па сырой
баразне,
Як бацька калісь мой
за плугам.

Гады адшумелі. І я пасталеў,
Ды пах адчуваю я глебы:
З дажджамі і сонцам яна
на стала

Буханкай духмянага хлеба.
Пераклаў А. АСТРЭПКА.

АЗЕРБАЙДЖАН

Іса ІСМАІЛЗАДЭ

РАДЗІМА

Радзіма, ты на тысячах дарог
Мне цеплыні сваёй не шкадавала.
А вершай напісаць такіх не змог,
Каб ты іх, як прызнанне, пайтарала.

Прабач, Радзіма, сталасць не ў гадах,
Прабач, што не пакляўся я ні разу,
Што не чуваць яшчэ ў маіх радках
Напеву каласоў тваіх і сазаў.

Яны ўжо нарадзіліся ў сэрцы,
Яны ўжо адгукаюцца ў сэрцы.

Твае паданні змалку я люблю.
Я, нібы саз, настроены ўмела.
Я просьбу ўцісаў і далін лаўлю:
«І мы ў твае сугуччы захацелі».

Настройвалі мой саз
Палі, крыніцы, ветры.
І сэрца б'ецца у палях, крыніцах, ветрах.

Бруязца рэкі ў пясках сухіх,
Ты да сябе іх сэрцы прыгарнула.
Твае дарогі — у вачах маіх,
Ды ні адна з іх сэрца не мінула.

Радзіма, ты на тысячах дарог
Мне цеплыні сваёй не шкадавала,
А вершай напісаць такіх не змог,
Каб ты іх, як прызнанне, пайтарала.

ІМГНЕННЕ

Я у жыццё тваё ўвайсці быў рад
На міг адзін: вяла мяне дарога.
Я вытрымаю твайго любі пагляд,
Каб толькі не выпытвала нічога.

Ты не пытай, ці многа мне гадоў,
І не пытай, адкуль, з якога роду.
Я з сінлявай загадкавай прыйшоў
І ля цябе спыніўся назаўсёды.

Мой позірк, мае рукі супакой,
Хачу ў тваім паглядзе затрымацца,
Каб я стаяў адзін перад табой,
Калі ты ў люстра будзеш углядацца,

Каб мой пагляд адной табе свяціў,
Каб ты адна, адна яе чытала,
Каб ён тваю пяшчоту абудзіў

І не пытай, адкуль яна злятала.

Ты не пытай, з якіх прыйшоў краўдзі,
Спатканні гэтыя бываюць рэдка.
Калі нам суджана сустрэцца зноў,
Мы гэты міг еўкіём, нібыта сведку.

Я у жыццё тваё ўвайсці быў рад.
На міг адзін: вяла мяне дарога.
Я вытрымаю твайго любі пагляд,
Каб толькі не выпытвала нічога.

Э Ц Ю Д

Ручай ледзь-ледзь трапечацца
ў цясніне,
Стань на яго, і — знікне на вачах.
На ўзгорку прыляліся хаціны,
Падобныя на чорных чарапах.

І варта крыкнуць, ці скалу падважыць—
І хаткі ісе ў прадонні знікнуць з воч.
Ніхто пра іх ніколі не раскажа:
Цясніна, і ручай, і нават ноч.

Маўчанне па цясніне можа плаваць,
Прыкідваецца стоеным ручай.
Але цясніна не ўмее плакаць,
І хаткі затаілі свой адчай.

Калі ж хто крыкне гучна і трывожна,
І хаткі ўніз пакоцяцца наўскоч,
Тады змаўчаць ужо ніхто не зможа:
Цясніна, і ручай, і нават ноч.

Пераклаў Ю. СВІРНА.

Праўленне Саюза пісьменнікаў
БССР выказвае глыбокае спачу-
ванне пісьменніку Паўлюку Пра-
нузу з прычыны напатнаўшага яго
вялікага гора — смерці бацькі.

Прэзідыум Цэнтральнага савета
Беларускага таварыства аховы
помінаў гісторыі і культуры глы-
бока смуткуе з прычыны заўчас-
най смерці персанальнага пенсія-
нера, былога намесніка старшыні
прэзідыума Мінскага гарадскога
савета Таварыства Іваноўскага
Аляксандра Аляксандравіча і вы-
казвае спачуванне родным і блі-
зкім нябожчыка.

НІ ДАЦЬ — НІ УЗЯЦЬ

Стары халасцяк заклапочана пазвайў адміністратару Цэнтральнай тэатральнай касы.

— Добры дзень, — далікатна вымавіў ён. — Ці не падкажаце, што ў вас сёння? Вельмі патрэбна!

— Калі ласка, «Мілы Ілгун»... — пачуўся ў трубы гарэзлівы жаночы голас.

Халасцяк здзіўлена крутануў трубку і раптам падумаў: «Накай, пакартую і я». Ён зноў весела запытаў:

— А як нахонт заручыні? Калі?

— «Заручыні»? — замяўся жаночы голас. — Пачакайце... «Заручыні ў манастыры» ў аўторак.

— Дарагая, а ці нельга раней і не ў манастыры?

— Тады... — мякка вымавіў жаночы голас. — Тады заўтра, «У ноч зацменьня месяца».

— Ведаеце, я экзотыкай не захапляюся, давайце выберам што-

небудзь сучаснае.

— Ну, возьміце «Таблетку пад язык»..

— Што вы, дзякуй богу, я не валідольшчык. Я кожны дзень зарадку раблю і бегаю...

— Грамадзянін, — пасуровеў жаночы голас. — Мне не да жартаў. Раю «Таблетку».

— Прабачце, — лагодна адказаў халасцяк. — я ўсё разумею. Вас, напэўна, ашукалі. Сёння ж дзень падманаў...

— «Дзень цудоўных падманаў» быў на тым тыдні, — сярдзіта адсекла жанчына.

— Не-не, вы памыляецеся, — спыхаўся халасцяк. — Сёння — першае красавіка!

Праз хвіліну ў трубы пачуўся лагодны смех.

ДЗЯКУЙ ЗА ЎСМЕШКУ!

Пад такой назвай выйшла першая кніжка «вожыкаўскай» бібліятэкі ў гэтым годзе...

Першая! Кажуць, першы блін... Не, гэты не камяком, а са шчырым смяхам! І якая розніца, дзе працуе аўтар В. С. Шалюў — хай сабе працуе чалавек у Мінскім тэхналагічным тэхнікуме, хай на здароўе супрацоўнічае ў часопісе «Вожык», іншых выданнях... Хай наболее малое смешных шаржаў і карыкатур, хай дорыць свае зычлівыя (у тым ліку і «парнаскія») жемішкі людзям!

— Куды ж уладкавацца на работу? Тут звалілі, адтуль прагнали, адсюль сам збег...

Стрэліў...

— Вы ўвесь час ігралі старых, цяпер вам перад пенсіяй можна і маладо сыграць.

...І трапіў...

— Хутка пачатак? — Шунаю канец.

А ТЫ АДКУЛЕЧКА, ПРЫЯЦЕЛЬ?

Папыліў усім на здзіўленне Чуткі-пагалоскі, Што збіраецца пісьменнік Напісаць пра вёску.

«Напішу дакументальны Твор аб вёсцы новай, Буду я арыгінальны З фабулай, асновай...»

Месца выбраў неблагодзе: Ля цвітучай грэчкі, Пачапіў гамак між хвоек Каля самай рэчкі.

Еў смятану, смажыў рыбу, Загараў, купаўся, Да калгаснае сядзібы Так і не дабраўся.

...Крочыць важна, самабытна Ён да выдавецтва. Ходзяць чуткі — зноў нібыта Перавыдаецца.

АВОХЦІ МНЕ!

Георгій ЮРЧАНКА

ЗАЦЯТЫ ШПАК

Чаму ты, шпак, такі журботны?

Яўген КРУПЕНЬКА

— Дзень добры, шпак. Мінуткі бурны. Зноў пахне светам і вясной. Чаму ж ты стаў такі пануры І не вітаешся са мной?

У цябе шпачыха закахана, І я даўно цябе люблю. Таму — клянуся! — позна-рана Шпакоеўно новую зраблю.

Туды не ўлезуць грак і галка, І кот цябе не абскубе. — Я пераконваў гэтак палка, Ажно расчуліў сам сябе.

У сэрцы горкі сум прагнуўся, З-пад вейкі выпаўзла сляза. А шпак зацята адварнуўся І мне ні слова не сказаў.

НАТХНЕННЕ

Заўважаю, што такім уанёслым

Я сябе не адчуваў даўно.

Уладзімір СКАРЫШКІН

Сёння галкі з радасным усхліпам Цогаюць, нібы ад першаку. Вераб'і спраўляюць баль на ліпах, Верашчыць сарока ў лазняку.

Дзьмуты певень з грабянём агністым Меціць шлях бяспрашна праз

большыя;

Цэлы дзень у сажалцы вячэстай

Плешчацца заўзята качань.

І гусаік, віхляючы ў паклонах,

У ярыну спяшае за гумно...

Заўважаю, што такім натхнёным

Я сябе не адчуваў даўно.

ПА СВЕТУ ДОБРА ПАХАДЗІШЫ...

ТАЛЕНТЫ І ПАКЛОННІКІ

— Колькі каштуе гэтая карціна? — Пяць тысяч. — А дзе ж асёл? — Які асёл? — А той, што дасць вам столькі за такую карціну.

— Ты ведаеш, Хеля, сёння мне заказалі тры партрэты. — Ну вось бачыш, не такія ўжо людзі паганьня, якімі ты іх малюеш.

— У тваім пейзажы ёсць многа цудоўнага. Але па-сяброўску я павінна табе заўважыць: твае свінні падобны да качак...

— Якія свінні? Гэта ж козы. — Козы? Тады я бяру свае словы назад.

Аднойчы дама запытала скульптара: — Як вы змаглі стварыць такую прыгожую фігуру? — Я высек яе з мармуру.

— Адкуль жа вы ведалі, што яна ў ім была?

— Я хацела б быць кіназоркай, каб пра мяне гаварыў увесь свет. — Мала таго, што пра цябе гаворыць уся вуліца?

— Тата, — пытае маленькі сын, — што такое опера?

— Опера? Гэта калі адзін аднаго заколае кінжалам, а той, замест таго, каб упасці на зямлю, доўга і гучна спявае...

— Божа мой! Навошта вы цягнулі піяніна на спіне? Чаму не скарысталіся паслугамі транспарту?

— Спрабавай, але мяне не пусцілі ў трамвай.

— Я ўчора быў у тэатры і не магу зразумець, што паказвалі — драму ці камедыю?

— А чым скончылася пастаноўка? — Вяселлем.

— Тады гэта была трагедыя.

— Калі ты зайжды будзеш добра іграць на скрыпцы, то штодзённа будзеш атрымліваць ад мяне па 50 капеек.

— Э, не, тата. Я ўжо маю лепшую прапанову. Суседзі даюць мне па рублю, калі я зусім не буду іграць.

— Ты, відаць, ужо не кахаеш мяне. Раней цэлымі вечарамі сядзеў побач і трымаў мяне за рукі...

— Любая мая, але ж з таго часу, як мы прадалі піяніна, у гэтым няма патрэбы.

Па тэхнічных умовах унутраныя восем старонак газеты друкуюцца і выпускаюцца асобна ад васьмі знешніх. Атрымаўшы або набыўшы газету, укладзіце ўнутраныя аркушы ў знешнія.

«Літаратура і мастацтва» — орган Міністэрства культуры і правлення Саюза пісателёў БССР. Мінск.

«ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Выходзіць па пятніцах на шаснаццаці старонках.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.

Адрас рэдакцыі: 220600, ГСП, Мінск, вул. Захарава, 19.
Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 33-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 33-25-25, адназнака сакратара — 33-44-04, аддзела літаратуры — 33-22-04, аддзела тэатра, кіно і музыкі — 33-24-62, аддзела выяўленчага мастацтва, архітэктуры і вытворчай эстэтыкі — 33-24-62, аддзела публіцыстыкі — 33-21-53, аддзела культуры — 33-24-62, выдавецтва — 33-22-19, бухгалтэрыі — 32-15-87.

Рукапісы рэдакцыя не вяртае.

Галоўны рэдактар Х. Д. ЖЫЧКА.
Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, А. Ц. БАЖКО, Б. І. БУР'ЯН, А. І. БУТАКОУ, А. С. ГРАЧАНІКАУ, Ю. П. ГРЫГОР'ЕУ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, І. М. ДАБРАЛЮБАУ, В. У. ІВАШЫН, А. С. КАЗЛОУСКІ, П. М. МАКАЛЬ, У. Л. МЕХАУ [адназнака сакратар], Л. Я. ПРОКША, Р. К. САБАЛЕНКА, І. А. САНКОВА, М. Г. ТКАЧОУ, Ю. М. ЧУРКО, Р. Р. ШЫРМА.